Digitized by Google

QUINTI HORATII FLACCI

OPERA.

CURA

H. H. MILMAN, D.D.

LONDINI:
APUD JOANNEM MURRAY.
MDCCCLIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

QUINTI HORATII FLACCI

OPERA.

Digitized by Google

Digitized by Google

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER PRIMUS.

CARMEN I.

AD MAECENATEM.

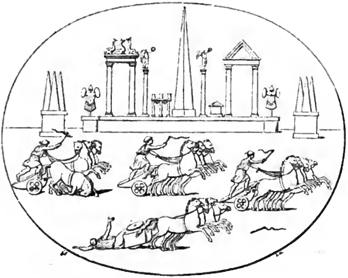
MAECENAS atavis edite regibus,
O et praesidium et dulce decus meum:
Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Collegisse juvat, metaque fervidis

Digitized by Google

Evitata rotis, palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad deos.
Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus;
Illum, si proprio condidit horreo
Quidquid de Libycis verritur areis,
Gaudentem patrios findere sarculo
Agros, Attalicis conditionibus
Nunquam dimoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, otium et oppidi
Laudat rura sui; mox reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati.
Est qui nec veteris pocula Massici,
Nec partem solido demere de die
Spernit, nunc viridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aquae lene caput sacrae.
Multos castra juvant et lituo tubae
Permixtus sonitus, bellaque matribus
Detestata. Manet sub Jove frigido
Venator tenerae conjugis immemor,
Seu visa est catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marsus aper plagas.
Me doctarum hederae praemia frontium
Dis miscent superis; me gelidum nemus
Nympharumque leves cum Satyris chori
Secernunt populo, si neque tibias

Digitized by Google

Euterpe cohibet, nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
Quodsi me lyricis vatibus inseres,
Sublimi feriam sidera vertice.

Digitized by Google

CARMEN II.

AD AUGUSTUM CAESAREM.

Jam satis terris nivis atque dirae
Grandinis misit Pater, et rubente
Dextera sacras jaculatus arces
Terruit Urbem,

Terruit gentes, grave ne rediret
Seculum Pyrrhae nova monstra questæ,
Omne cum Proteus pecus egit altos
Visere montes,

Piscium et summa genus haesit ulmo,
Nota quae sedes fuerat columbis,
Et superjecto pavidae natarunt
Aequore damae.

Digitized by Google

Vidimus flavum Tiberim retortis
Litore Etrusco violenter undis
Ire dejectum monumenta regis,
Templaque Vestae;

Iliae dum se nimium querenti
Jactat ultorem, vagus et sinistra
Labitur ripa, Jove non probante, u-
xorius amnis.

Audiet cives acuisse ferrum,
Quo graves Persae melius perirent,
Audiet pugnas vitio parentum
Rara juventus.

Quem vocet divum populus ruentis
Imperi rebus? prece qua fatigent
Virgines sanctae minus audientem
Carmina Vestam?

Cui dabit partes scelus expiandi
Juppiter? Tandem venias, precamur,
Nube candentes humeros amictus
Augur Apollo;

Sive tu mavis, Erycina ridens,
Quam Jocus circum volat et Cupido;
Sive neglectum genus et nepotes
Respicis auctor,

Heu nimis longo satiate ludo,
Quem juvat clamor galeaeque leves,
Acer et Marsi peditis cruentum
Vultus in hostem;

Digitized by Google

Sive mutata juvenem figura
Ales in terris imitaris almae
Filius Maiae, patiens vocari
Caesaris ultor:

Serus in caelum redeas, diuque
Laetus intersis populo Quirini:
Neve te nostris vitiis iniquum
Ocior aura

Tollat. Hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici Pater atque Princeps,
Neu sinas Medos equitare inultos,
Te duce, Caesar.

Digitized by Google

CARMEN III.

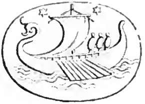
AD VIRGILIUM.

Sic te diva potens Cypri,
Sic fratres Helenae, lucida sidera,

Ventorumque regat pater,
Obstrictis aliis praeter Iäpyga,

HORATII CARMINUM

Navis, quae tibi creditum
Debes Virgilium, finibus Atticis
Reddas incolumem, precor,
Et serves animae dimidium meae.

Illi robur et aes triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
Primus, nec timuit praecipitem Africum

Decertantem Aquilonibus,
Nec tristes Hyadas nec rabiem Noti,
Quo non arbiter Hadriae
Major, tollere seu ponere volt freta.

Quem mortis timuit gradum,
Qui siccis oculis monstra natantia,
Qui vidit mare turgidum et
Infames scopulos Acroceraunia?

Nequicquam Deus abscidit
Prudens Oceano dissociabili
Terras, si tamen impiae
Non tangenda rates transiliunt vada.

Digitized by Google

Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum et nefas.
Audax Iäpeti genus
Ignem fraude mala gentibus intulit.

Post ignem aetheria domo
Subductum macies et nova febrium
Terris incubuit cohors,
Semotique prius tarda necessitas

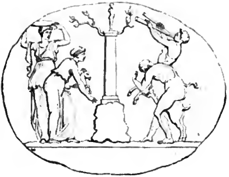
Leti corripuit gradum.
Expertus vacuum Dædalus aëra
Pennis non homini datis;

Perrupit Acheronta Herculeus labor.

Nil mortalibus ardui est;
Caelum ipsum petimus stultitia, neque
Per nostrum patimur scelus
Iracunda Jovem ponere fulmina.

Digitized by Google

CARMEN IV.

AD L. SESTIUM.

SOLVITUR acris hiems grata vice veris et Favoni,
    Trahuntque siccas machinae carinas.
Ac neque jam stabulis gaudet pecus aut arator igni;
    Nec prata canis albicant pruinis.

Jam Cytherea choros ducit Venus imminente Luna,
    Junctaeque Nymphis Gratiae decentes
Alterno terram quatiunt pede, dum graves Cyclopum
    Volcanus ardens urit officinas.

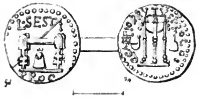
Nunc decet aut viridi nitidum caput impedire myrto,
    Aut flore, terrae quem ferunt solutae.
Nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
    Seu poscat agna sive malit haedo.

Digitized by Google

LIBER I. CARMEN IV.

Pallida Mors aequo pulsat pede pauperum tabernas
Regumque turres. O beate Sesti,
Vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam.
Jam te premet nox fabulaeque Manes

Et domus exilis Plutonia; quo simul mearis,
Nec regna vini sortiere talis,
Nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet juventus
Nunc omnis et mox virgines tepebunt.

CARMEN V.

AD PYRRHAM.

Quis multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis urget odoribus,
Grato, Pyrrha, sub antro?
Cui flavam religas comam,

Simplex munditiis? Heu quoties fidem
Mutatosque deos flebit et aspera
Nigris aequora ventis
Emirabitur insolens,

Qui nunc te fruitur credulus aurea;
Qui semper vacuam, semper amabilem
Sperat, nescius aurae
Fallacis. Miseri, quibus

Intentata nites! Me tabula sacer
Votiva paries indicat uvida
Suspendisse potenti
Vestimenta maris deo.

Digitized by Google

CARMEN VI.

AD AGRIPPAM.

Scriberis Vario fortis et hostium
Victor Maeonii carminis alite,
Quam rem cunque ferox navibus aut equis
Miles, te duce, gesserit.

Nos, Agrippa, neque haec dicere, nec gravem
Pelidae stomachum cedere nescii,
Nec cursus duplicis per mare Ulixei,
Nec saevam Pelopis domum,

Conamur tenues grandia, dum pudor
Imbellisque lyrae Musa potens vetat
Laudes egregii Caesaris et tuas
Culpa deterere ingeni.

Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne scripserit? aut pulvere Troico
Nigrum Merionen? aut ope Palladis
Tydiden superis parem?

Nos convivia, nos proelia virginum
Sectis in juvenes unguibus acrium
Cantamus vacui, sive quid urimur,
Non praeter solitum leves.

CARMEN VII.

AD MUNATIUM PLANCUM.

LAUDABUNT alii claram Rhodon aut Mytilenen,
 Aut Epheson, bimarisve Corinthi
Moenia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos
 Insignes, aut Thessala Tempe.

Sunt, quibus unum opus est intactae Palladis urbem
 Carmine perpetuo celebrare, et
Undique decerptam fronti praeponere olivam.
 Plurimus in Junonis honorem

Aptum dicet equis Argos ditesque Mycenas.
 Me nec tam patiens Lacedaemon
Nec tam Larissae percussit campus opimae,
 Quam domus Albuneae resonantis

Et praeceps Anio ac Tiburni lucus et uda
 Mobilibus pomaria rivis.
Albus ut obscuro deterget nubila caelo
 Saepe Notus, neque parturit imbres

Perpetuos, sic tu sapiens finire memento
  Tristitiam vitaeque labores
Molli, Plance, mero, seu te fulgentia signis
  Castra tenent, seu densa tenebit

Tiburis umbra tui. Teucer Salamina patremque
  Cum fugeret, tamen uda Lyaeo
Tempora populea fertur vinxisse corona,
  Sic tristes affatus amicos:

Quo nos cunque feret melior fortuna parente
  Ibimus, o socii comitesque!
Nil desperandum Teucro duce, et auspice Teucro;
  Certus enim promisit Apollo

Ambiguam tellure nova Salamina futuram.
  O fortes pejoraque passi
Mecum saepe viri, nunc vino pellite curas;
  Cras ingens iterabimus aequor.

CARMEN VIII.

AD LYDIAM.

LYDIA, dic, per omnes
    Te deos oro, Sybarin cur properes amando
Perdere? cur apricum
    Oderit campum, patiens pulveris atque solis?

Cur neque militaris
    Inter aequales equitat, Gallica nec lupatis
Temperat ora frenis?
    Cur timet flavum Tiberim tangere? Cur olivum

Digitized by Google

Sanguine viperino
　　Cautius vitat? neque jam livida gestat armis
Brachia, saepe disco,
　　Saepe trans finem jaculo nobilis expedito?

Quid latet, ut marinae
　　Filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Trojae
Funera, ne virilis
　　Cultus in caedem et Lycias proriperet catervas?

CARMEN IX.

AD THALIARCHUM.

Vides, ut alta stet nive candidum
Soracte, nec jam sustineant onus
  Silvae laborantes, geluque
    Flumina constiterint acuto.

Dissolve frigus, ligna super foco
Large reponens; atque benignius
  Deprome quadrimum Sabina,
    O Thaliarche, merum diota.

Permitte divis cetera; qui simul
Stravere ventos aequore fervido
  Deproeliantes, nec cupressi,
    Nec veteres agitantur orni.

Digitized by Google

Quid sit futurum cras, fuge quaerere, et
Quem Fors dierum cunque dabit, lucro
Appone; nec dulces amores
Sperne puer, neque tu choreas,

Donec virenti canities abest
Morosa. Nunc et Campus, et areae,
Lenesque sub noctem susurri
Composita repetantur hora:

Nunc et latentis proditor intimo
Gratus puellae risus ab angulo,
Pignusque dereptum lacertis
Aut digito male pertinaci.

Digitized by Google

CARMEN X.

AD MERCURIUM.

MERCURI, facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formasti catus, et decorae
More palaestrae:

Te canam, magni Jovis et deorum
Nuntium, curvaeque lyrae parentem,
Callidum, quidquid placuit, jocoso
Condere furto.

Te, boves olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum minaci

Digitized by Google

Voce dum terret, viduus pharetra
Risit Apollo.

Quin et Atridas, duce te, superbos,
Ilio dives Priamus relicto,
Thessalosque ignes et iniqua Trojae
Castra fefellit.

Tu pias laetis animas reponis
Sedibus, virgaque levem coërces
Aurea turbam, superis deorum
Gratus et imis.

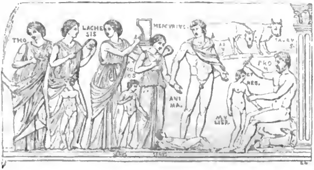

CARMEN XI.

AD LEUCONOEN.

Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi
Finem Di dederint, Leuconoë, nec Babylonios
Tentaris numeros. Ut melius, quidquid erit, pati!
Seu plures hiemes, seu tribuit Juppiter ultimam,

Quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum. Sapias, vina liques, et spatio brevi
Spem longam reseces. Dum loquimur, fugerit invida
Aetas; carpe diem, quam minimum credula postero.

CARMEN XII.

AD AUGUSTUM.

Quem virum aut heroa lyra, vel acri
Tibia sumis celebrare, Clio?
Quem deum? cujus recinet jocosa
Nomen imago,

Aut in umbrosis Heliconis oris
Aut super Pindo, gelidove in Haemo?
Unde vocalem temere insecutae
Orphea silvae,

Digitized by Google

Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapsus, celeresque ventos;
Blandum et auritas fidibus canoris
    Ducere quercus.

Quid prius dicam solitis parentis
Laudibus? qui res hominum ac deorum,
Qui mare ac terras, variisque mundum
    Temperat horis.

Unde nil majus generatur ipso,
Nec viget quidquam simile, aut secundum:
Proximos illi tamen occupavit
    Pallas honores.

Proeliis audax neque te silebo
Liber; et saevis inimica virgo
Beluis; nec te, metuende certa
    Phoebe sagitta.

Dicam et Alciden, puerosque Ledae,
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem; quorum simul alba nautis
    Stella refulsit,

Digitized by Google

Defluit saxis agitatus humor,
Concidunt venti, fugiuntque nubes,
Et minax (quod sic voluere) ponto
Unda recumbit.

Romulum post hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an superbos
Tarquini fasces, dubito, an Catonis
Nobile letum.

Regulum, et Scauros, animaeque magnae
Prodigum Poeno superante Paullum,
Gratus insigni referam Camena,
Fabriciumque.

Hunc, et incomptis Curium capillis
Utilem bello tulit, et Camillum
Saeva paupertas, et avitus apto
Cum lare fundus.

Crescit, occulto velut arbor aevo,
Fama Marcelli: micat inter omnes

Julium sidus, velut inter ignes
Luna minores.

Gentis humanae pater atque custos,
Orte Saturno, tibi cura magni
Caesaris fatis data: tu secundo
    Caesare regnes.

Ille, seu Parthos Latio imminentes
Egerit justo domitos triumpho,
Sive subjectos Orientis orae
    Seras et Indos:

Te minor latum reget aequus orbem:
Tu gravi curru quaties Olympum;
Tu parum castis inimica mittes
    Fulmina lucis.

Digitized by Google

CARMEN XIII.

AD LYDIAM.

CUM tu, Lydia, Telephi
  Cervicem roseam, cerea Telephi
Laudas brachia, vae! meum
  Fervens difficili bile tumet jecur.

Tum nec mens mihi, nec color
  Certa sede manent, humor et in genas
Furtim labitur, arguens
  Quam lentis penitus macerer ignibus.

Uror, seu tibi candidos
  Turparunt humeros immodicae mero
Rixae, sive puer furens
  Impressit memorem dente labris notam.

Non, si me satis audias,
  Speres perpetuum, dulcia barbare
Laedentem oscula, quae Venus
  Quinta parte sui nectaris imbuit.

Felices ter et amplius,
  Quos irrupta tenet copula, nec malis
Divolsus querimoniis
  Suprema citius solvet amor die.

Digitized by Google

CARMEN XIV.

AD REMPUBLICAM.

O navis! referent in mare te novi
Fluctus? O! quid agis? fortiter occupa
Portum. Nonne vides, ut
Nudum remigio latus,

Et malus celeri saucius Africo,
Antennaeque gemant? ac sine funibus
Vix durare carinae
Possint imperiosius

Aequor? non tibi sunt integra lintea,
Non Di, quos iterum pressa voces malo.
Quamvis Pontica pinus,
Silvae filia nobilis,

Digitized by Google

Jactes et genus et nomen inutile;
Nil pictis timidus navita puppibus
   Fidit. Tu, nisi ventis
      Debes ludibrium, cave.

Nuper sollicitum quae mihi taedium,
Nunc desiderium curaque non levis,
   Interfusa nitentes
      Vites aequora Cycladas.

Digitized by Google

CARMEN XV.

NEREI VATICINIUM DE EXCIDIO TROJAE.

PASTOR cum traheret per freta navibus
Idaeis Helenen perfidus hospitam,
Ingrato celeres obruit otio
Ventos, ut caneret fera

Nereus fata. Mala ducis avi domum,
Quam multo repetet Graecia milite,
Conjurata tuas rumpere nuptias,
Et regnum Priami vetus.

Digitized by Google

Heu heu! quantus equis, quantus adest viris
Sudor! quanta moves funera Dardanae
Genti! Jam galeam Pallas et aegida
Currusque et rabiem parat.

Nequicquam, Veneris praesidio ferox,
Pectes caesariem, grataque feminis
Imbelli cithara carmina divides;
Nequicquam thalamo graves

Hastas, et calami spicula Cnosii
Vitabis, strepitumque, et celerem sequi
Ajacem. Tamen, heu! serus adulteros
Crines pulvere collines.

Non Laërtiaden, exitium tuae
Genti, non Pylium Nestora respicis?
Urgent impavidi te Salaminius
Teucer et Sthenelus sciens

Pugnae, sive opus est imperitare equis
Non auriga piger. Merionen quoque
Nosces. Ecce, furit te reperire atrox
Tydides, melior patre;

Quem tu, cervus uti vallis in altera
Visum parte lupum graminis immemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu;
Non hoc pollicitus tuae.

Iracunda diem proferet Ilio
Matronisque Phrygum classis Achilleï:
Post certas hiemes uret Achaïcus
Ignis Iliacas domos.

Digitized by Google

CARMEN XVI.

PALINODIA.

O MATRE pulchra filia pulchrior,
Quem criminosis cunque voles modum
Pones ïambis; sive flamma
Sive mari libet Hadriano.

Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius,
Non Liber aeque, non acuta
Sic geminant Corybantes aera,

Digitized by Google

Tristes ut irae; quas neque Noricus
Deterret ensis, nec mare naufragum,
Nec saevus ignis, nec tremendo
Juppiter ipse ruens tumultu.

Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undique
Desectam, et insani leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.

Irae Thyesten exitio gravi
Stravere, et altis urbibus ultimae
Stetere causae, cur perirent
Funditus, imprimeretque muris

Hostile aratrum exercitus insolens.
Compesce mentem. Me quoque pectoris
Tentavit in dulci juventa
Fervor, et in celeres iambos

Misit furentem: nunc ego mitibus
Mutare quaero tristia; dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animumque reddas.

Digitized by Google

CARMEN XVII.

AD TYNDARIDEM.

VELOX amoenum saepe Lucretilem
Mutat Lycaeo Faunus, et igneam
Defendit aestatem capellis
Usque meis pluviosque ventos.

Impune tutum per nemus arbutos
Quaerunt latentes et thyma deviae
Olentis uxores mariti,
Nec virides metuunt colubras,

Nec martiales Haediliae lupos;
Utcunque dulci, Tyndari, fistula
Valles, et Usticae cubantis
Levia personuere saxa.

Digitized by Google

Di me tuentur; Dis pietas mea
Et Musa cordi est. Hic tibi copia
Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.

Hic in reducta valle Caniculae
Vitabis aestus, et fide Teïa
Dices laborantes in uno
Penelopen vitreamque Circen.

Hic innocentis pocula Lesbii
Duces sub umbra; nec Semeleïus
Cum Marte confundet Thyoneus
Proelia; nec metues protervum

Suspecta Cyrum, ne male dispari
Incontinentes injiciat manus,
Et scindat haerentem coronam
Crinibus, immeritamque vestem.

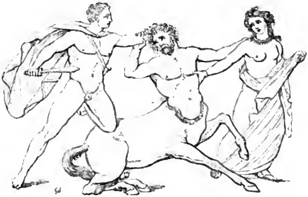
Digitized by Google

CARMEN XVIII

AD VARUM.

NULLAM, Vare, sacra vite prius severis arborem
Circa mite solum Tiburis, et moenia Catili.
Siccis omnia nam dura Deus proposuit, neque
Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.

Quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat?
Quis non te potius, Bacche pater, teque, decens Venus?
At, ne quis modici transiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero

Digitized by Google

Debellata; monet Sithoniis non levis Euius,
Cum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Discernunt avidi. Non ego te, candide Bassareu,
Invitum quatiam, nec variis obsita frondibus

Sub divum rapiam. Saeva tene cum Berecyntio
Cornu tympana, quae subsequitur caecus Amor sui,
Et tollens vacuum plus nimio Gloria verticem,
Arcanique Fides prodiga, perlucidior vitro.

CARMEN XIX.

DE GLYCERA.

MATER saeva Cupidinum,
  Thebanaeque jubet me Semeles puer,
Et lasciva Licentia
  Finitis animum reddere amoribus.

Urit me Glycerae nitor
  Splendentis Pario marmore purius;
Urit grata protervitas,
  Et voltus nimium lubricus adspici.

In me tota ruens Venus
  Cyprum deseruit; nec patitur Scythas,
Et versis animosum equis
  Parthum dicere, nec quae nihil attinent.

Hic vivum mihi caespitem, hic
  Verbenas, pueri, ponite, thuraque
Bimi cum patera meri:
  Mactata veniet lenior hostia.

Digitized by Google

CARMEN XX.

AD MAECENATEM.

VILE potabis modicis Sabinum
Cantharis, Graeca quod ego ipse testa
Conditum levi, datus in theatro
    Cum tibi plausus,

Care Maecenas eques; ut paterni
Fluminis ripae, simul et jocosa
Redderet laudes tibi Vaticani
    Montis imago.

Caecubum, et praelo domitam Caleno
Tu bibes uvam: mea nec Falernae
Temperant vites, neque Formiani
    Pocula colles.

Digitized by Google

CARMEN XXI.

IN DIANAM ET APOLLINEM.

DIANAM tenerae dicite virgines,
Intonsum, pueri, dicite Cynthium,
  Latonamque supremo
    Dilectam penitus Jovi.

Vos laetam fluviis et nemorum coma,
Quaecunque aut gelido prominet Algido,
  Nigris aut Erymanthi
    Silvis, aut viridis Cragi:

Vos Tempe totidem tollite laudibus,
Natalemque, mares, Delon Apollinis,
Insignemque pharetra
Fraternaque humerum lyra.

Hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
Pestemque, a populo et principe Caesare, in
Persas atque Britannos
Vestra motus aget prece.

Digitized by Google

CARMEN XXII.

AD ARISTIUM FUSCUM.

Integer vitae scelerisque purus
Non eget Mauris jaculis, neque arcu,
Nec venenatis gravida sagittis,
    Fusce, pharetra;

Sive per Syrtes iter aestuosas,
Sive facturus per inhospitalem
Caucasum, vel quae loca fabulosus
    Lambit Hydaspes.

Namque me silva lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen, et ultra
Terminum curis vagor expeditis,
    Fugit inermem,

Digitized by Google

LIBER I. CARMEN XXII.

Quale portentum neque militaris
Daunias latis alit aesculetis,
Nec Jubae tellus generat, leonum
Arida nutrix.

Pone me pigris ubi nulla campis
Arbor aestiva recreatur aura,
Quod latus mundi nebulae malusque
Juppiter urget;

Pone sub curru nimium propinqui
Solis in terra domibus negata;
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

Digitized by Google

CARMEN XXIII.

AD CHLOEN.

Vitas hinnuleo me similis, Chloë,
Quaerenti pavidam montibus aviis
Matrem, non sine vano
Aurarum et silüae metu.

Nam seu mobilibus veris inhorruit
Adventus foliis, seu virides rubum
Dimovere lacertae,
Et corde et genibus tremit.

Atqui non ego te, tigris ut aspera
Gaetulusve leo, frangere persequor.
Tandem desine matrem
Tempestiva sequi viro.

Digitized by Google

CARMEN XXIV.

AD VIRGILIUM.

Quis desiderio sit pudor aut modus
Tam cari capitis? Praecipe lugubres
Cantus, Melpomene, cui liquidam pater
Vocem cum cithara dedit.

Ergo Quintilium perpetuus sopor
Urget! cui Pudor, et Justitiae soror
Incorrupta Fides, nudaque Veritas
Quando ullum inveniet parem?

Multis ille bonis flebilis occidit ;
Nulli flebilior quam tibi, Virgili.
Tu frustra pius, heu ! non ita creditum
  Poscis Quintilium deos.

Quodsi Threïcio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem ;
Non vanae redeat sanguis imagini,
  Quam virga semel horrida,

Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum ! sed levius fit patientia
  Quidquid corrigere est nefas.

Digitized by Google

CARMEN XXV.

AD LYDIAM.

PARCIUS junctas quatiunt fenestras
Ictibus crebris juvenes protervi,
Nec tibi somnos adimunt, amatque
    Janua limen,

Quae prius multum facilis movebat
Cardines. Audis minus et minus jam,
"Me tuo longas pereunte noctes,
    Lydia, dormis?"

Invicem moechos anus arrogantes
Flebis in solo levis angiportu,
Thracio bacchante magis sub inter-
    lunia vento;

Cum tibi flagrans amor, et libido,
Quae solet matres furiare equorum,
Saeviet circa jecur ulcerosum;
    Non sine questu,

Laeta quod pubes hedera virente
Gaudeat pulla magis atque myrto;
Aridas frondes Hiemis sodali
    Dedicet Hebro.

Digitized by Google

CARMEN XXVI.

DE AELIO LAMIA.

Musis amicus tristitiam et metus
Tradam protervis in mare Creticum
  Portare ventis; quis sub Arcto
    Rex gelidae metuatur orae,

Quid Tiridaten terreat, unice
Securus. O, quae fontibus integris
  Gaudes, apricos necte flores,
    Necte meo Lamiae coronam,

Digitized by Google

Pimplea dulcis! Nil sine te mei
Prosunt honores. Hunc fidibus novis,
Hunc Lesbio sacrare plectro
Teque tuasque decet sorores.

CARMEN XXVII.

AD SODALES.

Natis in usum laetitiae scyphis
Pugnare Thraecum est: tollite barbarum
Morem, verecundumque Bacchum
Sanguineis prohibete rixis.

Vino et lucernis Medus acinaces
Immane quantum discrepat! Impium
Lenite clamorem, sodales,
Et cubito remanete presso.

Voltis severi me quoque sumere
Partem Falerni? dicat Opuntiae
Frater Megillae, quo beatus
Volnere, qua pereat sagitta.

Digitized by Google

Cessat voluntas? non alia bibam
Mercede. Quae te cunque domat Venus,
  Non erubescendis adurit
    Ignibus, ingenuoque semper

Amore peccas. Quidquid habes, age,
Depone tutis auribus. Ah miser,
  Quanta laborabas Charybdi,
    Digne puer meliore flamma!

Quae saga, quis te solvere Thessalis
Magus venenis, quis poterit deus?
  Vix illigatum te triformi
    Pegasus expediet Chimaera.

Digitized by Google

CARMEN XXVIII.

ARCHYTAS.

Te maris et terrae numeroque carentis arenae
  Mensorem cohibent, Archyta,
Pulveris exigui prope litus parva Matinum
  Munera: nec quidquam tibi prodest

Aërias tentasse domos, animoque rotundum
  Percurrisse polum, morituro!
Occidit et Pelopis genitor conviva deorum,
  Tithonusque remotus in auras,

Et Jovis arcanis Minos admissus; habentque
  Tartara Panthoiden, iterum Orco
Demissum; quamvis clipeo Trojana refixo
  Tempora testatus, nihil ultra

Nervos atque cutem morti concesserat atrae;
  Judice te, non sordidus auctor
Naturae verique. Sed omnes una manet nox,
  Et calcanda semel via leti.

Dant alios Furiae torvo spectacula Marti;
  Exitio est avidum mare nautis;
Mixta senum ac juvenum densentur funera, nullum
  Saeva caput Proserpina fugit.

Digitized by Google

Me quoque devexi rapidus comes Orionis
Illyricis Notus obruit undis.
At tu, nauta, vagae ne parce malignus arenae
Ossibus et capiti inhumato

Particulam dare. Sic, quodcunque minabitur Eurus
Fluctibus Hesperiis, Venusinae
Plectantur silvae, te sospite; multaque merces,
Unde potest, tibi defluat aequo

Ab Jove, Neptunoque sacri custode Tarenti.
Negligis immeritis nocituram
Postmodo te natis fraudem committere? Fors et
Debita jura vicesque superbae

Te maneant ipsum. Precibus non linquar inultis;
Teque piacula nulla resolvent.
Quamquam festinas (non est mora longa); licebit
Injecto ter pulvere curras.

CARMEN XXIX.

AD ICCIUM.

Icci, beatis nunc Arabum invides
Gazis, et acrem militiam paras
Non ante devictis Sabaeae
Regibus, horribilique Medo

Nectis catenas. Quae tibi virginum,
Sponso necato, barbara serviet?
Puer quis ex aula capillis
Ad cyathum statuetur unctis,

Digitized by Google

Doctus sagittas tendere Sericas
Arcu paterno? quis neget arduis
Pronos relabi posse rivos
Montibus, et Tiberim reverti:

Cum tu coëmptos undique nobilis
Libros Panaeti, Socraticam et domum,
Mutare loricis Hiberis,
Pollicitus meliora, tendis?

Digitized by Google

CARMEN XXX.

AD VENEREM.

O Venus, regina Cnidi Paphique,
Sperne dilectam Cypron, et vocantis
Thure te multo Glycerae decoram
Transfer in aedem.

Fervidus tecum Puer, et solutis
Gratiae zonis, properentque Nymphae,
Et parum comis sine te Juventas,
Mercuriusque.

Digitized by Google

CARMEN XXXI.

AD APOLLINEM.

Quid dedicatum poscit Apollinem
Vates? quid orat de patera novum
  Fundens liquorem? Non opimae
    Sardiniae segetes feraces,

Non aestuosae grata Calabriae
Armenta, non aurum aut ebur Indicum,
  Non rura, quae Liris quieta
    Mordet aqua, taciturnus amnis.

Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna, vitem; dives et aureis
  Mercator exsiccet culullis
    Vina Syra reparata merce,

Digitized by Google

Dis carus ipsis; quippe ter et quater
Anno revisens aequor Atlanticum
Impune. Me pascunt olivae,
Me cichorea levesque malvae.

Frui paratis et valido mihi,
Latoë, dones, et, precor, integra
Cum mente; nec turpem senectam
Degere, nec cithara carentem.

Digitized by Google

CARMEN XXXII.

AD LYRAM.

Poscimur. Si quid vacui sub umbra
Lusimus tecum, quod et hunc in annum
Vivat et plures: age, dic Latinum,
    Barbite, carmen,

Lesbio primum modulate civi;
Qui, ferox bello, tamen inter arma,
Sive jactatam religarat udo
    Litore navim,

Liberum et Musas, Veneremque et illi
Semper haerentem Puerum canebat,
Et Lycum nigris oculis nigroque
    Crine decorum.

Digitized by Google

O decus Phoebi, et dapibus supremi
Grata testudo Jovis, o laborum
Dulce lenimen, mihi cunque salve
Rite vocanti.

Digitized by Google

CARMEN XXXIII.

AD ALBIUM TIBULLUM.

ALBI, ne doleas plus nimio, memor
Immitis Glycerae, neu miserabiles
Decantes elegos, cur tibi junior
    Laesa praeniteat fide.

Insignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor, Cyrus in asperam
Declinat Pholoën: sed prius Apulis
    Jungentur capreae lupis,

Quam turpi Pholoë peccet adultero.
Sic visum Veneri, cui placet impares
Formas atque animos sub juga aënea
    Saevo mittere cum joco.

Digitized by Google

Ipsum me melior cum peteret Venus,
Grata detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Hadriae
Curvantis Calabros sinus.

Digitized by Google

CARMEN XXXIV.

Parcus deorum cultor et infrequens,
Insanientis dum sapientiae
  Consultus erro, nunc retrorsum
    Vela dare, atque iterare cursus

Cogor relictos: namque Diespiter,
Igni corusco nubila dividens
  Plerumque, per purum tonantes
    Egit equos volucremque currum;

Quo bruta tellus, et vaga flumina,
Quo Styx, et invisi horrida Taenari
  Sedes, Atlanteusque finis
    Concutitur. Valet ima summis

Mutare, et insignem attenuat deus
Obscura promens: hinc apicem rapax
  Fortuna cum stridore acuto
    Sustulit, hic posuisse gaudet.

Digitized by Google

CARMEN XXXV.

AD FORTUNAM.

O Diva, gratum quae regis Antium,
Praesens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus, vel superbos
Vertere funeribus triumphos:

Te pauper ambit sollicita prece
Ruris colonus; te dominam aequoris,
Quicunque Bithyna lacessit
Carpathium pelagus carina.

Te Dacus asper, te profugi Scythae,
Urbesque, gentesque, et Latium ferox,
Regumque matres barbarorum, et
Purpurei metuunt tyranni,

Injurioso ne pede proruas
Stantem columnam, neu populus frequens
Ad arma cessantes, ad arma
Concitet, imperiumque frangat.

Digitized by Google

Te semper anteit saeva Necessitas,
Clavos trabales et cuneos manu
  Gestans aëna; nec severus
    Uncus abest liquidumque plumbum.

Te Spes et albo rara Fides colit
Velata panno, nec comitem abnegat,
  Utcunque mutata potentes
    Veste domos inimica linquis.

At volgus infidum et meretrix retro
Perjura cedit: diffugiunt cadis
  Cum faece siccatis amici,
    Ferre jugum pariter dolosi.

Serves iturum Caesarem in ultimos
Orbis Britannos, et juvenum recens
  Examen Eois timendum
    Partibus, Oceanoque rubro.

Eheu! cicatricum et sceleris pudet
Fratrumque. Quid nos dura refugimus
  Aetas? quid intactum nefasti
    Liquimus? unde manum juventus

Metu deorum continuit? quibus
Pepercit aris? O utinam nova
  Incude diffingas retusum in
    Massagetas Arabasque ferrum.

Digitized by Google

CARMEN XXXVI.

AD PLOTIUM NUMIDAM.

Et ture et fidibus juvat
  Placare, et vituli sanguine debito
Custodes Numidae deos;
  Qui nunc Hesperia sospes ab ultima

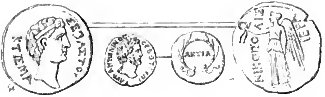
Caris multa sodalibus,
  Nulli plura tamen dividit oscula,
Quam dulci Lamiae, memor
  Actae non alio rege puertiae,

Mutataeque simul togae.
  Cressa ne careat pulchra dies nota;
Neu promptae modus amphorae,
  Neu morem in Salium sit requies pedum;

Digitized by Google

Neu multi Damalis meri
  Bassum Threïcia vineat amystide;
Neu desint epulis rosae,
  Neu vivax apium, neu breve lilium.

Omnes in Damalin putres
  Deponent oculos; nec Damalis novo
Divelletur adultero,
  Lascivis hederis ambitiosior.

CARMEN XXXVII.

AD SODALES.

Nunc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus, nunc Saliaribus
Ornare pulvinar deorum
Tempus erat dapibus, sodales.

Antehac nefas depromere Caecubum
Cellis avitis, dum Capitolio
Regina dementes ruinas,
Funus et imperio parabat,

Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quidlibet impotens
Sperare, fortunaque dulci
Ebria. Sed minuit furorem

Vix una sospes navis ab ignibus;
Mentemque lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Caesar, ab Italia volantem

Digitized by Google

Remis adurgens, (accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis nivalis
Haemoniae,) daret ut catenis

Fatale monstrum: quae generosius
Perire quaerens, nec muliebriter
Expavit ensem, nec latentes
Classe cita reparavit oras.

Ausa et jacentem visere regiam
Voltu sereno, fortis et asperas
Tractare serpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum,

Deliberata morte ferocior:
Saevis Liburnis scilicet invidens,
Privata deduci superbo
Non humilis mulier triumpho.

Digitized by Google

CARMEN XXXVIII.

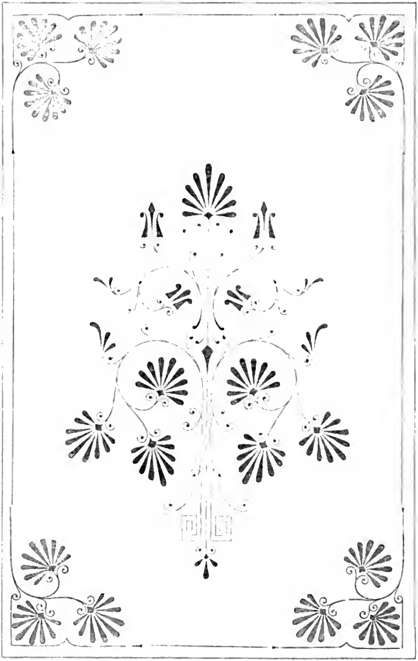
AD PUERUM.

Persicos odi, puer, apparatus;
Displicent nexae philyra coronae:
Mitte sectari, rosa quo locorum
    Sera moretur.

Simplici myrto nihil allabores
Sedulus curo; neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arta
    Vite bibentem.

Digitized by Google

71

Digitized by Google

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER SECUNDUS.

CARMEN I.

AD ASINIUM POLLIONEM.

Motum ex Metello consule civicum,
Bellique causas, et vitia, et modos,
  Ludumque Fortunae, gravesque
  Principum amicitias, et arma

Digitized by Google

Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculosae plenum opus aleae,
Tractas; et incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.

Paullum severae Musa Tragoediae
Desit theatris; mox, ubi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,

Insigne maestis praesidium reis,
Et consulenti, Pollio, curiae;
Cui laurus aeternos honores
Delmatico peperit triumpho.

Jam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures, jam litui strepunt,
Jam fulgor armorum fugaces
Terret equos equitumque voltus.

Audire magnos jam videor duces
Non indecoro pulvere sordidos;
Et cuncta terrarum subacta
Praeter atrocem animum Catonis.

Juno, et deorum quisquis amicior
Afris inulta cesserat impotens
Tellure, victorum nepotes
Rettulit inferias Jugurthae.

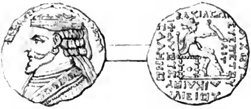
Quis non Latino sanguine pinguior
Campus sepulcris impia proelia
  Testatur, auditumque Medis
    Hesperiae sonitum ruinae ?

Qui gurges, aut quae flumina lugubris
Ignara belli ? quod mare Dauniae
  Non decoloravere caedes ?
    Quae caret ora cruore nostro ?

Sed ne, relictis, Musa procax, jocis,
Ceae retractes munera neniae ;
  Mecum Dionaeo sub antro
    Quaere modos leviore plectro.

Digitized by Google

CARMEN II.

AD CRISPUM SALLUSTIUM.

Nullus argento color est avaris
Abdito terris, inimice lamnae
Crispe Salusti, nisi temperato
    Splendeat usu.

Vivet extento Proculeius aevo
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente solvi
    Fama superstes.

Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam si Libyam remotis
Gadibus jungas, et uterque Poenus
    Serviat uni.

Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis, et aquosus albo
    Corpore languor.

Redditum Cyri solio Phraaten,
Dissidens plebi, numero beátorum
Eximit Virtus, populumque falsis
    Dedocet uti

Vocibus; regnum et diadema tutum
Deferens uni propriamque laurum,
Quisquis ingentes oculo inretorto
    Spectat acervos.

Digitized by Google

CARMEN III.

AD DELLIUM.

AEQUAM memento rebus in arduis
Servare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Laetitia, moriture Delli,

Seu maestus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Festos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni;

Quo pinus ingens albaque populus
Umbram hospitalem consociare amant
Ramis? Quid obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo?

Huc vina et unguenta et nimium breves
Flores amoenae ferre jube rosae,
Dum res et aetas et Sororum
Fila trium patiuntur atra.

Cedes coëmptis, saltibus et domo,
Villaque flavus quam Tiberis lavit;
Cedes; et exstructis in altum
Divitiis potietur heres.

Divesne, prisco natus ab Inacho,
Nil interest, an pauper, et infima
De gente sub divo moreris,
Victima nil miserantis Orci.

Omnes eodem cogimur: omnium
Versatur urna serius ocius
Sors exitura, et nos in aeternum
Exilium impositura cumbae.

CARMEN IV.

AD XANTHIAM PHOCEUM.

NE sit ancillae tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu! prius insolentem
Serva Briseis niveo colore
    Movit Achillem:

Movit Ajacem Telamone natum
Forma captivae dominum Tecmessae:
Arsit Atrides medio in triumpho
    Virgine rapta,

Digitized by Google

Barbarae postquam cecidere turmae
Thessalo victore, et ademptus Hector
Tradidit fessis leviora tolli
    Pergama Graiis.

Nescias an te generum beati
Phyllidis flavae decorent parentes:
Regium certe genus et penates
    Maeret iniquos.

Crede non illam tibi de scelesta
Plebe dilectam, neque sic fidelem,
Sic lucro aversam potuisse nasci
    Matre pudenda.

Brachia et voltum teretesque suras
Integer laudo: fuge suspicari,
Cujus octavum trepidavit aetas
    Claudere lustrum.

CARMEN V.

Nondum subacta ferre jugum valet
Cervice, nondum munia comparis
Aequare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.

Circa virentes est animus tuae
Campos juvencae, nunc fluviis gravem
Solantis aestum, nunc in udo
Ludere cum vitulis salicto

Praegestientis. Tolle cupidinem
Immitis uvae; jam tibi lividos
Distinguet Autumnus racemos
Purpureo varius colore.

Digitized by Google

Jam te sequetur: currit enim ferox
Aetas, et illi, quos tibi dempserit,
Apponet annos; jam proterva
Fronte petet Lalage maritum;

Dilecta quantum non Pholoë fugax,
Non Chloris: albo sic humero nitens,
Ut pura nocturno renidet
Luna mari, Cnidiusve Gyges;

Quem si puellarum insereres choro,
Mire sagaces falleret hospites
Discrimen obscurum, solutis
Crinibus, ambiguoque vultu.

Digitized by Google

CARMEN VI.

AD SEPTIMIUM.

SEPTIMI, Gades aditure mecum, et
Cantabrum indoctum juga ferre nostra, et
Barbaras Syrtes, ubi Maura semper
Aestuat unda;

Tibur Argeo positum colono
Sit meae sedes utinam senectae;
Sit modus lasso maris et viarum
Militiaeque!

Unde si Parcae prohibent iniquae,
Dulce pellitis ovibus Galaesi
Flumen et regnata petam Laconi
Rura Phalanto.

Digitized by Google

Ille terrarum mihi praeter omnes
Angulus ridet, ubi non Hymetto
Mella decedunt, viridique certat
    Baca Venafro:

Ver ubi longum tepidasque praebet
Juppiter brumas, et amicus Aulon
Fertili Baccho minimum Falernis
    Invidet uvis.

Ille te mecum locus et beatae
Postulant arces; ibi tu calentem
Debita sparges lacrima favillam
    Vatis amici.

Digitized by Google

CARMEN VII.

AD POMPEIUM.

O SAEPE mecum tempus in ultimum
Deducte, Bruto militiae duce,
Quis te redonavit Quiritem
Dis patriis, Italoque caelo,

Pompei, meorum prime sodalium,
Cum quo morantem saepe diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos?

Tecum Philippos et celerem fugam
Sensi, relicta non bene parmula;
Cum fracta virtus, et minaces
Turpe solum tetigere mento.

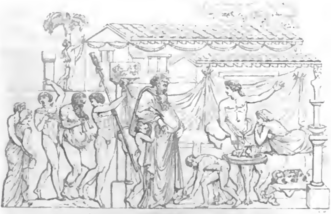
Sed me per hostes Mercurius celer
Denso paventem sustulit aëre:
Te rursus in bellum resorbens
Unda fretis tulit aestuosis.

Ergo obligatam redde Jovi dapem,
Longaque fessum militia latus
Depone sub lauru mea; nec
Parce cadis tibi destinatis.

Digitized by Google

Oblivioso levia Massico
Ciboria exple; funde capacibus
   Unguenta de conchis. Quis udo
      Deproperare apio coronas

Curatve myrto? quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? Non ego sanius
   Bacchabor Edonis: recepto
      Dulce mihi furere est amico.

Digitized by Google

CARMEN VIII.

AD BARINEM.

ULLA si juris tibi pejerati
Poena, Barine, nocuisset unquam,
Dente si nigro fieres, vel uno
    Turpior ungui,

Crederem. Sed tu, simul obligasti
Perfidum votis caput, enitescis
Pulchrior multo, juvenumque prodis
    Publica cura.

Expedit matris cineres opertos
Fallere, et toto taciturna noctis
Signa cum caelo, gelidaque divos
    Morte carentes.

Digitized by Google

Ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
Simplices Nymphae, ferus et Cupido
Semper ardentes acuens sagittas
Cote cruenta.

Adde quod pubes tibi crescit omnis,
Servitus crescit nova; nec priores
Impiae tectum dominae relinquunt
Saepe minati.

Te suis matres metuunt juvencis,
Te senes parci, miseraeque nuper
Virgines nuptae, tua ne retardet
Aura maritos.

Digitized by Google

CARMEN IX.

AD VALGIUM.

NON semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros; aut mare Caspium
  Vexant inaequales procellae
    Usque; nec Armeniis in oris,

Amice Valgi, stat glacies iners
Menses per omnes; aut Aquilonibus
  Querceta Gargani laborant,
    Et foliis viduantur orni.

Tu semper urges flebilibus modis
Mysten ademptum; nec tibi Vespero
  Surgente decedunt amores,
    Nec rapidum fugiente Solem.

Digitized by Google

At non ter aevo functus amabilem
Ploravit omnes Antilochum senex
Annos; nec impubem parentes
Troïlon aut Phrygiae sorores

Flevere semper. Desine mollium
Tandem querelarum; et potius nova
Cantemus Augusti tropaea
Caesaris, et rigidum Niphaten.

Medumque flumen gentibus additum
Victis minores volvere vertices,
Intraque praescriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

CARMEN X.

AD LICINIUM.

Rectius vives, Licini, neque altum
Semper urgendo; neque, dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
    Litus iniquum.

Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti, caret invidenda
    Sobrius aula.

Saepius ventis agitatur ingens
Pinus, et celsae graviore casu
Decidunt turres, feriuntque summos
    Fulgura montes.

Sperat infestis, metuit secundis
Alteram sortem bene praeparatum
Pectus. Informes hiemes reducit
    Juppiter, idem

Digitized by Google

Summovet. Non, si male nunc, et olim
Sic erit. Quondam cithara tacentem
Suscitat Musam, neque semper arcum
    Tendit Apollo.

Rebus angustis animosus atque
Fortis appare ; sapienter idem
Contrahes vento nimium secundo
    Turgida vela.

Digitized by Google

CARMEN XI.

AD QUINCTIUM.

Quid bellicosus Cantaber et Scythes,
Hirpine Quinti, cogitet, Hadria
Divisus objecto, remittas
Quaerere, nec trepides in usum

Poscentis aevi pauca. Fugit retro
Levis juventas et decor, arida
Pellente lascivos amores
Canitie facilemque somnum.

Non semper idem floribus est honor
Vernis, neque uno Luna rubens nitet
Voltu. Quid aeternis minorem
Consiliis animum fatigas?

Digitized by Google

Cur non sub alta vel platano vel hac
Pinu jacentes sic temere, et rosa
  Canos odorati capillos,
    Dum licet, Assyriaque nardo

Potamus uncti? dissipat Euius
Curas edaces. Quis puer ocius
  Restinguet ardentis Falerni
    Pocula praetereunte lympha?

Quis devium scortum eliciet domo
Lyden? eburna, dic age, cum lyra
  Maturet, in comptum Lacaenae
    More comas religata nodum

Digitized by Google

CARMEN XII.

AD MAECENATEM.

Nolis longa ferae bella Numantiae,
Nec dirum Hannibalem, nec Siculum mare
Poeno purpureum sanguine, mollibus
Aptari citharae modis;

Nec saevos Lapithas, et nimium mero
Hylaeum, domitosque Herculea manu
Telluris juvenes, unde periculum
Fulgens contremuit domus

Saturni veteris: tuque pedestribus
Dices historiis proelia Caesaris,
Maecenas, melius, ductaque per vias
Regum colla minacium.

Digitized by Google

Me dulces dominae Musa Licymniae
Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgentes oculos, et bene mutuis
    Fidum pectus amoribus;

Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare joco, nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, sacro
    Dianae celebris die.

Num tu, quae tenuit dives Achaemenes,
Aut pinguis Phrygiae Mygdonias opes,
Permutare velis crine Licymniae,
    Plenas aut Arabum domos?

Dum flagrantia detorquet ad oscula
Cervicem, aut facili saevitia negat,
Quae poscente magis gaudeat eripi,
    Interdum rapere occupat.

Digitized by Google

CARMEN XIII.

AD ARBOREM.

Ille et nefasto te posuit die,
Quicunque primum, et sacrilega manu
Produxit, arbos, in nepotum
Perniciem opprobriumque pagi:

Illum et parentis crediderim sui
Fregisse cervicem, et penetralia
Sparsisse nocturno cruore
Hospitis: ille venena Colcha

Et quidquid usquam concipitur nefas,
Tractavit, agro qui statuit meo
Te, triste lignum, te caducum
In domini caput immerentis.

Quid quisque vitet, nunquam homini satis
Cautum est in horas. Navita Bosporum
Poenus perhorrescit, neque ultra
Caeca timet aliunde fata;

Digitized by Google

Miles sagittas et celerem fugam
Parthi; catenas Parthus et Italum
Robur: sed improvisa leti
Vis rapuit rapietque gentes.

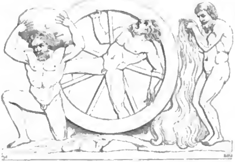
Quam paene furvae regna Proserpinae,
Et judicantem vidimus Aeacum,
Sedesque discretas piorum, et
Aeoliis fidibus querentem

Sappho puellis de popularibus,
Et te sonantem plenius aureo,
Alcaee, plectro dura navis,
Dura fugae mala, dura belli!

Utrumque sacro digna silentio
Mirantur Umbrae dicere: sed magis
Pugnas et exactos tyrannos
Densum humeris bibit aure volgus.

Quid mirum, ubi illis carminibus stupens
Demittit atras belua centiceps
Aures, et intorti capillis
Eumenidum recreantur angues?

Quin et Prometheus et Pelopis parens
Dulci laborum decipitur sono;
Nec curat Orion leones,
Aut timidos agitare lyncas.

CARMEN XIV.

AD POSTUMUM.

Eheu! fugaces, Postume, Postume,
Labuntur anni; nec pietas moram
  Rugis et instanti senectae
    Afferet, indomitaeque morti.

Non, si trecenis, quotquot eunt dies,
Amice, places illacrimabilem
  Plutona tauris, qui ter amplum
    Geryonen Tityonque tristi

Compescit unda, scilicet omnibus,
Quicunque terrae munere vescimur,
  Enaviganda, sive reges
    Sive inopes erimus coloni.

Digitized by Google

Frustra cruento Marte carebimus,
Fractisque rauci fluctibus Hadriae;
Frustra per auctumnos nocentem
Corporibus metuemus Austrum:

Visendus ater flumine languido
Cocytos errans, et Danai genus
Infame, damnatusque longi
Sisyphus Aeolides laboris.

Linquenda tellus, et domus, et placens
Uxor: neque harum, quas colis, arborum
Te, praeter invisas cupressos,
Ulla brevem dominum sequetur.

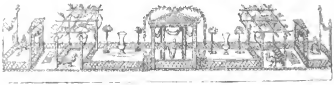
Absumet heres Caecuba dignior
Servata centum clavibus, et mero
Tinget pavimentum superbo,
Pontificum potiore coenis.

Digitized by Google

CARMEN XV.

Jam pauca aratro jugera regiae
Moles relinquent; undique latius
Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu, platanusque caelebs

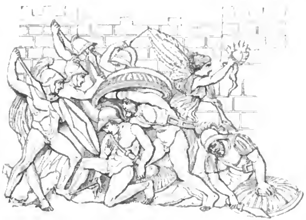
Evincet ulmos. Tum violaria, et
Myrtus, et omnis copia narium,
Spargent olivetis odorem
Fertilibus domino priori;

Tum spissa ramis laurea fervidos
Excludet ictus. Non ita Romuli
Praescriptum et intonsi Catonis
Auspiciis, veterumque norma.

Privatus illis census erat brevis,
Commune magnum: nulla decempedis
Metata privatis opacam
Porticus excipiebat Arcton;

Nec fortuitum spernere caespitem
Leges sinebant, oppida publico
Sumptu jubentes et deorum
Templa novo decorare saxo.

CARMEN XVI.

AD GROSPHUM.

Otium divos rogat in patenti
Prensus Aegaeo, simul atra nubes
Condidit Lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis;

Otium bello furiosa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,
Grosphe, non gemmis neque purpura ve-
nale neque auro.

Non enim gazae neque consularis
Summovet lictor miseros tumultus
Mentis, et curas laqueata circum
Tecta volantes.

Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum;
Nec leves somnos timor aut cupido
Sordidus aufert.

Quid brevi fortes jaculamur aevo
Multa? quid terras alio calentes
Sole mutamus? patriae quis exsul
Se quoque fugit?

Scandit aeratas vitiosa naves
Cura, nec turmas equitum relinquit,
Ocior cervis, et agente nimbos
Ocior Euro.

Laetus in praesens animus, quod ultra est,
Oderit curare, et amara lento
Temperet risu. Nihil est ab omni
Parte beatum.

Abstulit clarum cita mors Achillem;
Longa Tithonum minuit senectus;
Et mihi forsan, tibi quod negarit,
Porriget hora.

Te greges centum Siculaeque circum
Mugiunt vaccae; tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa, te bis Afro
Murice tinctae

Vestiunt lanae: mihi parva rura et
Spiritum Graiae tenuem Camenae
Parca non mendax dedit, et malignum
Spernere volgus.

CARMEN XVII.

AD MAECENATEM.

Cur me querelis exanimas tuis?
Nec Dis amicum est, nec mihi, te prius
  Obire, Maecenas, mearum
    Grande decus columenque rerum.

Ah! te meae si partem animae rapit
Maturior vis, quid moror altera,
  Nec carus aeque, nec superstes
    Integer? Ille dies utramque

Ducet ruinam: non ego perfidum
Dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
  Utcunque praecedes, supremum
    Carpere iter comites parati.

Me nec Chimaerae spiritus igneae,
Nec, si resurgat centimanus Gyas,
  Divellet unquam: sic potenti
    Justitiae placitumque Parcis.

Digitized by Google

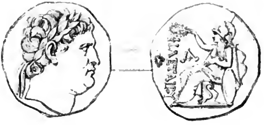
Seu Libra, seu me Scorpios adspicit
Formidolosus, pars violentior
Natalis horae, seu tyrannus
Hesperiae Capricornus undae;

Utrumque nostrum incredibili modo
Consentit astrum. Te Jovis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucrisque Fati

Tardavit alas, cum populus frequens
Laetum theatris ter crepuit sonum:
Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat, nisi Faunus ictum

Dextra levasset, Mercurialium
Custos virorum. Reddere victimas
Aedemque votivam memento:
Nos humilem feriemus agnam.

CARMEN XVIII.

Non ebur neque aureum
  Mea renidet in domo lacunar,
Non trabes Hymettiae
  Premunt columnas ultima recisas

Africa, neque Attali
  Ignotus heres regiam occupavi,
Nec Laconicas mihi
  Trahunt honestae purpuras clientae.

At fides et ingeni
  Benigna vena est; pauperemque dives
Me petit. Nihil supra
  Deos lacesso; nec potentem amicum

Digitized by Google

Largiora flagito,
  Satis beatus unicis Sabinis.
Truditur dies die,
  Novaeque pergunt interire Lunae;

Tu secanda marmora
  Locas sub ipsum funus, et sepulchri
Immemor, struis domos;
  Marisque Baiis obstrepentis urges

Summovere litora,
  Parum locuples continente ripa.
Quid? quod usque proximos
  Revellis agri terminos, et ultra

Limites clientium
  Salis avarus? Pellitur paternos
In sinu ferens deos
  Et uxor, et vir, sordidosque natos.

Nulla certior tamen
  Rapacis Orci fine destinata
Aula divitem manet
  Herum. Quid ultra tendis? Aequa tellus

Pauperi recluditur
  Regumque pueris; nec satelles Orci
Callidum Promethea
  Revexit auro captus. Hic superbum

Digitized by Google

Tantalum, atque Tantali
  Genus coërcet: hic levare functum
Pauperem laboribus
  Vocatus atque non vocatus audit.

CARMEN XIX.

AD BACCHUM.

Bacchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem (credite posteri)
Nymphasque discentes, et aures
Capripedum Satyrorum acutas.

Euoe! recenti mens trepidat metu,
Plenoque Bacchi pectore turbidum
Laetatur. Euoe! parce Liber,
Parce, gravi metuende thyrso!

Fas pervicaces est mihi Thyiadas,
Vinique fontem, lactis et uberes
Cantare rivos, atque truncis
Lapsa cavis iterare mella.

Digitized by Google

Fas et beatae conjugis additum
Stellis honorem, tectaque Penthei
Disjecta non leni ruina,
Thracis et exitium Lycurgi.

Tu flectis amnes, tu mare barbarum,
Tu separatis uvidus in jugis
Nodo coërces viperino
Bistonidum sine fraude crines.

Tu, cum parentis regna per arduum
Cohors gigantum scanderet impia,
  Rhoetum retorsisti leonis
    Unguibus horribilique mala.

Quamquam choreis aptior et jocis
Ludoque dictus, non sat idoneus
  Pugnae ferebaris; sed idem
    Pacis eras mediusque belli.

Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
  Caudam, et recedentis trilingui
    Ore pedes tetigitque crura.

Digitized by Google

CARMEN XX.

AD MAECENATEM.

Non usitata nec tenui ferar
Penna biformis per liquidum aethera
Vates; neque in terris morabor
Longius, invidiaque major

Urbes relinquam. Non ego pauperum
Sanguis parentum, non ego, quem vocas,
"Dilecte," Maecenas, obibo,
Nec Stygia cohibebor unda.

Jam jam residunt cruribus asperae
Pelles, et album mutor in alitem
Superne, nascunturque leves
Per digitos humerosque plumae.

Digitized by Google

Jam Daedaleo ocior Icaro
Visam gementis litora Bospori
Syrtesque Gaetulas, canorus
Ales, Hyperboreosque campos.

Me Colchus, et qui dissimulat metum
Marsae cohortis Dacus, et ultimi
Noscent Geloni, me peritus
Discet Hiber, Rhodanique potor.

Absint inani funere neniae,
Luctusque turpes et querimoniae:
Compesce clamorem, ac sepulchri
Mitte supervacuos honores.

Digitized by Google

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER TERTIUS.

CARMEN I.

Odi profanum volgus, et arceo:
Favete linguis: carmina non prius
  Audita, Musarum sacerdos,
    Virginibus puerisque canto.

Digitized by Google

Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Jovis,
Clari Giganteo triumpho,
Cuncta supercilio moventis.

Est ut viro vir latius ordinet
Arbusta sulcis; hic generosior
Descendat in Campum petitor;
Moribus hic meliorque fama

Contendat; illi turba clientium
Sit major. Aequa lege Necessitas
Sortitur insignes et imos;
Omne capax movet urna nomen.

Digitized by Google

Destrictus ensis cui super impia
Cervice pendet, non Siculae dapes
Dulcem elaborabunt saporem,
Non avium citharaeque cantus

Somnum reducent. Somnus agrestium
Lenis virorum non humiles domos
Fastidit, umbrosamque ripam,
Non Zephyris agitata Tempe.

Desiderantem quod satis est neque
Tumultuosum sollicitat mare,
Nec saevus Arcturi cadentis
Impetus aut orientis Haedi,

Non verberatae grandine vineae
Fundusque mendax, arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.

Contracta pisces aequora sentiunt
Jactis in altum molibus; huc frequens
Caementa demittit redemptor
Cum famulis, dominusque terrae

Fastidiosus. Sed Timor et Minae
Scandunt eodem quo dominus; neque
Decedit aerata triremi, et
Post equitem sedet atra Cura.

Digitized by Google

Quodsi dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum sidere clarior
Delenit usus, nec Falerna
Vitis, Achaemeniumque costum;

Cur invidendis postibus et novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Divitias operosiores?

Digitized by Google

CARMEN II.

Angustam amice pauperiem pati
Robustus acri militia puer
Condiscat; et Parthos feroces
Vexet eques metuendus hasta,

Vitamque sub divo et trepidis agat
In rebus. Illum ex moenibus hosticis
Matrona bellantis tyranni
Prospiciens, et adulta virgo

Suspiret; eheu! ne rudis agminum
Sponsus lacessat regius asperum
Tactu leonem, quem cruenta
Per medias rapit ira caedes.

Dulce et decorum est pro patria mori:
Mors et fugacem persequitur virum,
Nec parcit imbellis juventae
Poplitibus timidoque tergo.

Virtus, repulsae nescia sordidae,
Intaminatis fulget honoribus;
Nec sumit aut ponit secures
Arbitrio popularis aurae.

Virtus, recludens immeritis mori
Caelum, negata tentat iter via;
Coetusque volgares et udam
Spernit humum fugiente penna.

Est et fideli tuta silentio
Merces. Vetabo, qui Cereris sacrum
Volgarit arcanae, sub isdem
Sit trabibus, fragilemve mecum

Solvat phaselon. Saepe Diespiter
Neglectus incesto addidit integrum:
Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede Poena claudo.

Digitized by Google

CARMEN III.

Justum et tenacem propositi virum
Non civium ardor prava jubentium,
  Non voltus instantis tyranni
    Mente quatit solida, neque Auster

Dux inquieti turbidus Hadriae,
Nec fulminantis magna manus Jovis:
  Si fractus illabatur orbis,
    Impavidum ferient ruinae.

Hac arte Pollux et vagus Hercules
Enisus arces attigit igneas;
  Quos inter Augustus recumbens
    Purpureo bibit ore nectar.

Digitized by Google

Hac te merentem, Bacche pater, tuae
Vexere tigres, indocili jugum
Collo trahentes; hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit;

Gratum elocuta consiliantibus
Junone Divis: Ilion, Ilion
Fatalis incestusque judex,
Et mulier peregrina vertit

In pulverem, ex quo destituit Deos
Mercede pacta Laomedon, mihi
Castaeque damnatum Minervae
Cum populo et duce fraudulento.

Jam nec Lacaenae splendet adulterae
Famosus hospes, nec Priami domus
Perjura pugnaces Achivos
Hectoreis opibus refringit;

Nostrisque ductum seditionibus
Bellum resedit. Protinus et graves
Iras, et invisum nepotem,
Troica quem peperit sacerdos,

Marti redonabo. Illum ego lucidas
Inire sedes, ducere nectaris
Succos, et adscribi quietis
Ordinibus patiar deorum.

Dum longus inter saeviat Ilion
Romamque pontus, qualibet exsules
In parte regnanto beati;
Dum Priami Paridisque busto

Insultet armentum, et catulos ferae
Celent inultae, stet Capitolium
Fulgens, triumphatisque possit
Roma ferox dare jura Medis.

Horrenda late nomen in ultimas
Extendat oras; qua medius liquor
Secernit Europen ab Afro,
Qua tumidus rigat arva Nilus:

Aurum irrepertum, et sic melius situm
Cum terra celat, spernere fortior
Quam cogere humanos in usus
Omne sacrum rapiente dextra.

Quicunque mundo terminus obstitit,
Hunc tanget armis, visere gestiens
Qua parte debacchentur ignes,
Qua nebulae pluviique rores.

Sed bellicosis fata Quiritibus
Hac lege dico, ne nimium pii,
Rebusque fidentes, avitae
Tecta velint reparare Trojae.

Trojae renascens alite lugubri
Fortuna tristi clade iterabitur,
Ducente victrices catervas
Conjuge me Jovis et sorore.

Ter si resurgat murus aëneus
Auctore Phoebo, ter pereat meis
Excisus Argivis, ter uxor
Capta virum puerosque ploret.

Non hoc jocosae conveniet lyrae:
Quo, Musa, tendis? Desine pervicax
Referre sermones Deorum, et
Magna modis tenuare parvis.

CARMEN IV.

AD CALLIOPEN.

DESCENDE caelo, et dic age tibia
Regina longum Calliope melos,
Seu voce nunc mavis acuta,
Seu fidibus citharaque Phoebi.

Auditis? an me ludit amabilis
Insania? audire et videor pios
Errare per lucos, amoenae
Quos et aquae subeunt et aurae.

Me fabulosae Volture in Apulo,
Altricis extra limen Apuliae,
Ludo fatigatumque somno
Fronde nova puerum palumbes

Texere; mirum quod foret omnibus,
Quicunque celsae nidum Acherontiae,
Saltusque Bantinos, et arvum
Pingue tenent humilis Ferenti,

Digitized by Google

Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem et ursis; ut premerer sacra
Lauroque collataque myrto,
Non sine Dis animosus infans.

Vester, Camenae, vester in arduos
Tollor Sabinos, seu mihi frigidum
Praeneste, seu Tibur supinum,
Seu liquidae placuere Baiae.

Vestris amicum fontibus et choris,
Non me Philippis versa acies retro,
Devota non exstinxit arbos,
Nec Sicula Palinurus unda.

Utcunque mecum vos eritis, libens
Insanientem navita Bosporum
Tentabo, et urentes arenas
Litoris Assyrii viator:

Visam Britannos hospitibus feros,
Et laetum equino sanguine Concanum:
Visam pharetratos Gelonos
Et Scythicum inviolatus amnem.

Vos Caesarem altum, militia simul
Fessas cohortes addidit oppidis,
Finire quaerentem labores
Pierio recreatis antro.

Digitized by Google

Vos lene consilium et datis, et dato
Gaudetis, almae. Scimus, ut impios
Titanas immanemque turmam
Fulmine sustulerit caduco,

Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, et urbes regnaque tristia
Divosque mortalesque turbas
Imperio regit unus aequo.

Magnum illa terrorem intulerat Jovi
Fidens juventus horrida brachiis,
Fratresque tendentes opaco
Pelion imposuisse Olympo.

Sed quid Typhoeus, et validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyrion statu,
Quid Rhoetus, evolsisque truncis
Enceladus jaculator audax,

Contra sonantem Palladis aegida
Possent ruentes? Hinc avidus stetit
Volcanus, hinc matrona Juno, et
Nunquam humeris positurus arcum,

Qui rore puro Castaliae lavit
Crines solutos, qui Lyciae tenet
Dumeta natalemque silvam,
Delius et Patareus Apollo.

Vis consili expers mole ruit sua;
Vim temperatam Di quoque provehunt
In majus; idem odere vires
Omne nefas animo moventes.

Testis mearum centimanus Gyas
Sententiarum, notus et integrae
Tentator Orion Dianae,
Virginea domitus sagitta.

Injecta monstris Terra dolet suis,
Maeretque partus fulmine luridum
Missos ad Orcum; nec peredit
Impositam celer ignis Aetnam;

Incontinentis nec Tityi jecur
Reliquit ales, nequitiae additus
Custos; amatorem trecentae
Pirithoum cohibent catenae.

CARMEN V.

CAELO tonantem credidimus Jovem
Regnare: praesens divus habebitur
Augustus, adjectis Britannis
Imperio, gravibusque Persis.

Milesne Crassi conjuge barbara
Turpis maritus vixit? et hostium,
Pro curia, inversique mores!
Consenuit socerorum in armis,

Sub rege Medo, Marsus et Apulus,
Anciliorum et nominis et togae
Oblitus, aeternaeque Vestae,
Incolumi Jove et urbe Roma?

Hoc caverat mens provida Reguli
Dissentientis conditionibus
Foedis, et exemplo trahentis
Perniciem veniens in aevum,

Digitized by Google

Si non periret immiserabilis
Captiva pubes. Signa ego Punicis
Adfixa delubris, et arma
Militibus sine caede, dixit,

Derepta vidi; vidi ego civium
Retorta tergo brachia libero,
Portasque non clausas, et arva
Marte coli populata nostro.

Auro repensus scilicet acrior
Miles redibit. Flagitio additis
Damnum. Neque amissos colores
Lana refert medicata fuco;

Nec vera virtus, cum semel excidit,
Curat reponi deterioribus.
Si pugnat extricata densis
Cerva plagis, erit ille fortis,

Qui perfidis se credidit hostibus;
Et Marte Poenos proteret altero,
Qui lora restrictis lacertis
Sensit iners, timuitque mortem.

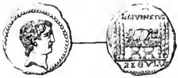
Hic, unde vitam sumeret, inscius,
Pacem duello miscuit. O pudor!
O magna Karthago, probrosis
Altior Italiae ruinis!

Fertur pudicae conjugis osculum,
Parvosque natos, ut capitis minor,
Ab se removisse, et virilem
Torvus humi posuisse voltum;

Donec labantes consilio Patres
Firmaret auctor nunquam alias dato,
Interque maerentes amicos
Egregius properaret exsul.

Atqui sciebat quae sibi barbarus
Tortor pararet: non aliter tamen
Dimovit obstantes propinquos,
Et populum reditus morantem,

Quam si clientum longa negotia
Dijudicata lite relinqueret,
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedaemonium Tarentum.

Digitized by Google

CARMEN VI.

AD ROMANOS.

Delicta majorum immeritus lues,
Romane, donec templa refeceris,
 Aedesque labentes deorum, et
  Foeda nigro simulacra fumo.

Dis te minorem quod geris, imperas:
Hinc omne principium, huc refer exitum.
 Di multa neglecti dederunt
  Hesperiae mala luctuosae.

Jam bis Monaeses et Pacori manus
Non auspicatos contudit impetus
 Nostros, et adjecisse praedam
  Torquibus exiguis renidet.

Digitized by Google

Paene occupatam seditionibus
Delevit urbem Dacus et Aethiops;
Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.

Fecunda culpae secula nuptias
Primum inquinavere, et genus, et domos;
Hoc fonte derivata clades
In patriam populumque fluxit.

Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo, et fingitur artibus:
Jam nunc et incestos amores
De tenero meditatur ungui;

Mox juniores quaerit adulteros
Inter mariti vina, neque eligit
Cui donet impermissa raptim
Gaudia luminibus remotis;

Sed jussa coram non sine conscio
Surgit marito, seu vocat institor,
Seu navis Hispanae magister,
Dedecorum pretiosus emptor.

Non his juventus orta parentibus
Infecit aequor sanguine Punico,
Pyrrhumque et ingentem cecidit
Antiochum Hannibalemque dirum:

Digitized by Google

Sed rusticorum mascula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
Versare glebas, et severae
Matris ad arbitrium recisos

Portare fustes; sol ubi montium
Mutaret umbras, et juga demeret
Bobus fatigatis, amicum
Tempus agens abeunte curru.

Damnosa quid non imminuit dies?
Aetas parentum pejor avis tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

CARMEN VII.

AD ASTERIEN.

Quid fles, Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent vere Favonii,
   Thyna merce beatum,
      Constantis juvenem fide

Gygen? Ille Notis actus ad Oricum
Post insana Caprae sidera, frigidas
   Noctes non sine multis
      Insomnis lacrimis agit.

Atqui sollicitae nuntius hospitae,
Suspirare Chloën, et miseram tuis
   Dicens ignibus uri,
      Tentat mille vafer modis.

Digitized by Google

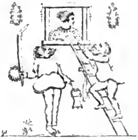
Ut Proetum mulier perfida credulum
Falsis impulerit criminibus nimis
Casto Bellerophonti
Maturare necem refert.

Narrat paene datum Pelea Tartaro,
Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens;
Et peccare docentes
Fallax historias movet,

Frustra: nam scopulis surdior Icari
Voces audit adhuc integer. At, tibi
Ne vicinus Enipeus
Plus justo placeat, cave;

Quamvis non alius flectere equum sciens
Aeque conspicitur gramine Martio,
Nec quisquam citus aeque
Tusco denatat alveo.

Prima nocte domum claude, neque in vias
Sub cantu querulae despice tibiae;
Et te saepe vocanti
Duram difficilis mane.

Digitized by Google

CARMEN VIII.

AD MAECENATEM.

Martiis caelebs quid agam Kalendis,
Quid velint flores et acerra thuris
Plena, miraris, positusque carbo in
Caespite vivo,

Docte sermones utriusque linguae.
Voveram dulces epulas et album
Libero caprum, prope funeratus
Arboris ictu.

Hic dies anno redeunte festus
Corticem adstrictum pice dimovebit
Amphorae fumum bibere institutae
Consule Tullo.

Digitized by Google

Sume, Maecenas, cyathos amici
Sospitis centum, et vigiles lucernas
Perfer in lucem: procul omnis esto
Clamor et ira.

Mitte civiles super Urbe curas:
Occidit Daci Cotisonis agmen:
Medus infestus sibi luctuosis
Dissidet armis:

Servit Hispanae vetus hostis orae
Cantaber, sera domitus catena:
Jam Scythae laxo meditantur arcu
Cedere campis.

Negligens, ne qua populus laboret,
Parce privatus nimium cavere;
Dona praesentis cape laetus horae, et
Linque severa.

Digitized by Google

CARMEN IX.

CARMEN AMOEBAEUM.

Donec gratus eram tibi,
  Nec quisquam potior brachia candidae
Cervici juvenis dabat,
  Persarum vigui rege beatior.

Donec non alia magis
  Arsisti, neque erat Lydia post Chloën,
Multi Lydia nominis
  Romana vigui clarior Ilia.

Me nunc Thressa Chloë regit,
  Dulces docta modos, et citharae sciens,
Pro qua non metuam mori,
  Si parcent animae fata superstiti.

Digitized by Google

Me torret face mutua
　Thurini Calaïs filius Ornyti,
Pro quo bis patiar mori,
　Si parcent puero fata superstiti.

Quid? si prisca redit Venus,
　Diductosque jugo cogit aëneo?
Si flava excutitur Chloë,
　Rejectaeque patet janua Lydiae?

Quamquam sidere pulchrior
　Ille est, tu levior cortice, et improbo
Iracundior Hadria;
　Tecum vivere amem, tecum obeam libens.

CARMEN X.

AD LYCEN.

EXTREMUM Tanain si biberes, Lyce,
Saevo nupta viro, me tamen asperas
Porrectum ante fores objicere incolis
Plorares Aquilonibus.

Audis, quo strepitu janua, quo nemus
Inter pulchra satum tecta remugiat
Ventis, et positas ut glaciet nives
Puro numine Juppiter?

Ingratam Veneri pone superbiam,
Ne currente retro funis eat rota.
Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.

Digitized by Google

O, quamvis neque te munera, nec preces,
Nec tinctus viola pallor amantium,
Nec vir Pieria pellice saucius
    Curvat, supplicibus tuis

Parcas, nec rigida mollior aesculo,
Nec Mauris animum mitior anguibus.
Non hoc semper erit liminis aut aquae
    Caelestis patiens latus.

Digitized by Google

CARMEN XI.

AD MERCURIUM.

Mercuri, nam te docilis magistro
Movit Amphion lapides canendo,
Tuque testudo resonare septem
Callida nervis,

Nec loquax olim neque grata, nunc et
Divitum mensis et amica templis,
Dic modos, Lyde quibus obstinatas
Applicet aures:

Quae, velut latis equa trima campis,
Ludit exsultim, metuitque tangi,
Nuptiarum expers, et adhuc protervo
Cruda marito.

Tu potes tigres comitesque silvas
Ducere, et rivos celeres morari:
Cessit immanis tibi blandienti
Janitor aulae

Digitized by Google

Cerberus, quamvis furiale centum
Muniant angues caput ejus, atque
Spiritus teter saniesque manet
Ore trilingui.

Quin et Ixion Tityosque voltu
Risit invito; stetit urna paullum
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.

Audiat Lyde scelus atque notas
Virginum poenas, et inane lymphae
Dolium fundo pereuntis imo,
Seraque fata,

Quae manent culpas etiam sub Orco.
Impiae (nam quid potuere majus?)
Impiae sponsos potuere duro
Perdere ferro.

Una de multis, face nuptiali
Digna, perjurum fuit in parentem
Splendide mendax, et in omne virgo
Nobilis aevum:

Surge, quae dixit juveni marito,
Surge, ne longus tibi somnus, unde
Non times, detur; socerum et scelestas
Falle sorores;

Digitized by Google

Quae, velut nactae vitulos leaenae,
Singulos, eheu! lacerant: ego illis
Mollior, nec te feriam, neque intra
Claustra tenebo.

Me pater saevis oneret catenis,
Quod viro clemens misero peperci;
Me vel extremos Numidarum in agros
Classe releget.

I, pedes quo te rapiunt et aurae,
Dum favet nox et Venus, i secundo
Omine, et nostri memorem sepulchro
Scalpe querelam.

CARMEN XII.

AD NEOBULEN.

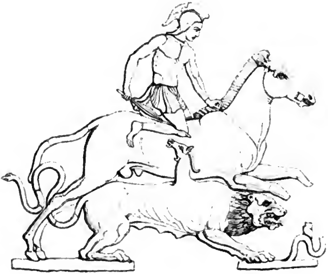
MISERARUM est neque Amori dare ludum, neque dulci
Mala vino lavere, aut exanimari, metuentes
Patruae verbera linguae.

Tibi qualum Cythereae puer ales, tibi telas,
Operosaeque Minervae studium aufert, Neobule,
Liparaei nitor Hebri;

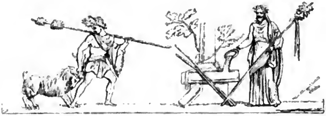
Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis,
Eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno
Neque segni pede victus;

LIBER III. CARMEN XII.

Catus idem per apertum fugientes agitato
Grege cervos jaculari, et celer alto latitantem
Fruticeto excipere aprum.

Digitized by Google

CARMEN XIII.

AD FONTEM BANDUSIUM.

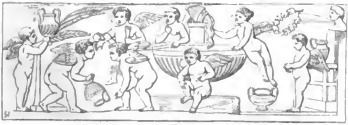
O fons Bandusiae, splendidior vitro,
Dulci digne mero, non sine floribus,
   Cras donaberis haedo,
      Cui frons turgida cornibus

Primis et Venerem et proelia destinat.
Frustra: nam gelidos inficiet tibi
   Rubro sanguine rivos
      Lascivi suboles gregis.

Te flagrantis atrox hora Caniculae
Nescit tangere; tu frigus amabile
   Fessis vomere tauris
      Praebes, et pecori vago.

Digitized by Google

Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente cavis impositam ilicem
Saxis, unde loquaces
Lymphae desiliunt tuae.

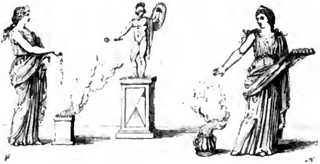

Digitized by Google

CARMEN XIV.

IN AUGUSTI EX HISPANIA REDITUM.

Herculis ritu, modo dictus, o plebs,
Morte venalem petiisse laurum,
Caesar Hispana repetit penates
    Victor ab ora.

Unico gaudens mulier marito
Prodeat, justis operata sacris,
Et soror clari ducis et decorae
    Supplice vitta

Virginum matres juvenumque nuper
Sospitum. Vos o pueri, et puellae
Non virum expertae, male ominatis
    Parcite verbis.

Digitized by Google

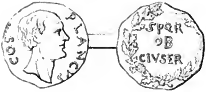
Hic dies vere mihi festus atras
Eximet curas: ego nec tumultum,
Nec mori per vim metuam, tenente
Caesare terras.

I, pete unguentum, puer, et coronas,
Et cadum Marsi memorem duelli,
Spartacum si qua potuit vagantem
Fallere testa.

Dic et argutae properet Neaerae
Murreum nodo cohibere crinem:
Si per invisum mora janitorem
Fiet, abito.

Lenit albescens animos capillus
Litium et rixae cupidos protervae;
Non ego hoc ferrem calidus juventa
Consule Planco.

Digitized by Google

CARMEN XV.

AD CHLORIN.

Uxor pauperis Ibyci,
  Tandem nequitiae fige modum tuae
Famosisque laboribus:
  Maturo propior desine funeri

Inter ludere virgines,
  Et stellis nebulam spargere candidis.
Non, si quid Pholoën satis
  Et te, Chlori, decet: filia rectius

Expugnat juvenum domos,
  Pulso Thyias uti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
  Lasciviae similem ludere capreae:

Te lanae prope nobilem
  Tonsae Luceriam, non citharae, decent,
Nec flos purpureus rosae,
  Nec poti, vetulam, faece tenus cadi.

Digitized by Google

CARMEN XVI.

AD MAECENATEM.

INCLUSAM Danaën turris aënea,
Robustaeque fores, et vigilum canum
Tristes excubiae munierant satis
  Nocturnis ab adulteris;

Si non Acrisium, virginis abditae
Custodem pavidum, Juppiter et Venus
Risissent; fore enim tutum iter et patens
  Converso in pretium Deo.

Digitized by Google

Aurum per medios ire satellites,
Et perrumpere amat saxa, potentius
Ictu fulmineo. Concidit auguris
Argivi domus ob lucrum

Demersa exitio. Diffidit urbium
Portas vir Macedo, et subruit aemulos
Reges muneribus. Munera navium
Saevos illaqueant duces.

Crescentem sequitur cura pecuniam,
Majorumque fames. Jure perhorrui
Late conspicuum tollere verticem,
Maecenas, equitum decus.

Quanto quisque sibi plura negaverit,
Ab Dis plura feret. Nil cupientium
Nudus castra peto, et transfuga divitum
Partes linquere gestio,

Contemptae dominus splendidior reï,
Quam si quidquid arat impiger Apulus
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.

Purae rivus aquae silvaque jugerum
Paucorum et segetis certa fides meae
Fulgentem imperio fertilis Africae
Fallit sorte beatior.

Digitized by Google

Quamquam nec Calabrae mella ferunt apes,
Nec Laestrygonia Bacchus in amphora
Languescit mihi, nec pinguia Gallicis
    Crescunt vellera pascuis;

Importuna tamen pauperies abest;
Nec, si plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parva cupidine
    Vectigalia porrigam,

Quam si Mygdoniis regnum Alyattei
Campis continuem. Multa petentibus
Desunt multa. Bene est, cui Deus obtulit
    Parca, quod satis est, manu.

Digitized by Google

CARMEN XVII.

AD AELIUM LAMIAM.

Aeli, vetusto nobilis ab Lamo,
(Quando et priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, et nepotum
Per memores genus omne fastos

Auctore ab illo ducit originem,
Qui Formiarum moenia dicitur
Princeps, et innantem Maricae
Litoribus tenuisse Lirim,

Late tyrannus) cras foliis nemus
Multis et alga litus inutili
Demissa tempestas ab Euro
Sternet, aquae nisi fallit augur

Digitized by Google

Annosa cornix. Dum potis, aridum
Compone lignum: cras Genium mero
Curabis et porco bimestri,
Cum famulis operum solutis.

CARMEN XVIII.

AD FAUNUM.

Faune, Nympharum fugientum amator,
Per meos fines et aprica rura
Lenis incedas, abeasque parvis
Aequus alumnis,

Si tener pleno cadit haedus anno,
Larga nec desunt Veneris sodali
Vina craterae, vetus ara multo
Fumat odore.

Ludit herboso pecus omne campo,
Cum tibi Nonae redeunt Decembres:
Festus in pratis vacat otioso
Cum bove pagus:

Inter audaces lupus errat agnos;
Spargit agrestes tibi silva frondes;
Gaudet invisam pepulisse fossor
Ter pede terram.

Digitized by Google

CARMEN XIX.

AD TELEPHUM.

Quantum distet ab Inacho
  Codrus pro patria non timidus mori,
Narras, et genus Acaci,
  Et pugnata sacro bella sub Ilio:

Quo Chium pretio cadum
  Mercemur, quis aquam temperet ignibus,
Quo praebente domum, et quota
  Pelignis caream frigoribus, taces.

Da lunae propere novae,
  Da noctis mediae, da, puer, auguris
Murenae: tribus aut novem
  Miscentur cyathis pocula commodis.

Qui Musas amat impares,
  Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates: tres prohibet supra
  Rixarum metuens tangere Gratia

Nudis juncta sororibus.
  Insanire juvat: cur Berecyntiae
Cessant flamina tibiae?
  Cur pendet tacita fistula cum lyra?

Parcentes ego dexteras
  Odi: sparge rosas: audiat invidus
Dementem strepitum Lycus,
  Et vicina seni non habilis Lyco.

Spissa te nitidum coma,
  Puro te similem, Telephe, Vespero
Tempestiva petit Rhode:
  Me lentus Glycerae torret amor meae.

Digitized by Google

CARMEN XX.

AD PYRRHUM.

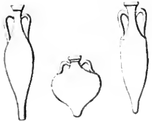
Non vides quanto moveas periclo,
Pyrrhe, Gaetulae catulos leaenae?
Dura post paullo fugies inaudax
    Proelia raptor;

Cum per obstantes juvenum catervas
Ibit insignem repetens Nearchum:
Grande certamen, tibi praeda cedat,
    Major an illa.

Interim, dum tu celeres sagittas
Promis, haec dentes acuit timendos,
Arbiter pugnae posuisse nudo
    Sub pede palmam

Fertur, et leni recreare vento
Sparsum odoratis humerum capillis,
Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
    Raptus ab Ida.

Digitized by Google

CARMEN XXI.

AD AMPHORAM.

O NATA mecum consule Manlio,
Seu tu querelas, sive geris jocos,
Seu rixam et insanos amores,
Seu facilem, pia testa, somnum ;

Quocunque lectum nomine Massicum
Servas, moveri digna bono die,
Descende, Corvino jubente,
Promere languidiora vina.

Non ille, quamquam Socraticis madet
Sermonibus, te negleget horridus:
Narratur et prisci Catonis
Saepe mero caluisse virtus.

Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro ; tu sapientium
Curas et arcanum jocoso
Consilium retegis Lyaeo ;

Digitized by Google

Tu spem reducis mentibus anxiis
Viresque; et addis cornua pauperi,
Post te neque iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.

Te Liber, et, si laeta aderit, Venus,
Segnesque nodum solvere Gratiae,
Vivaeque producent lucernae,
Dum rediens fugat astra Phoebus.

Digitized by Google

CARMEN XXII.

AD DIANAM.

Montium custos nemorumque, Virgo,
Quae laborantes utero puellas
Ter vocata audis adimisque leto,
 Diva triformis;

Imminens villae tua pinus esto,
Quam per exactos ego laetus annos
Verris obliquum meditantis ictum
 Sanguine donem.

Digitized by Google

CARMEN XXIII.

AD PHIDYLEN.

Caelo supinas si tuleris manus
Nascente Luna, rustica Phidyle,
Si thure placaris et horna
Fruge Lares avidaque porca,

Nec pestilentem sentiet Africum
Fecunda vitis, nec sterilem seges
Robiginem, aut dulces alumni
Pomifero grave tempus anno.

Nam quae nivali pascitur Algido
Devota quercus inter et ilices,
Aut crescit Albanis in herbis
Victima, pontificum secures

Digitized by Google

Cervice tinget: te nihil attinet
Tentare multa caede bidentium
  Parvos coronantem marino
    Rore deos fragilique myrto.

Immunis aram si tetigit manus,
Non sumptuosa blandior hostia
  Mollivit aversos Penates
    Farre pio et saliente mica.

CARMEN XXIV.

IN AVAROS.

INTACTIS opulentior
  Thesauris Arabum et divitis Indiae,
Caementis licet occupes
  Tyrrhenum omne tuis et mare Apulicum,

Si figit adamantinos
  Summis verticibus dira Necessitas
Clavos, non animum metu,
  Non mortis laqueis expedies caput.

Digitized by Google

Campestres melius Scythae,
  Quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
Vivunt, et rigidi Getae,
  Immetata quibus jugera liberas

Fruges et Cererem ferunt,
  Nec cultura placet longior annua,
Defunctumque laboribus
  Aequali recreat sorte vicarius.

Illic matre carentibus
  Priviguis mulier temperat innocens;
Nec dotata regit virum
  Conjux, nec nitido fidit adultero.

Dos est magna parentium
  Virtus et metuens alterius viri
Certo foedere castitas,
  Et peccare nefas, aut pretium est mori.

O quisquis volet impias
  Caedes et rabiem tollere civicam,
Si quaeret Pater urbium
  Subscribi statuis, indomitam audeat

Refrenare licentiam,
  Clarus postgenitis: quatenus (heu nefas!)
Virtutem incolumem odimus,
  Sublatam ex oculis quaerimus invidi.

Digitized by Google

Quid tristes querimoniae,
  Si non supplicio culpa reciditur?
Quid leges sine moribus
  Vanae proficiunt, si neque fervidis

Pars inclusa caloribus
  Mundi, nec Boreae finitimum latus
Durataeque solo nives
  Mercatorem abigunt? horrida callidi

Vincunt aequora navitae;
  Magnum pauperies opprobrium jubet
Quidvis et facere et pati,
  Virtutisque viam deserit arduae.

Vel nos in Capitolium,
  Quo clamor vocat et turba faventium,
Vel nos in mare proximum
  Gemmas et lapides aurum et inutile,

Summi materiem mali,
  Mittamus, scelerum si bene poenitet.
Eradenda cupidinis
  Pravi sunt elementa, et tenerae nimis

Mentes asperioribus
  Formandae studiis. Nescit equo rudis
Haerere ingenuus puer,
  Venarique timet; ludere doctior

Seu Graeco jubeas trocho,
  Seu malis vetita legibus alea:
Cum perjura patris fides
  Consortem socium fallat et hospitem,

Indignoque pecuniam
  Heredi properet. Scilicet improbae
Crescunt divitiae; tamen
  Curtae nescio quid semper abest reï.

Digitized by Google

CARMEN XXV.

AD BACCHUM.

Quo me, Bacche, rapis tui
  Plenum! quae nemora aut quos agor in specus,
Velox mente nova! quibus
  Antris egregii Caesaris audiar

Aeternum meditans decus
  Stellis inserere et consilio Jovis!
Dicam insigne, recens, adhuc
  Indictum ore alio. Non secus in jugis

Digitized by Google

Exsomnis stupet Euias
  Hebrum prospiciens et nive candidam
Thracen ac pede barbaro
  Lustratam Rhodopen, ut mihi devio

Ripas et vacuum nemus
  Mirari libet. O Naïadum potens
Baccharumque valentium
  Proceras manibus vertere fraxinos,

Nil parvum aut humili modo,
  Nil mortale loquar. Dulce periculum est,
O Lenaee! sequi deum
  Cingentem viridi tempora pampino.

Digitized by Google

CARMEN XXVI.

AD VENEREM.

Vixi puellis nuper idoneus,
Et militavi non sine gloria;
  Nunc arma defunctumque bello
    Barbiton hic paries habebit,

Laevum marinae qui Veneris latus
Custodit. Hic, hic ponite lucida
  Funalia et vectes et arcus
    Oppositis foribus minaces.

O quae beatum, diva, tenes Cyprum et
Memphin carentem Sithonia nive,
  Regina, sublimi flagello
    Tange Chloën semel arrogantem.

Digitized by Google

CARMEN XXVII.

AD GALATEAM.

Impios parrae recinentis omen
Ducat et praegnans canis, aut ab agro
Rava decurrens lupa Lanuvino
    Fetaque volpes;

Rumpat et serpens iter institutum,
Si per obliquum similis sagittae
Terruit mannos. Ego cui timebo
    Providus auspex ?

Antequam stantes repetat paludes
Imbrium divina avis imminentum,
Oscinem corvum prece suscitabo
    Solis ab ortu.

Digitized by Google

Sis licet felix ubicunque mavis,
Et memor nostri, Galatea, vivas:
Teque nec laevus vetet ire picus,
Nec vaga cornix.

Sed vides, quanto trepidet tumultu
Pronus Orion. Ego quid sit ater
Hadriae, novi, sinus, et quid albus
Peccet Iapyx.

Hostium uxores puerique caecos
Sentiant motus orientis Austri et
Aequoris nigri fremitum et trementes
Verbere ripas.

Sic et Europe niveum doloso
Credidit tauro latus, et scatentem
Beluis pontum mediasque fraudes
Palluit audax.

Nuper in pratis studiosa florum, et
Debitae Nymphis opifex coronae,
Nocte sublustri nihil astra praeter
Vidit et undas.

Quae simul centum tetigit potentem
Oppidis Creten: Pater, o relictum
Filiae nomen pietasque, dixit,
Victa furore!

Digitized by Google

Unde? quo veni? Levis una mors est
Virginum culpae. Vigilansne ploro
Turpe commissum? an vitiis carentem
Ludit imago

Vana, quae porta fugiens eburna
Somnium ducit? meliusne fluctus
Ire per longos fuit, an recentes
Carpere flores?

Si quis infamem mihi nunc juvencum
Dedat iratae! lacerare ferro et
Frangere enitar modo multum amati
Cornua monstri.

Impudens liqui patrios Penates;
Impudens Orcum moror. O deorum
Si quis haec audis, utinam inter errem
Nuda leones!

Antequam turpis macies decentes
Occupet malas, teneraeque sucus
Defluat praedae, speciosa quaero
Pascere tigres.

Vilis Europe, pater urget absens:
Quid mori cessas? potes hac ab orno
Pendulum zona bene te secuta
Laedere collum.

Digitized by Google

Sive te rupes et acuta leto
Saxa delectant, age te procellae
Crede veloci, nisi herile mavis
Carpere pensum,

Regius sanguis, dominaeque tradi
Barbarae pellex. Aderat querenti
Perfidum ridens Venus et remisso
Filius arcu.

Mox, ubi lusit satis: Abstineto,
Dixit, irarum calidaeque rixae,
Cum tibi invisus laceranda reddet
Cornua taurus.

Uxor invicti Jovis esse nescis.
Mitte singultus; bene ferre magnam
Disce fortunam: tua sectus orbis
Nomina ducet.

Digitized by Google

CARMEN XXVIII.

AD LYDEN.

Festo quid potius die
  Neptuni faciam? Prome reconditum,
Lyde strenua, Caecubum,
  Munitaeque adhibe vim sapientiae.

Inclinare meridiem
  Sentis, ac, veluti stet volucris dies,
Parcis deripere horreo
  Cessantem Bibuli consulis amphoram.

Nos cantabimus invicem
  Neptunum et virides Nereïdum comas:
Tu curva recines lyra
  Latonam et celeris spicula Cynthiae:

Digitized by Google

Summo carmine quae Cnidon
  Fulgentesque tenet Cycladas, et Paphon
Junctis visit oloribus;
  Dicetur merita Nox quoque nenia.

Digitized by Google

CARMEN XXIX.

AD MAECENATEM.

Tyrrhena regum progenies, tibi
Non ante verso lene merum cado
Cum flore, Maecenas, rosarum, et
Pressa tuis balanus capillis

Jamdudum apud me est. Eripe te morae;
Ne semper udum Tibur et Aesulae
Declive contempleris arvum et
Telegoni juga parricidae.

Digitized by Google

Fastidiosam desere copiam et
Molem propinquam nubibus arduis:
Omitte mirari beatae
Fumum et opes strepitumque Romae.

Plerumque gratae divitibus vices,
Mundaeque parvo sub lare pauperum
Coenae sine aulaeis et ostro
Sollicitam explicuere frontem.

Jam clarus occultum Andromedae pater
Ostendit ignem, jam Procyon furit
Et stella vesani Leonis,
Sole dies referente siccos.

Jam pastor umbras cum grege languido
Rivumque fessus quaerit et horridi
Dumeta Silvani; caretque
Ripa vagis taciturna ventis.

Tu, civitatem quis deceat status,
Curas, et Urbi sollicitus times,
Quid Seres et regnata Cyro
Bactra parent Tanaisque discors.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit deus,
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adest memento

Digitized by Google

Componere aequus: cetera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio aequore
Cum pace delabentis Etruscum
In mare, nunc lapides adesos

Stirpesque raptas, et pecus, et domos,
Volventis una, non sine montium
Clamore vicinaeque silvae,
Cum fera diluvies quietos

Irritat amnes. Ille potens sui
Laetusque deget, cui licet in diem
Dixisse, Vixi: cras vel atra
Nube polum Pater occupato,

Vel sole puro: non tamen irritum
Quodcunque retro est efficiet; neque
Diffinget infectumque reddet,
Quod fugiens semel hora vexit.

Fortuna saevo laeta negotio, et
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.

Laudo manentem: si celeres quatit
Pennas, resigno quae dedit, et mea
Virtute me involvo, probamque
Pauperiem sine dote quaero.

Digitized by Google

Non est meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseras preces
Decurrere et votis pacisci,
Ne Cypriae Tyriaeque merces

Addant avaro divitias mari:
Tunc me biremis praesidio scaphae
Tutum per Aegaeos tumultus
Aura feret geminusque Pollux.

Digitized by Google

CARMEN XXX.

AD MELPOMENEN.

Exegi monumentum aere perennius
Regalique situ pyramidum altius,
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere aut innumerabilis

Annorum series et fuga temporum.
Non omnis moriar, multaque pars mei
Vitabit Libitinam. Usque ego postera
Crescam laude recens, dum Capitolium

Scandet cum tacita Virgine pontifex.
Dicar, qua violens obstrepit Aufidus,
Et qua pauper aquae Daunus agrestium
Regnavit populorum, ex humili potens

Princeps Aeolium carmen ad Italos
Deduxisse modos. Sume superbiam
Quaesitam meritis, et mihi Delphica
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

Digitized by Google

Digitized by Google

Q. HORATII FLACCI

CARMINUM

LIBER QUARTUS.

CARMEN I.

AD VENEREM.

INTERMISSA, Venus, diu,
  Rursus bella moves? Parce, precor, precor.
Non sum qualis eram bonae
  Sub regno Cinarae. Desine, dulcium

Digitized by Google

Mater saeva Cupidinum,
   Circa lustra decem flectere mollibus
Jam durum imperiis. Abi
   Quo blandae juvenum te revocant preces.

Tempestivius in domum
   Paulli, purpureis ales oloribus,
Comissabere Maximi,
   Si torrere jecur quaeris idoneum:

Namque et nobilis et decens
   Et pro sollicitis non tacitus reis,
Et centum puer artium
   Late signa feret militiae tuae.

Et, quandoque potentior
   Largis muneribus riserit aemuli,
Albanos prope te lacus
   Ponet marmoream sub trabe citrea.

Illic plurima naribus
   Duces thura, lyraeque et Berecyntiae
Delectabere tibiae
   Mixtis carminibus non sine fistula:

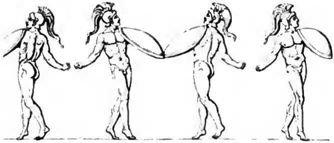
Illic bis pueri die
   Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido
   In morem Salium ter quatient humum.

Digitized by Google

Me nec femina, nec puer
  Jam, nec spes animi credula mutui,
Nec certare juvat mero,
  Nec vincire novis tempora floribus.

Sed cur, heu, Ligurine, cur
  Manat rara meas lacrima per genas?
Cur facunda parum decoro
  Inter verba cadit lingua silentio?

Nocturnis ego somniis
  Jam captum teneo; jam volucrem sequor
Te per gramina Martii
  Campi, te per aquas, dure, volubiles.

Digitized by Google

CARMEN II.

AD IULUM ANTONIUM.

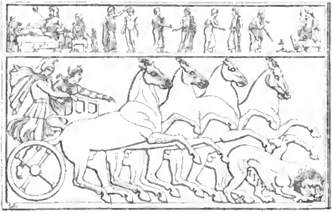
Pindarum quisquis studet aemulari,
Iule, ceratis ope Daedalea
Nititur pennis vitreo daturus
    Nomina ponto.

Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluere ripas,
Fervet immensusque ruit profundo
    Pindarus ore,

Laurea donandus Apollinari,
Seu per audaces nova dithyrambos
Verba devolvit, numerisque fertur
    Lege solutis;

Seu deos, regesve canit, deorum
Sanguinem, per quos cecidere justa
Morte Centauri, cecidit tremendae
    Flamma Chimaerae;

Digitized by Google

Sive, quos Elea domum reducit
Palma caelestes, pugilemve equumve
Dicit, et centum potiore signis
Munere donat:

Flebili sponsae juvenemve raptum
Plorat, et vires animumque moresque
Aureos educit in astra, nigroque
Invidet Orco.

Multa Dircaeum levat aura cycnum,
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus. Ego, apis Matinae
More modoque

Digitized by Google

Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus uvidique
Tiburis ripas operosa parvus
    Carmina fingo.

Concines majore poëta plectro
Caesarem, quandoque trahet feroces
Per sacrum clivum merita decorus
    Fronde Sugambros;

Quo nihil majus meliusve terris
Fata donavere bonique divi,
Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
    Tempora priscum.

Concines laetosque dies et Urbis
Publicum ludum super impetrato
Fortis Augusti reditu, forumque
    Litibus orbum.

Tum meae, si quid loquar audiendum,
Vocis accedet bona pars; et, O Sol
Pulcher! o laudande! canam, recepto
    Caesare felix.

Digitized by Google

Teque, dum procedit, io Triumphe!
Non semel dicemus, io Triumphe!
Civitas omnis; dabimusque divis
　　Thura benignis.

Te decem tauri totidemque vaccae,
Me tener solvet vitulus, relicta
Matre qui largis juvenescit herbis
　　In mea vota,

Fronte curvatos imitatus ignes
Tertium Lunae referentis ortum,
Qua notam duxit niveus videri,
　　Cetera fulvus.

Digitized by Google

CARMEN III.

AD MELPOMENEN.

QUEM tu, Melpomene, semel
Nascentem placido lumine videris,
Illum non labor Isthmius
Clarabit pugilem, non equus impiger

Curru ducet Achaico
Victorem; neque res bellica Deliis
Ornatum foliis ducem,
Quod regum tumidas contuderit minas,

Ostendet Capitolio:
Sed quae Tibur aquae fertile praefluunt,
Et spissae nemorum comae
Fingent Aeolio carmine nobilem.

Digitized by Google

Romae principis urbium
  Dignatur soboles inter amabiles
Vatum ponere me choros,
  Et jam dente minus mordeor invido.

O testudinis aureae
  Dulcem quae strepitum, Pieri, temperas,
O mutis quoque piscibus
  Donatura cycni, si libeat, sonum,

Totum muneris hoc tui est,
  Quod monstror digito praetereuntium
Romanae fidicen lyrae:
  Quod spiro et placeo, si placeo, tuum est.

Digitized by Google

CARMEN IV.

DRUSI LAUDES.

Qualem ministrum fulminis alitem
(Cui rex deorum regnum in aves vagas
Permisit expertus fidelem
Juppiter in Ganymede flavo)

Olim juventas et patrius vigor
Nido laborum propulit inscium
Vernique, jam nimbis remotis,
Insolitos docuere nisus

Venti paventem, mox in ovilia
Demisit hostem vividus impetus,
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis atque pugnae;

Qualemve laetis caprea pascuis
Intenta, fulvae matris ab ubere
Jam lacte depulsum leonem,
Dente novo peritura, vidit:

Videre Raetis bella sub Alpibus
Drusum gerentem Vindelici; quibus
Mos unde deductus per omne
Tempus Amazonia securi

Dextras obarmet, quaerere distuli;
Nec scire fas est omnia: sed diu
Lateque victrices catervae,
Consiliis juvenis revictae,

Sensere quid mens rite, quid indoles
Nutrita faustis sub penetralibus
Posset, quid Augusti paternus
In pueros animus Nerones.

Fortes creantur fortibus et bonis;
Est in juvencis, est in equis patrum
Virtus, neque imbellem feroces
Progenerant aquilae columbam.

Doctrina sed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant:
Utcunque defecere mores,
Indecorant bene nata culpae.

Quid debeas, o Roma, Neronibus,
Testis Metaurum flumen et Hasdrubal
Devictus, et pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris,

Qui primus alma risit adorea,
Dirus per urbes Afer ut Italas,
Ceu flamma per taedas, vel Eurus
Per Siculas equitavit undas.

Post hoc secundis usque laboribus
Romana pubes crevit, et impio
Vastata Poenorum tumultu
Fana deos habuere rectos;

Digitized by Google

Dixitque tandem perfidus Hannibal:
Cervi, luporum praeda rapacium,
Sectamur ultro, quos opimus
Fallere et effugere est triumphus.

Gens, quae cremato fortis ab Ilio
Jactata Tuscis aequoribus, sacra
Natosque maturosque patres,
Pertulit Ausonias ad urbes,

Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigrae feraci frondis in Algido,
Per damna, per caedes, ab ipso
Ducit opes animumque ferro.

Non Hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem,
Monstrumve submisere Colchi
Majus, Echioniaeve Thebae.

Merses profundo, pulchrior exiet:
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude victorem, geretque
Proelia conjugibus loquenda.

Karthagini jam non ego nuntios
Mittam superbos. Occidit, occidit
Spes omnis, et fortuna nostri
Nominis, Hasdrubale interempto.

Nil Claudiae non perficient manus,
Quas et benigno numine Juppiter
Defendit, et curae sagaces
Expediunt per acuta belli.

CARMEN V.

AD AUGUSTUM.

Divis orte bonis, optime Romulae
Custos gentis, abes jam nimium diu;
Maturum reditum pollicitus patrum
    Sancto concilio redi.

Lucem redde tuae, dux bone, patriae;
Instar veris enim voltus ubi tuus
Affulsit populo, gratior it dies,
    Et soles melius nitent.

Ut mater juvenem, quem Notus invido
Flatu Carpathii trans maris aequora
Cunctantem spatio longius annuo
  Dulci distinet a domo,

Votis ominibusque et precibus vocat,
Curvo nec faciem litore dimovet:
Sic desideriis icta fidelibus
  Quaerit patria Caesarem.

Tutus bos etenim rura perambulat;
Nutrit rura Ceres almaque Faustitas;
Pacatum volitant per mare navitae;
  Culpari metuit Fides;

Nullis polluitur casta domus stupris;
Mos et lex maculosum edomuit nefas;
Laudantur simili prole puerperae;
  Culpam poena premit comes.

Quis Parthum paveat? quis gelidum Scythen?
Quis, Germania quos horrida parturit
Fetus incolumi Caesare? quis ferae
  Bellum curet Hiberiae?

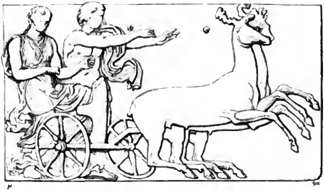
Condit quisque diem collibus in suis,
Et vitem viduas ducit ad arbores;
Hinc ad vina redit laetus, et alteris
  Te mensis adhibet deum:

Te multa prece, te prosequitur mero
Defuso pateris, et Laribus tuum
Miscet numen, uti Graecia Castoris
  Et magni memor Herculis.

Longas o utinam, dux bone, ferias
Praestes Hesperiae! dicimus integro
Sicci mane die, dicimus uvidi,
  Cum Sol Oceano subest.

Digitized by Google

CARMEN VI.

AD APOLLINEM.

DIVE, quem proles Niobea magnae
Vindicem linguae, Tityosque raptor
Sensit, et Trojae prope victor altae
    Phthius Achilles,

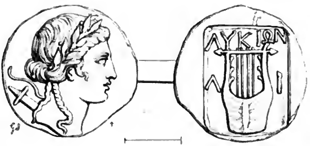
Ceteris major, tibi miles impar;
Filius quamvis Thetidis marinae
Dardanas turres quateret tremenda
    Cuspide pugnax.

Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus aut impulsa cupressus Euro,
Procidit late, posuitque collum in
    Pulvere Teucro.

Ille non inclusus equo Minervae
Sacra mentito, male feriatos
Troas et laetam Priami choreis
    Falleret aulam:

Sed palam captis gravis (heu nefas! heu!)
Nescios fari pueros Achivis
Ureret flammis, etiam latentem
    Matris in alvo:

Ni tuis victus Venerisque gratae
Vocibus, divom pater annuisset
Rebus Aeneae potiore ductos
    Alite muros.

Doctor argutae fidicen Thaliae,
Phoebe, qui Xantho lavis amne crines,
Dauniae defende decus Camenae,
    Levis Agyieu.

Spiritum Phoebus mihi, Phoebus artem
Carminis nomenque dedit poëtae.
Virginum primae, puerique claris
  Patribus orti,

Deliae tutela deae, fugaces
Lyncas et cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem meique
  Pollicis ictum,

Rite Latonae puerum canentes,
Rite crescentem face Noctilucam,
Prosperam frugum celeremque pronos
  Volvere menses.

Nupta jam dices: Ego dis amicum,
Seculo festas referente luces,
Reddidi carmen, docilis modorum
  Vatis Horati.

Digitized by Google

CARMEN VII.

AD TORQUATUM.

DIFFUGERE nives, redeunt jam gramina campis
 Arboribusque comae;
Mutat terra vices, et decrescentia ripas
 Flumina praetereunt;

Gratia cum Nymphis geminisque sororibus audet
 Ducere nuda choros.
Immortalia ne speres, monet annus et almum
 Quae rapit hora diem.

Frigora mitescunt Zephyris, Ver proterit Aestas
 Interitura, simul
Pomifer Auctumnus fruges effuderit, et mox
 Bruma recurrit iners.

Digitized by Google

Damna tamen celeres reparant caelestia lunae:
Nos, ubi decidimus,
Quo pater Aeneas, quo dives Tullus et Ancus,
Pulvis et umbra sumus.

Quis scit an adjiciant hodiernae crastina summae
Tempora di superi?
Cuncta manus avidas fugient heredis, amico
Quae dederis animo.

Cum semel occideris, et de te splendida Minos
Fecerit arbitria,
Non, Torquate, genus, non te facundia, non te
Restituet pietas.

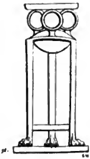
Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum,
Nec Lethaea valet Theseus abrumpere caro
Vincula Pirithoo.

CARMEN VIII.

AD CENSORINUM.

DONAREM pateras grataque commodus,
Censorine, meis aera sodalibus;
Donarem tripodas, praemia fortium
Graiorum; neque tu pessima munerum

Digitized by Google

Ferres, divite me scilicet artium,
Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas,
Hic saxo, liquidis ille coloribus
Sollers nunc hominem ponere, nunc deum.

Sed non haec mihi vis, non tibi talium
Res est aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus; carmina possumus
Donare et pretium dicere muneri.

Non incisa notis marmora publicis,
Per quae spiritus et vita redit bonis
Post mortem ducibus; non celeres fugae,
Rejectaeque retrorsum Hannibalis minae;

Non incendia Karthaginis impiae,
* * * *
* * * *
Ejus qui domita nomen ab Africa

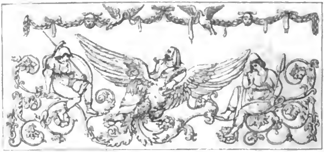
Lucratus rediit, clarius indicant
Laudes, quam Calabrae Pierides: neque,
Si chartae sileant quod bene feceris,
Mercedem tuleris. Quid foret Iliae

Mavortisque puer, si taciturnitas
Obstaret meritis invida Romuli?
Ereptum Stygiis fluctibus Aeacum
Virtus et favor et lingua potentium

Vatum divitibus consecrat insulis.
Dignum laude virum Musa vetat mori;
Caelo Musa beat. Sic Jovis interest
Optatis epulis impiger Hercules:

Clarum Tyndaridae sidus ab infimis
Quassas eripiunt aequoribus rates:
Ornatus viridi tempora pampino
Liber vota bonos ducit ad exitus.

CARMEN IX.

AD LOLLIUM.

Ne forte credas interitura, quae
Longe sonantem natus ad Aufidum,
Non ante volgatas per artes
Verba loquor socianda chordis;

Non, si priores Maeonius tenet
Sedes Homerus, Pindaricae latent,
Ceaeque et Alcaei minaces,
Stesichorique graves Camenae;

Digitized by Google

Nec, si quid olim lusit Anacreon,
Delevit aetas; spirat adhuc amor,
  Vivuntque commissi calores
    Aeoliae fidibus puellae.

Non sola comptos arsit adulteri
Crines, et aurum vestibus illitum
  Mirata regalesque cultus
    Et comites, Helene Lacaena;

Primusve Teucer tela Cydonio
Direxit arcu; non semel Ilios
  Vexata; non pugnavit ingens
    Idomeneus Sthenelusve solus

Dicenda Musis proelia; non ferox
Hector, vel acer Deiphobus graves
  Excepit ictus pro pudicis
    Conjugibus puerisque primus.

Digitized by Google

Vixere fortes ante Agamemnona
Multi; sed omnes illacrimabiles
Urgentur ignotique longa
Nocte, carent quia vate sacro.

Paullum sepultae distat inertiae
Celata virtus. Non ego te meis
Chartis inornatum silebo,
Totve tuos patiar labores

Impune, Lolli, carpere lividas
Obliviones. Est animus tibi
Rerumque prudens, et secundis
Temporibus dubiisque rectus;

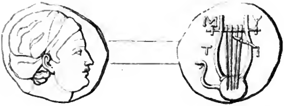
Vindex avarae fraudis, et abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniae,
Consulque non unius anni,
Sed quoties bonus atque fidus

Judex honestum praetulit utili,
Rejecit alto dona nocentium
Voltu, per obstantes catervas
Explicuit sua victor arma.

Non possidentem multa vocaveris
Recte beatum: rectius occupat
Nomen beati, qui deorum
Muneribus sapienter uti,

Digitized by Google

Duramque callet pauperiem pati,
Pejusque leto flagitium timet:
  Non ille pro caris amicis
    Aut patria timidus perire.

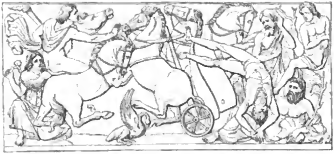
Digitized by Google

CARMEN X.

AD LIGURINUM.

O crudelis adhuc et Veneris muneribus potens,
Insperata tuae cum veniet pluma superbiae,
Et, quae nunc humeris involitant, deciderint comae,
Nunc et qui color est puniceae flore prior rosae,
Mutatus Ligurinum in faciem verterit hispidam,
Dices, heu! quoties te speculo videris alterum:
Quae mens est hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genae?

Digitized by Google

CARMEN XI.

AD PHYLLIDEM.

Est mihi nonum superantis annum
Plenus Albani cadus; est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis;
 Est hederae vis

Multa, qua crines religata fulges:
Ridet argento domus; ara castis
Vincta verbenis avet immolato
 Spargier agno:

Cuncta festinat manus; huc et illuc
Cursitant mixtae pueris puellae:
Sordidum flammae trepidant rotantes
 Vertice fumum.

Ut tamen noris quibus advoceris
Gaudiis, Idus tibi sunt agendae,
Qui dies mensem Veneris marinae
 Findit Aprilem,

Digitized by Google

Jure sollemnis mihi, sanctiorque
Paene natali proprio; quod ex hac
Luce Maecenas meus adfluentes
Ordinat annos.

Telephum, quem tu petis, occupavit
Non tuae sortis juvenem puella
Dives et lasciva, tenetque grata
Compede vinctum.

Terret ambustus Phaëthon avaras
Spes; et exemplum grave praebet ales
Pegasus, terrenum equitem gravatus
Bellerophontem,

Semper ut te digna sequare, et, ultra
Quam licet sperare nefas putando,
Disparem vites. Age jam, meorum
Finis amorum,

(Non enim posthac alia calebo
Femina) condisce modos, amanda
Voce quos reddas: minuentur atrae
Carmine curae.

Digitized by Google

CARMEN XII.

AD VIRGILIUM.

JAM Veris comites, quae mare temperant,
Impellunt animae lintea Thraciae:
Jam nec prata rigent, nec fluvii strepunt
Hiberna nive turgidi.

Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
Infelix avis, et Cecropiae domus
Aeternum opprobium, quod male barbaras
Regum est ulta libidines.

Digitized by Google

Dicunt in tenero gramine pinguium
Custodes ovium carmina fistula,
Delectantque deum, cui pecus et nigri
Colles Arcadiae placent.

Adduxere sitim tempora, Virgili:
Sed pressum Calibus ducere Liberum
Si gestis, juvenum nobilium cliens,
Nardo vina merebere.

Nardi parvus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpiciis accubat horreis,
Spes donare novas largus, amaraque
Curarum eluere efficax.

Ad quae si properas gaudia, cum tua
Velox merce veni: non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis,
Plena dives ut in domo.

Verum pone moras, et studium lucri;
Nigrorumque memor, dum licet, ignium
Misce stultitiam consiliis brevem:
Dulce est desipere in loco.

CARMEN XIII.

AD LYCEN.

AUDIVERE, Lyce, di mea vota, di
Audivere, Lyce: fis anus, et tamen
Vis formosa videri,
Ludisque, et bibis impudens,

Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum sollicitas. Ille virentis et
Doctae psallere Chiae
Pulchris excubat in genis.

Importunus enim transvolat aridas
Quercus, et refugit te, quia luridi
Dentes te, quia rugae
Turpant et capitis nives.

Digitized by Google

Nec Coae referunt jam tibi purpurae
Nec clari lapides tempora, quae semel
Notis condita fastis
Inclusit volucris dies.

Quo fugit venus? heu! quove color? decens
Quo motus? quid habes illius, illius,
Quae spirabat amores,
Quae me surpuerat mihi?

Felix post Cinaram, notaque et artium
Gratarum facies: sed Cinarae breves
Annos fata dederunt,
Servatura diu parem

Cornicis vetulae temporibus Lyceen;
Possent ut juvenes visere fervidi,
Multo non sine risu,
Dilapsam in cineres facem.

Digitized by Google

CARMEN XIV.

AD AUGUSTUM.

Quae cura patrum quaeve Quiritium
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in aevum
Per titulos memoresque fastos

Aeternet ? O, qua sol habitabiles
Illustrat oras, maxime principum !
Quem legis expertes Latinae
Vindelici didicere nuper,

Quid Marte posses. Milite nam tuo
Drusus Genaunos, implacidum genus,
Breunosque veloces, et arces
Alpibus impositas tremendis

Digitized by Google

Dejecit acer plus vice simplici.
Major Neronum mox grave proelium
Commisit, immanesque Raetos
Auspiciis pepulit secundis,

Spectandus in certamine Martio,
Devota morti pectora liberae
Quantis fatigaret ruinis;
Indomitas prope qualis undas

Exercet Auster, Pleïadum choro
Scindente nubes, impiger hostium
Vexare turmas, et frementem
Mittere equum medios per ignes.

Sic tauriformis volvitur Aufidus,
Qui regna Dauni praefluit Apuli,
Cum saevit, horrendamque cultis
Diluviem meditatur agris;

Digitized by Google

Ut barbarorum Claudius agmina
Ferrata vasto diruit impetu,
Primosque et extremos metendo
Stravit humum, sine clade victor,

Te copias, te consilium et tuos
Praebente divos. Nam tibi, quo die
Portus Alexandrea supplex
Et vacuam patefecit aulam,

Fortuna lustro prospera tertio
Belli secundos reddidit exitus,
Laudemque et optatum peractis
Imperiis decus arrogavit.

Digitized by Google

Q. HORATII FLACCI

CARMEN SECULARE.

PHOEBE silvarumque potens Diana,
Lucidum caeli decus, o colendi
Semper et culti, date quae precamur
    Tempore sacro;

Digitized by Google

Quo Sibyllini monuere versus
Virgines lectas puerosque castos
Dis, quibus septem placuere colles,
    Dicere carmen.

Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis et celas, aliusque et idem
Nasceris, possis nihil urbe Roma
    Visere majus.

Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres;
Sive tu Lucina probas vocari,
    Seu Genitalis.

Digitized by Google

CARMEN XV.

AUGUSTI LAUDES.

Phoebus volentem proelia me loqui
Victas et urbes increpuit lyra,
Ne parva Tyrrhenum per aequor
Vela darem. Tua, Caesar, aetas

Fruges et agris rettulit uberes,
Et signa nostro restituit Jovi
Derepta Parthorum superbis
Postibus, et vacuum duellis

Janum Quirini clausit, et ordinem
Rectum evaganti frena licentiae
Injecit, emovitque culpas,
Et veteres revocavit artes;

Per quas Latinum nomen et Italae
Crevere vires, famaque et imperi
Porrecta majestas ad ortus
Solis ab Hesperio cubili.

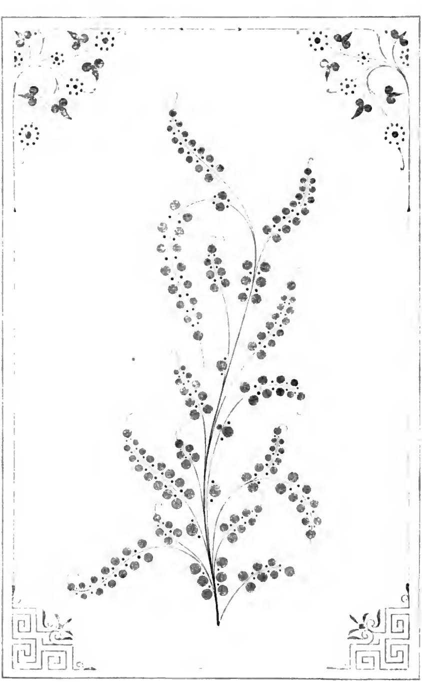
Digitized by Google

Si Palatinas videt aequus arces,
Remque Romanam Latiumque felix,
Alterum in lustrum, meliusque semper,
    Proroget aevum.

Quaeque Aventinum tenet Algidumque,
Quindecim Diana preces virorum
Curet, et votis puerorum amicas
    Applicet aures.

Haec Jovem sentire deosque cunctos,
Spem bonam certamque domum reporto,
Doctus et Phoebi chorus et Dianae
    Dicere laudes.

Digitized by Google

Digitized by Google

Diva, producas sobolem, patrumque
Prosperes decreta super jugandis
Feminis prolisque novae feraci
Lege marita:

Certus undenos decies per annos
Orbis ut cantus referatque ludos,
Ter die claro, totiesque grata
Nocte frequentes.

Vosque veraces cecinisse, Parcae,
Quod semel dictum est, stabilisque rerum
Terminus servat, bona jam peractis
Jungite fata.

Fertilis frugum pecorisque Tellus
Spicea donet Cererem corona;
Nutriant fetus et aquae salubres
Et Jovis aurae.

Condito mitis placidusque telo
Supplices audi pueros, Apollo;
Siderum regina bicornis audi,
Luna, puellas:

Roma si vestrum est opus, Iliaeque
Litus Etruscum tenuere turmae,
Jussa pars mutare lares et urbem
Sospite cursu;

Digitized by Google

Q. HORATII FLACCI

E P O D O N

LIBER.

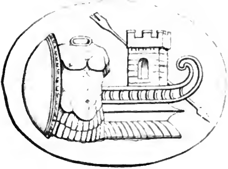

CARMEN I.

AD MAECENATEM.

Ibis Liburnis inter alta navium,
  Amice, propugnacula,
Paratus omne Caesaris periculum
  Subire, Maecenas, tuo.

Digitized by Google

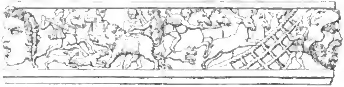

Quid nos, quibus te vita si superstite
  Jucunda, si contra, gravis?
Utrumne jussi persequemur otium,
  Non dulce, ni tecum simul?
An hunc laborem mente laturi, decet
  Qua ferre non molles viros?
Feremus; et te vel per Alpium juga,
  Inhospitalem et Caucasum,
Vel Occidentis usque ad ultimum sinum,
  Forti sequemur pectore.
Roges, tuum labore quid juvem meo,
  Imbellis ac firmus parum?
Comes minore sum futurus in metu,
  Qui major absentes habet;
Ut assidens implumibus pullis avis
  Serpentium allapsus timet,
Magis relictis; non, ut adsit, auxili
  Latura plus praesentibus.

Digitized by Google

Libenter hoc et omne militabitur
Bellum in tuae spem gratiae;
Non ut juvencis illigata pluribus
Aratra nitantur mea,
Pecusve Calabris ante sidus fervidum
Lucana mutet pascuis,
Neque ut superni villa candens Tusculi
Circaea tangat moenia.
Satis superque me benignitas tua
Ditavit. Haud paravero,
Quod aut, avarus ut Chremes, terra premam,
Discinctus aut perdam nepos.

Digitized by Google

CARMEN II.

Beatus ille, qui procul negotiis,
  Ut prisca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet suis,
  Solutus omni fenore;
Neque excitatur classico miles truci,
  Neque horret iratum mare;
Forumque vitat, et superba civium
  Potentiorum limina.
Ergo aut adulta vitium propagine
  Altas maritat populos,
Aut in reducta valle mugientium
  Prospectat errantes greges;
Inutilesque falce ramos amputans,
  Feliciores inserit;
Aut pressa puris mella condit amphoris,
  Aut tondet infirmas oves;
Vel, cum decorum mitibus pomis caput
  Auctumnus agris extulit,
Ut gaudet insitiva decerpens pyra,
  Certantem et uvam purpurae,

CARMEN II.

Qua muneretur te, Priape, et te, pater
Silvane, tutor finium!
Libet jacere modo sub antiqua ilice,
Modo in tenaci gramine.
Labuntur altis interim ripis aquae,
Queruntur in silvis aves,
Fontesque lymphis obstrepunt manantibus,
Somnos quod invitet leves.
At cum tonantis annus hibernus Jovis
Imbres nivesque comparat,
Aut trudit acres hinc et hinc multa cane
Apros in obstantes plagas;
Aut amite levi rara tendit retia,
Turdis edacibus dolos;
Pavidumque leporem, et advenam laqueo gruem,
Jucunda captat praemia.
Quis non malarum, quas amor curas habet,
Haec inter obliviscitur?
Quod si pudica mulier in partem juvet
Domum atque dulces liberos,
(Sabina qualis, aut perusta solibus
Pernicis uxor Apuli)
Sacrum vetustis exstruat lignis focum
Lassi sub adventum viri:
Claudensque textis cratibus lactum pecus,
Distenta siccet ubera;
Et horna dulci vina promens dolio,
Dapes inemptas apparet:

Non me Lucrina juverint conchylia,
   Magisve rhombus, aut scari,
Si quos Eois intonata fluctibus
   Hiems ad hoc vertat mare;
Non Afra avis descendat in ventrem meum,
   Non attagen Ionicus
Jucundior, quam lecta de pinguissimis
   Oliva ramis arborum,
Aut herba lapathi prata amantis, et gravi
   Malvae salubres corpori,
Vel agna festis caesa Terminalibus,
   Vel haedus ereptus lupo.
Has inter epulas ut juvat pastas oves
   Videre properantes domum!
Videre fessos vomerem inversum boves
   Collo trahentes languido!
Positosque vernas, ditis examen domus,
   Circum renidentes Lares!
Haec ubi locutus fenerator Alfius,
   Jam jam futurus rusticus,
Omnem redegit Idibus pecuniam;
   Quaerit Kalendis ponere.

Digitized by Google

CARMEN III.

AD MAECENATEM.

Parentis olim si quis impia manu
   Senile guttur fregerit,
Edit cicutis allium nocentius.
   O dura messorum ilia!
Quid hoc veneni saevit in praecordiis?
   Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit? an malas
   Canidia tractavit dapes?
Ut Argonautas praeter omnes candidum
   Medea mirata est ducem,
Ignota tauris illigaturum juga,
   Perunxit hoc Jasonem:

Digitized by Google

Hoc delibutis ulta donis pellicem,
Serpente fugit alite.
Nec tantus unquam siderum insedit vapor
Siticulosae Apuliae;
Nec munus humeris efficacis Herculis
Inarsit aestuosius.
At, si quid unquam tale concupiveris,
Jocose Maecenas, precor
Manum puella savio opponat tuo,
Extrema et in sponda cubet.

CARMEN IV.

IN MENAM.

Lupis et agnis quanta sortito obtigit,
  Tecum mihi discordia est,
Hibericis peruste funibus latus,
  Et crura dura compede.
Licet superbus ambules pecunia,
  Fortuna non mutat genus.
Videsne, Sacram metiente te viam
  Cum bis trium ulnarum toga,
Ut ora vertat huc et huc euntium
  Liberrima indignatio?

Digitized by Google

Sectus flagellis hic triumviralibus
  Praeconis ad fastidium
Arat Falerni mille fundi jugera,
  Et Appiam mannis terit!
Sedilibusque magnus in primis eques,
  Othone contempto, sedet!
Quid attinet tot ora navium gravi
  Rostrata duci pondere
Contra latrones atque servilem manum,
  Hoc, hoc tribuno militum?

Digitized by Google

CARMEN V.

IN CANDIDIAM VENEFICAM.

At, o deorum quidquid in caelo regit
  Terras et humanum genus,
Quid iste fert tumultus ? aut quid omnium
  Voltus in unum me truces ?
Per liberos te, si vocata partubus
  Lucina veris affuit,
Per hoc inane purpurae decus precor,
  Per improbaturum haec Jovem,
Quid ut noverca me intueris aut uti
  Petita ferro belua ?

Digitized by Google

Ut haec trementi questus ore constitit
  Insignibus raptis puer,
Impube corpus, quale posset impia
  Mollire Thracum pectora,
Canidia brevibus implicata viperis
  Crines et incomptum caput,
Jubet sepulchris caprificos erutas,
  Jubet cupressus funebres,
Et uncta turpis ova ranae sanguine,
  Plumamque nocturnae strigis,
Herbasque, quas Iolcus atque Hiberia
  Mittit venenorum ferax,
Et ossa ab ore rapta jejunae canis,
  Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana per totam domum
  Spargens Avernales aquas,
Horret capillis ut marinus asperis
  Echinus aut currens aper.
Abacta nulla Veia conscientia,
  Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus;
  Quo posset infossus puer
Longo die bis terque mutatae dapis
  Inemori spectaculo;
Cum promineret ore, quantum exstant aqua
  Suspensa mento corpora:
Exsucta uti medulla, et aridum jecur
  Amoris esset poculum;

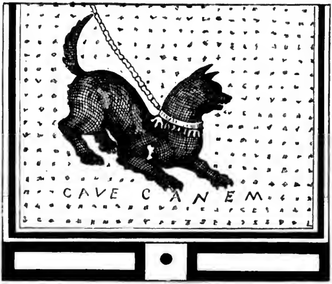
Digitized by Google

Interminato cum semel fixae cibo
   Intabuissent pupulae.
Non defuisse masculae libidinis
   Ariminensem Foliam
Et otiosa credidit Neapolis,
   Et omne vicinum oppidum;
Quae sidera excantata voce Thessala
   Lunamque caelo deripit.
Hic irresectum saeva dente livido
   Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? O rebus meis
   Non infideles arbitrae,
Nox, et Diana quae silentium regis,
   Arcana cum fiunt sacra,
Nunc, nunc adeste! nunc in hostiles domos
   Iram atque numen vertite!
Formidolosis dum latent silvis ferae,
   Dulci sopore languidae,
Senem (quod omnes rideant) adulterum
   Latrent Suburanae canes
Nardo perunctum, quale non perfectius
   Meae laborarint manus.
Quid accidit? cur dira barbarae minus
   Venena Medeae valent,
Quibus superbam fugit ulta pellicem,
   Magni Creontis filiam,
Cum palla, tabo munus imbutum, novam
   Incendio nuptam abstulit?

Atqui nec herba nec latens in asperis
Radix fefellit me locis.
Indormit unctis omnium cubilibus
Oblivione pellicum.
Ah! ah! solutus ambulat veneficae
Scientioris carmine.
Non usitatis, Vare, potionibus,
(O multa fleturum caput!)
Ad me recurres; nec vocata mens tua
Marsis redibit vocibus.
Majus parabo, majus infundam tibi
Fastidienti poculum,
Priusque caelum sidet inferius mari,
Tellure porrecta super,
Quam non amore sic meo flagres, uti
Bitumen atris ignibus.
Sub haec puer, jam non, ut ante, mollibus
Lenire verbis impias,
Sed dubius unde rumperet silentium,
Misit Thyesteas preces:
Venena magnum fas nefasque non valent
Convertere humanam vicem:
Diris agam vos; dira detestatio
Nulla expiatur victima.
Quin, ubi perire jussus exspiravero,
Nocturnus occurram furor,
Petamque voltus umbra curvis unguibus,
(Quae vis deorum est manium)

Et inquietis assidens praecordiis,
  Pavore somnos auferam.
Vos turba vicatim hinc et hinc saxis petens
  Contundet obscoenas anus:
Post, insepulta membra different lupi
  Et Esquilinae alites;
Neque hoc parentes (heu mihi superstites!)
  Effugerit spectaculum.

Digitized by Google

CARMEN VI.

IN CASSIUM SEVERUM.

Quid immerentes hospites vexas, canis,
  Ignavus adversum lupos?
Quin huc inanes, si potes, vertis minas,
  Et me remorsurum petis.
Nam, qualis aut Molossus, aut fulvus Lacon,
  Amica vis pastoribus,

Digitized by Google

CARMEN VI.

Agam per altas aure sublata nives,
Quaecunque praecedet fera:
Tu cum timenda voce complesti nemus,
Projectum odoraris cibum.
Cave, cave; namque in malos asperrimus
Parata tollo cornua;
Qualis Lycambae spretus infido gener,
Aut acer hostis Bupalo.
An, si quis atro dente me petiverit,
Inultus ut flebo puer?

Digitized by Google

CARMEN VII.

AD POPULUM ROMANUM.

Quo, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris
  Aptantur enses conditi?
Parumne campis atque Neptuno super
  Fusum est Latini sanguinis?
Non, ut superbas invidae Karthaginis
  Romanus arces ureret;
Intactus aut Britannus ut descenderet
  Sacra catenatus via;
Sed ut, secundum vota Parthorum, sua
  Urbs haec periret dextera.
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus,
  Unquam nisi in dispar feris.

Digitized by Google

CARMEN VII.

Furorne caecus, an rapit vis acrior?
   An culpa? Responsum date.
Tacent: et albus ora pallor inficit,
   Mentesque perculsae stupent.
Sic est: acerba fata Romanos agunt
   Scelusque fraternae necis,
Ut immerentis fluxit in terram Remi
   Sacer nepotibus cruor.

Digitized by Google

CARMEN VIII.

IN ANUM LIBIDINOSAM.

Rogare longo putidam te seculo,
Vires quid enervet meas?
Cum sit tibi dens ater, et rugis vetus
Frontem senectus exaret;
Hietque turpis inter aridas nates
Podex, velut crudae bovis.
Sed incitat me pectus, et mammae putres,
Equina quales ubera,
Venterque mollis et femur tumentibus
Exile suris additum.
Esto beata; funus atque imagines
Ducant triumphales tuum;
Nec sit marita, quae rotundioribus
Onusta bacis ambulet.
Quid, quod libelli Stoici inter sericos
Jacere pulvillos amant?
Illiterati num minus nervi rigent?
Minusve languet fascinum?
Quod ut superbo provoces ab inguine,
Ore allaborandum est tibi.

Digitized by Google

CARMEN IX.

AD MAECENATEM.

Quando repostum Caecubum ad festas dapes,
   Victore laetus Caesare,
Tecum sub alta (sic Jovi gratum) domo,
   Beate Maecenas, bibam,
Sonante mixtum tibiis carmen lyra,
   Hac Dorium, illis barbarum?
Ut nuper, actus cum freto Neptunius
   Dux fugit, ustis navibus,
Minatus Urbi vincla, quae detraxerat
   Servis amicus perfidis.
Romanus, eheu! (posteri negabitis)
   Emancipatus feminae,
Fert vallum et arma miles, et spadonibus
   Servire rugosis potest;

Digitized by Google

Interque signa turpe militaria
   Sol adspicit conopium.
At hoc frementes verterunt bis mille equos
   Galli, canentes Caesarem;
Hostiliumque navium portu latent
   Puppes sinistrorsum citae.
Io Triumphe, tu moraris aureos
   Currus, et intactas boves?
Io Triumphe, nec Jugurthino parem
   Bello reportasti ducem,
Neque Africanum, cui super Karthaginem
   Virtus sepulchrum condidit.

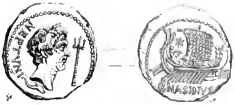

Terra marique victus hostis punico
   Lugubre mutavit sagum.
Aut ille centum nobilem Cretam urbibus,
   Ventis iturus non suis,
Exercitatas aut petit Syrtes Noto,
   Aut fertur incerto mari.

Digitized by Google

LIBER. CARMEN IX.

Capaciores affer huc, puer, scyphos,
  Et Chia vina, aut Lesbia,
Vel, quod fluentem nauseam coërceat,
  Metire nobis Caecubum.
Curam metumque Caesaris rerum juvat
  Dulci Lyaeo solvere.

Digitized by Google

CARMEN X.

IN MAEVIUM POETAM.

MALA soluta navis exit alite,
  Ferens olentem Maevium.
Ut horridis utrumque verberes latus,
  Auster, memento fluctibus;
Niger rudentes Eurus, inverso mari,
  Fractosque remos differat;
Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
  Frangit trementes ilices;
Nec sidus atra nocte amicum appareat,
  Qua tristis Orion cadit:
Quietiore nec feratur aequore,
  Quam Graia victorum manus,

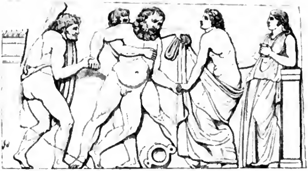
Digitized by Google

CARMEN X.

Cum Pallas usto vertit iram ab Ilio
   In impiam Ajacis ratem.
O quantus instat navitis sudor tuis,
   Tibique pallor luteus,
Et illa non virilis ejulatio,
   Preces et aversum ad Jovem,
Ionius udo cum remugiens sinus
   Noto carinam ruperit!
Opima quodsi praeda curvo litore
   Porrecta mergos juveris,
Libidinosus immolabitur caper,
   Et agna Tempestatibus.

Digitized by Google

CARMEN XI.

AD PETTIUM.

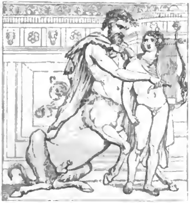
Petti, nihil me, sicut antea, juvat
  Scribere versiculos amore percussum gravi;
Amore, qui me praeter omnes expetit
  Mollibus in pueris aut in puellis urere.
Hic tertius December, ex quo destiti
  Inachia furere, silvis honorem decutit.
Heu! me, per urbem (nam pudet tanti mali)
  Fabula quanta fui! conviviorum et poenitet,
In quis amantem languor et silentium
  Arguit, et latere petitus imo spiritus.
Contrane lucrum nil valere candidum
  Pauperis ingenium! querebar applorans tibi;

Digitized by Google

Simul calentis inverecundus deus
 Fervidiore mero arcana promorat loco.
Quodsi meis inaestuet praecordiis
 Libera bilis, ut haec ingrata ventis dividat
Fomenta, volnus nil malum levantia;
 Desinet imparibus certare summotus pudor.
Ubi haec severus te palam laudaveram,
 Jussus abire domum, ferebar incerto pede
Ad non amicos heu! mihi postes, et heu!
 Limina dura, quibus lumbos et infregi latus.
Nunc gloriantis quamlibet mulierculam
 Vincere mollitie, amor Lycisci me tenet;
Unde expedire non amicorum queant
 Libera consilia, nec contumeliae graves;
Sed alius ardor aut puellae candidae,
 Aut teretis pueri, longam renodantis comam.

CARMEN XII.

Quid tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
  Munera quid mihi, quidve tabellas
Mittis, nec firmo juveni, neque naris obesae?
  Namque sagacius unus odoror,
Polypus an gravis hirsutis cubet hircus in alis,
  Quam canis acer, ubi lateat sus.
Quis sudor vietis, et quam malus undique membris
  Crescit odor! cum pene soluto
Indomitam properat rabiem sedare; neque illi
  Jam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili; jamque subando
  Tenta cubilia, tectaque rumpit;
Vel mea cum saevis agitat fastidia verbis:
  Inachia langues minus, ac me:
Inachiam ter nocte potes; mihi semper ad unum
  Mollis opus. Pereat male, quae te
Lesbia, quaerenti taurum, monstravit inertem,
  Cum mihi Cous adesset Amyntas,
Cujus in indomito constantior inguine nervus,
  Quam nova collibus arbor inhaeret.
Muricibus Tyriis iteratae vellera lanae
  Cui properabantur? Tibi nempe
Ne foret aequales inter conviva, magis quem
  Diligeret mulier sua quam te.
O ego non felix, quam tu fugis, ut pavet acres
  Agna lupos, capreaeque leones!

CARMEN XIII.

AD AMICOS.

Horrida tempestas caelum contraxit, et imbres
  Nivesque deducunt Jovem; nunc mare, nunc siluae
Threïcio Aquilone sonant. Rapiamus, amici,
  Occasionem de die; dumque virent genua,
Et decet, obducta solvatur fronte senectus.
  Tu vina Torquato move consule pressa meo.
Cetera mitte loqui: deus haec fortasse benigna
  Reducet in sedem vice. Nunc et Achaemenio
Perfundi nardo juvat, et fide Cyllenea
  Levare diris pectora sollicitudinibus:
Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno:
  Invicte mortalis, dea nate puer Thetide,
Te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
  Findunt Scamandri flumina, lubricus et Simoïs;
Unde tibi reditum certo subtemine Parcae
  Rupere; nec mater domum caerula te revehet.
Illic omne malum vino cantuque levato,
  Deformis aegrimoniae dulcibus alloquiis.

CARMEN XIV.

AD MAECENATEM.

Mollis inertia cur tantam diffuderit imis
  Oblivionem sensibus,
Pocula Lethaeos ut si ducentia somnos
  Arente fauce traxerim,
Candide Maecenas, occidis saepe rogando:
  Deus, deus nam me vetat
Inceptos, olim promissum carmen, jambos
  Ad umbilicum adducere.
Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
  Anacreonta Teïum;
Qui persaepe cava testudine flevit amorem
  Non elaboratum ad pedem.
Ureris ipse miser; quodsi non pulchrior ignis
  Accendit obsessam Ilion,
Gaude sorte tua; me libertina, neque uno
  Contenta, Phryne macerat.

Digitized by Google

CARMEN XV.

AD NEAERAM.

Nox erat, et caelo fulgebat Luna sereno
  Inter minora sidera,
Cum tu, magnorum numen laesura deorum,
  In verba jurabas mea,
Artius atque hedera procera adstringitur ilex,
  Lentis adhaerens brachiis :
Dum pecori lupus, et nautis infestus Orion
  Turbaret hibernum mare,
Intonsosque agitaret Apollinis aura capillos,
  Fore hunc amorem mutuum.
O dolitura mea multum virtute, Neaera ;
  Nam si quid in Flacco viri est,
Non feret assiduas potiori te dare noctes,
  Et quaeret iratus parem ;

Digitized by Google

Nec semel offensae cedet constantia formae,
  Si certus intrarit dolor.
Et tu, quicunque es felicior, atque meo nunc
  Superbus incedis malo,
Sis pecore et multa dives tellure licebit,
  Tibique Pactolus fluat,
Nec te Pythagorae fallant arcana renati,
  Formaque vincas Nirea;
Eheu! translatos alio maerebis amores:
  Ast ego vicissim risero.

Digitized by Google

CARMEN XVI.

AD POPULUM ROMANUM.

ALTERA jam teritur bellis civilibus aetas,
  Suis et ipsa Roma viribus ruit:
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi,
  Minacis aut Etrusca Porsenae manus,
Aemula nec virtus Capuae, nec Spartacus acer,
  Novisque rebus infidelis Allobrox;
Nec fera caerulea domuit Germania pube,
  Parentibusque abominatus Hannibal:
Impia perdemus devoti sanguinis aetas,
  Ferisque rursus occupabitur solum.

Digitized by Google

Barbarus, heu! cineres insistet victor, et Urbem
Eques sonante verberabit ungula;
Quaeque carent ventis et solibus, ossa Quirini
(Nefas videre) dissipabit insolens!
Forte quid expediat, communiter, aut melior pars,
Malis carere quaeritis laboribus.
Nulla sit hac potior sententia; Phocaeorum
Velut profugit exsecrata civitas,
Agros atque Lares patrios, habitandaque fana
Apris reliquit et rapacibus lupis;
Ire, pedes quocunque ferent, quocunque per undas
Notus vocabit, aut protervus Africus.
Sic placet? an melius quis habet suadere? secunda
Ratem occupare quid moramur alite?
Sed juremus in haec: Simul imis saxa renarint
Vadis levata, ne redire sit nefas,
Neu conversa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina laverit cacumina,
In mare seu celsus procurrerit Apenninus,
Novaque monstra junxerit libidine
Mirus amor; juvet ut tigres subsidere cervis,
Adulteretur et columba miluo,
Credula nec ravos timeant armenta leones,
Ametque salsa levis hircus aequora.
Haec, et quae poterunt reditus abscindere dulces,
Eamus omnis exsecrata civitas,
Aut pars indocili melior grege; mollis et exspes
Inominata perprimat cubilia.

Digitized by Google

Vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum,
  Etrusca praeter et volate litora.
Nos manet Oceanus circumvagus: arva, beata
  Petamus arva, divites et insulas,
Reddit ubi cererem tellus inarata quotannis,
  Et imputata floret usque vinea,
Germinat et nunquam fallentis termes olivae,
  Suamque pulla ficus ornat arborem,
Mella cava manant ex ilice, montibus altis
  Levis crepante lympha desilit pede.
Illic injussae veniunt ad mulctra capellae,
  Refertque tenta grex amicus ubera;
Nec vespertinus circumgemit ursus ovile,
  Neque intumescit alta viperis humus:
Pluraque felices mirabimur; ut neque largis
  Aquosus Eurus arva radat imbribus,
Pinguia nec siccis urantur semina glebis,
  Utrumque rege temperante caelitum.
Non huc Argoo contendit remige pinus,
  Neque impudica Colchis intulit pedem,
Non huc Sidonii torserunt cornua nautae,
  Laboriosa nec cohors Ulixei.
Nulla nocent pecori contagia, nullius astri
  Gregem aestuosa torret impotentia.
Juppiter illa piae secrevit litora genti,
  Ut inquinavit aere tempus aureum:
Aere, dehinc ferro duravit secula; quorum
  Piis secunda, vate me, datur fuga.

CARMEN XVII.

AD CANIDIAM.

JAM jam efficaci do manus scientiae
Supplex, et oro regna per Proserpinae,
Per et Dianae non movenda numina,
Per atque libros carminum valentium
Refixa caelo devocare sidera,
Canidia, parce vocibus tandem sacris,
Citumque retro solve, solve, turbinem.
Movit nepotem Telephus Nereïum,
In quem superbus ordinarat agmina
Mysorum, et in quem tela acuta torserat.
Unxere matres Iliae addictum feris
Alitibus atque canibus homicidam Hectorem,
Postquam relictis moenibus rex procidit
Heu pervicacis! ad pedes Achillei.
Setosa duris exuere pellibus
Laboriosi remiges Ulixei,

Digitized by Google

Volente Circe, membra; tunc mens et sonus
Relapsus atque notus in voltus honor.
Dedi satis superque poenarum tibi,
Amata nautis multum et institoribus.
Fugit juventas, et verecundus color
Reliquit ossa pelle amicta lurida;
Tuis capillus albus est odoribus;
Nullum ab labore me reclinat otium:
Urget diem nox, et dies noctem, neque est
Levare tenta spiritu praecordia.
Ergo negatum vincor ut credam miser,
Sabella pectus increpare carmina,
Caputque Marsa dissilire nenia.
Quid amplius vis? O mare! o terra! ardeo,
Quantum neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore, nec Sicana fervida
Furens in Aetna flamma. Tu, donec cinis
Injuriosis aridus ventis ferar,
Cales venenis officina Colchicis.
Quae finis? aut quod me manet stipendium?
Effare: jussas cum fide poenas luam,
Paratus expiare, seu poposceris
Centum juvencos, sive mendaci lyra
Voles sonari: tu pudica, tu proba,
Perambulabis astra sidus aureum.
Infamis Helenae Castor offensus vicem,
Fraterque magni Castoris, victi prece,
Adempta vati reddidere lumina.

Et tu (potes nam) solve me dementia,
O nec paternis obsoleta sordibus,
Neque in sepulchris pauperum prudens anus
Novendiales dissipare pulveres.
Tibi hospitale pectus, et purae manus,
Tuusque venter Pactumeius, et tuo
Cruore rubros obstetrix pannos lavit,
Utcunque fortis exsilis puerpera.

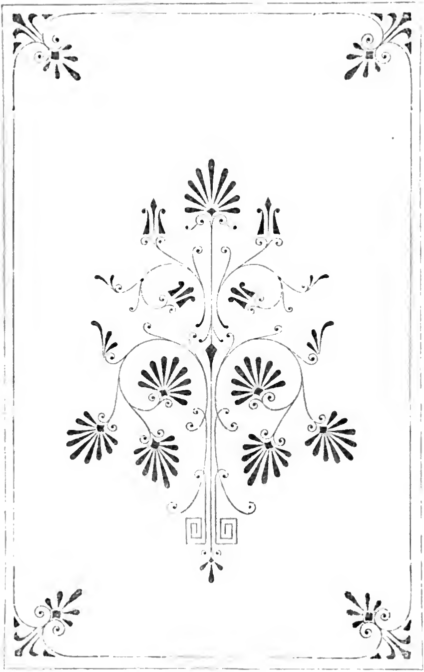

RESPONSIO.

Quid obseratis auribus fundis preces?
Non saxa nudis surdiora navitis
Neptunus alto tundit hibernus salo.
Inultus ut tu riseris Cotyttia
Volgata, sacrum liberi Cupidinis?
Et Esquilini pontifex venefici
Impune ut Urbem nomine impleris meo?
Quid proderat ditasse Pelignas anus,
Velociusve miscuisse toxicum?
Sed tardiora fata te votis manent.
Ingrata misero vita ducenda est in hoc,
Novis ut usque suppetas laboribus.

Optat quictum Pelopis infidi pater,
Egens benignae Tantalus semper dapis;
Optat Prometheus obligatus aliti;
Optat supremo collocare Sisyphus
In monte saxum; sed vetant leges Jovis.
Voles modo altis desilire turribus,
Mode ense pectus Norico recludere;
Frustraque vincla gutturi nectes tuo,
Fastidiosa tristis aegrimonia.
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques,
Meaeque terra cedet insolentiae.
An, quae movere cereas imagines,
Ut ipse nosti curiosus, et polo
Deripere Lunam vocibus possim meis,
Possim crematos excitare mortuos,
Desiderique temperare pocula;
Plorem artis in te nil agentis exitum?

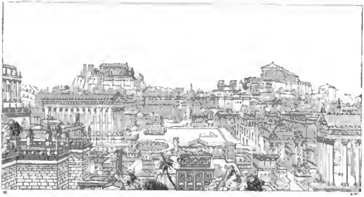

Digitized by Google

Q. HORATII FLACCI

SATIRARUM

LIBER PRIMUS.

SATIRA I.

Qui fit, Maecenas, ut nemo, quam sibi sortem
Seu ratio dederit, seu fors objecerit, illa
Contentus vivat, laudet diversa sequentes?
O fortunati mercatores! gravis annis

Digitized by Google

Miles ait, multo jam fractus membra labore.
Contra mercator, navem jactantibus Austris:
Militia est potior. Quid enim? concurritur: horae
Momento cita mors venit, aut victoria laeta.
Agricolam laudat juris legumque peritus,
Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
Ille datis vadibus qui rure extractus in urbem est,
Solos felices viventes clamat in urbe.
Cetera de genere hoc (adeo suut multa) loquacem
Delassare valent Fabium. Ne te morer, audi
Quo rem deducam. Si quis deus, En ego, dicat,
Jam faciam quod voltis: eris tu, qui modo miles,
Mercator: tu, consultus modo, rusticus: hinc vos,
Vos hinc mutatis discedite partibus. Eia,
Quid statis? Nolint. Atqui licet esse beatis.
Quid causae est, merito quin illis Juppiter ambas
Iratus buccas inflet? neque se fore posthac
Tam facilem dicat, votis ut praebeat aurem?
Praeterea, ne sic, ut qui jocularia, ridens
Percurram: (quamquam ridentem dicere verum
Quid vetat? ut pueris olim dant crustula blaudi
Doctores, elementa velint ut discere prima)
Sed tamen amoto quaeramus seria ludo.
Ille gravem duro terram qui vertit aratro,
Perfidus hic caupo, miles, nautaeque per omne
Audaces mare qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant,
Aiunt, cum sibi sint congesta cibaria: sicut

Parvula (nam exemplo est) magni formica laboris
Ore trahit quodcumque potest, atque addit acervo
Quem struit, haud ignara ac non incauta futuri.
Quae, simul inversum contristat Aquarius annum,
Non usquam prorepit, et illis utitur ante
Quaesitis sapiens; cum te neque fervidus aestus
Demoveat lucro, neque hiems, ignis, mare, ferrum,
Nil obstet tibi, dum ne sit te ditior alter.
Quid juvat immensum te argenti pondus et auri
Furtim defossa timidum deponere terra?
Quod, si comminuas, vilem redigatur ad assem.
At ni id fit, quid habet pulchri constructus acervus?
Millia frumenti tua triverit area centum,
Non tuus hoc capiet venter plus ac meus: ut si
Reticulum panis venales inter onusto

Forte vehas humero, nihilo plus accipias quam
Qui nil portarit. Vel dic, quid referat intra
Naturae fines viventi, jugera centum, an
Mille aret? At suave est ex magno tollere acervo.
Dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquas,

52

Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?
Ut, tibi si sit opus liquidi non amplius urna
Vel cyatho, et dicas: Magno de flumine mallem,
Quam ex hoc fonticulo tantundem sumere. Eo fit,
Plenior ut si quos delectet copia justo,
Cum ripa simul avolsos ferat Aufidus acer.
At qui tantuli eget quanto est opus, is neque limo
Turbatam haurit aquam, neque vitam amittit in undis.
At bona pars hominum decepta cupidine falso,
Nil satis est, inquit; quia tanti, quantum habeas, sis.
Quid facias illi? jubeas miserum esse, libenter
Quatenus id facit: ut quidam memoratur Athenis
Sordidus ac dives, populi contemnere voces
Sic solitus: Populus me sibilat; at mihi plaudo
Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca.
Tantalus a labris sitiens fugientia captat

Flumina. Quid rides? mutato nomine, de te
Fabula narratur. Congestis undique saccis
Indormis inhians, et tamquam parcere sacris
Cogeris, aut pictis tamquam gaudere tabellis.
Nescis quo valeat nummus? quem praebeat usum?
Panis ematur, olus, vini sextarius; adde, 74

Quis humana sibi doleat natura negatis.
An vigilare metu exanimem, noctesque diesque
Formidare malos fures, incendia, servos,
Ne te compilent fugientes, hoc juvat? horum
Semper ego optarim pauperrimus esse bonorum.
At si condoluit tentatum frigore corpus,
Aut alius casus lecto te adfixit, habes qui
Adsideat, fomenta paret, medicum roget, ut te
Suscitet, ac gnatis reddat carisque propinquis?
Non uxor salvum te volt, non filius; omnes
Vicini oderunt, noti, pueri atque puellae.
Miraris, cum tu argento post omnia ponas,
Si nemo praestet quem non merearis amorem?
An, si cognatos, nullo natura labore
Quos tibi dat, retinere velis servareque amicos,
Infelix operam perdas? ut si quis asellum
In Campo doceat parentem currere frenis.
Denique sit finis quaerendi; cumque habeas plus,
Pauperiem metuas minus, et finire laborem
Incipias, parto quod avebas; ne facias quod
Ummidius quidam (non longa est fabula) dives
Ut metiretur nummos; ita sordidus, ut se
Non unquam servo melius vestiret; adusque
Supremum tempus, ne se penuria victus
Opprimeret, metuebat. At hunc liberta securi
Divisit medium, fortissima Tyndaridarum.
Quid mi igitur suades? ut vivam Maenius? aut sic
Ut Nomentanus? Pergis pugnantia secum

Digitized by Google

Frontibus adversis componere? non ego, avarum
Cum veto te fieri, vappam jubeo ac nebulonem.
Est inter Tanaïn quiddam socerumque Viselli.
Est modus in rebus; sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consistere rectum.
Illuc, unde abii, redeo; nemon' ut avarus
Se probet, ac potius laudet diversa sequentes,
Quodque aliena capella gerat distentius uber,
Tabescat, neque se majori pauperiorum
Turbae comparet, hunc atque hunc superare laboret.
Sic festinanti semper locupletior obstat;
Ut cum carceribus missos rapit ungula currus,
Instat equis auriga suos vincentibus, illum
Praeteritum temnens extremos inter euntem.
Inde fit, ut raro, qui se vixisse beatum
Dicat, et exacto contentus tempore vita
Cedat, uti conviva satur, reperire queamus.
Jam satis est: ne me Crispini scrinia lippi
Compilasse putes, verbum non amplius addam.

Digitized by Google

SATIRA II.

Ambubaiarum collegia, pharmacopolae,
Mendici, mimae, balatrones, hoc genus omne
Maestum ac sollicitum est cantoris morte Tigelli :
Quippe benignus erat. Contra hic, ne prodigus esse
Dicatur, metuens, inopi dare nolit amico,
Frigus quo duramque famem propellere possit.
Hunc si percontaris, avi cur atque parentis
Praeclaram ingrata stringat malus ingluvie rem,
Omnia conductis coëmens obsonia nummis :
Sordidus atque animi quod parvi nolit haberi,
Respondet. Laudatur ab his, culpatur ab illis.
Fufidius vappae famam timet ac nebulonis, 12

Digitized by Google

Dives agris, dives positis in foenore nummis.
Quinas hic capiti mercedes exsecat; atque,
Quanto perditior quisque est, tanto acrius urget.
Nomina sectatur, modo sumpta veste virili
Sub patribus duris, tironum. Maxime, quis non,
Juppiter! exclamat, simul atque audivit? At in se
Pro quaestu sumptum facit hic. Vix credere possis,
Quam sibi non sit amicus; ita ut pater ille, Terenti
Fabula quem miserum gnato vixisse fugato
Inducit, non se pejus cruciaverit atque hic.
Si quis nunc quaerat: Quo res haec pertinet? Illuc:
Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.
Maltinus tunicis demissis ambulat; est qui
Inguen ad obscoenum subductis usque facetus.
Pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum.
Nil medium est. Sunt qui nolint tetigisse, nisi illas,
Quarum subsuta talos tegat instita veste:
Contra alius nullam, nisi olenti in fornice stantem.
Quidam notus homo cum exiret fornice; Macte
Virtute esto, inquit sententia dia Catonis:
Nam simul ac venas inflavit tetra libido,
Huc juvenes aequum est descendere, non alienas
Permolere uxores. Nolim laudarier, inquit,
Sic me, mirator cunni Cupiennius albi.
Audire est operae pretium, procedere recte
Qui moechos non voltis, ut omni parte laborent;
Utque illis multo corrupta dolore voluptas,
Atque haec rara, cadat dura inter saepe pericla.

Digitized by Google

Hic se praecipitem tecto dedit; ille flagellis
Ad mortem caesus; fugiens hic decidit acrem
Praedonum in turbam; dedit hic pro corpore nummos;
Hunc perminxerunt calones: quin etiam illud
Accidit, ut quidam testes caudamque salacem
Demeteret ferro. Jure, omnes: Galba negabat.
Tutior at quanto merx est in classe secunda,
Libertinarum dico, Sallustius in quas
Non minus insanit, quam qui moechatur: at hic si,
Qua res, qua ratio suaderet, quaque modeste
Munifico esse licet, vellet bonus atque benignus
Esse, daret quantum satis esset, nec sibi damno
Dedecorique foret. Verum hoc se amplectitur uno;
Hoc amat, et laudat; Matronam nullam ego tango.
Ut quondam Marsaeus, amator Originis ille,
Qui patrium mimae donat fundumque laremque,
Nil fuerit mi, inquit, cum uxoribus unquam alienis.
Verum est cum mimis, est cum meretricibus; unde
Fama malum gravius, quam res, trahit. An tibi abunde
Personam satis est, non illud, quidquid ubique
Officit, evitare? Bonam deperdere famam,
Rem patris oblimare, malum est ubicunque. Quid inter-
Est in matrona, ancilla, peccesne togata?
Villius in Fausta Sullae gener, hoc miser uno
Nomine deceptus, poenas dedit usque superque
Quam satis est, pugnis caesus, ferroque petitus;
Exclusus fore, cum Longarenus foret intus.
Huic si mutonis verbis mala tanta videntis

Digitized by Google

Diceret haec animus; Quid vis tibi? nunquid ego a te
Magno prognatum deposco consule cunnum,
Velatumque stola, mea cum conferbuit ira?
Quid responderet? Magno patre nata puella est.
At quanto meliora monet pugnantiaque istis
Dives opis natura suae, tu si modo recte
Dispensare velis, ac non fugienda petendis
Immiscere! Tuo vitio rerumne labores,
Nil referre putas? Quare, ne poeniteat te,
Desine matronas sectarier, unde laboris
Plus haurire mali est, quam ex re decerpere fructus.
Nec magis huic niveos inter viridesque lapillos,
(Sit licet, hoc, Cerinthe, tuum) tenerum est femur, aut crus
Rectius; atque etiam melius persaepe togatae est.
Adde huc, quod mercem sine fucis gestat; aperte
Quod venale habet, ostendit; nec, si quid honesti est,
Jactat habetque palam, quaerit quo turpia celet.
Regibus hic mos est, ubi equos mercantur, opertos
Inspiciunt; ne si facies (ut saepe) decora
Molli fulta pede est, emptorem inducat hiantem,
Quod pulchrae clunes, breve quod caput, ardua cervix.
Hoc illi recte? ne corporis optima Lyncei
Contemplere oculis, Hypsaea caecior illa,
Quae mala sunt spectes. O crus! o brachia! verum
Depugis, nasuta, brevi latere ac pede longo est.
Matronae, praeter faciem, nil cernere possis,
Cetera, ni Catia est, demissa veste tegentis.
Si interdicta petes, vallo circumdata (nam te

Hoc facit insanum) multae tibi tum officient res,
Custodes, lectica, ciniflones, parasitae,
Ad talos stola demissa, et circumdata palla,
Plurima, quae invideant pure apparere tibi rem.
Altera, nil obstat: Cois tibi paene videre est
Ut nudam, ne crure malo, ne sit pede turpi;
Metiri possis oculo latus. An tibi mavis
Insidias fieri, pretiumque avellier, ante
Quam mercem ostendi? "Leporem venator ut alta
In nive sectetur, positum sic tangere nolit:"
Cantat, et apponit, "Meus est amor huic similis; nam
Transvolat in medio posita, et fugientia captat."
Hiscine versiculis speras tibi posse dolores
Atque aestus curasque graves e pectore pelli?
Nonne, cupidinibus statuat natura modum quem,
Quid latura, sibi quid sit dolitura negatum,
Quaerere plus prodest, et inane abscindere soldo?
Num, tibi cum fauces urit sitis, aurea quaeris
Pocula? num esuriens fastidis omnia praeter
Pavonem rhombumque? Tument tibi cum inguina, num, si
Ancilla aut verna est praesto puer, impetus in quem
Continuo fiat, malis tentigine rumpi?
Non ego; namque parabilem amo venerem, facilemque.
Illam, "Post paullo;" "Sed pluris:" "Si exierit vir;"
Gallis, hanc, Philodemus ait, sibi, quae neque magno
Stet pretio, neque cunctetur, cum est jussa, venire.
Candida rectaque sit, munda hactenus, ut neque longa
Nec magis alba velit, quam dat natura, videri.

Digitized by Google

Haec, ubi supposuit dextro corpus mihi laevum,
Ilia et Egeria est: do nomen quodlibet illi.
Nec vereor ne, dum futuo, vir rure recurrat,
Janua frangatur, latret canis, undique magno
Pulsa domus strepitu resonet, vepallida lecto
Desiliat mulier, miseram se conscia clamet;
Cruribus haec metuat, doti deprensa, egomet mî.
Discincta tunica fugiendum est, ac pede nudo,
Ne nummi pereant, aut puga, aut denique fama.
Deprendi miserum est: Fabio vel judice vincam.

Digitized by Google

SATIRA III.

Omnibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos
Ut nunquam inducant animum cantare rogati,
Injussi nunquam desistant. Sardus habebat
Ille Tigellius hoc. Caesar, qui cogere posset,
Si peteret per amicitiam patris atque suam, non
Quidquam proficeret; si collibuisset, ab ovo
Usque ad mala citaret, Io Bacche! modo summa
Voce, modo hac, resonat quae chordis quattuor ima.
Nil aequale homini fuit illi: saepe velut qui
Currebat fugiens hostem; persaepe velut qui
Junonis sacra ferret: habebat saepe ducentos,
Saepe decem servos; modo reges atque tetrarchas,
Omnia magna, loquens; modo, Sit mihi mensa tripes, et
Concha salis puri, et toga quae defendere frigus,
Quamvis crassa, queat. Decies centena dedisses
Huic parco paucis contento, quinque diebus
Nil erat in loculis. Noctes vigilabat ad ipsum
Mane, diem totum stertebat; nil fuit unquam

Digitized by Google

Sic impar sibi. Nunc aliquis dicat mihi: Quid tu?
Nullane habes vitia? Immo alia, et fortasse minora.
Maenius absentem Novium cum carperet: Heus tu,
Quidam ait, ignoras te? an ut ignotum dare nobis
Verba putas? Egomet mi ignosco, Maenius inquit.
Stultus et improbus hic amor est, dignusque notari.
Cum tua pervideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila aut serpens Epidaurius? At tibi contra

Evenit, inquirant vitia ut tua rursus et illi.
Iracundior est paullo, minus aptus acutis
Naribus horum hominum? rideri possit, eo quod
Rusticius tonso toga defluit, et male laxus
In pede calceus haeret. At est bonus, ut melior vir
Non alius quisquam; at tibi amicus; at ingenium ingens
Inculto latet hoc sub corpore. Denique te ipsum
Concute, num qua tibi vitiorum inseverit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala; namque
Neglectis urenda filix innascitur agris.
Illuc praevertamur, amatorem quod amicae
Turpia decipiunt caecum vitia, aut etiam ipsa haec

Delectant, veluti Balbinum polypus Hagnae.
Vellem in amicitia sic erraremus, et isti
Errori nomen virtus posuisset honestum.
At pater ut gnati, sic nos debemus, amici
Si quod sit vitium, non fastidire: strabonem
Appellat paetum pater, et pullum, male parvus
Si cui filius est, ut abortivus fuit olim
Sisyphus; hunc varum, distortis cruribus; illum
Balbutit scaurum, pravis fultum male talis.
Parcius hic vivit: frugi dicatur. Ineptus
Et jactantior hic paullo est: concinnus amicis
Postulat ut videatur. At est truculentior, atque
Plus aequo liber: simplex fortisque habeatur:
Caldior est: acres inter numeretur. Opinor,
Haec res et jungit, junctos et servat amicos.
At nos virtutes ipsas invertimus, atque
Sincerum cupimus vas incrustare. Probus quis
Nobiscum vivit; multum demissus homo; illi
Tardo cognomen pingui damus. Hic fugit omnes
Insidias, nullique malo latus obdit apertum:
(Cum genus hoc inter vitae versetur, ubi acris
Invidia, atque vigent ubi crimina) pro bene sano
Ac non incauto fictum astutumque vocamus.
Simplicior quis et est, qualem me saepe libenter
Obtulerim tibi, Maecenas, ut forte legentem
Aut tacitum impellat quovis sermone molestus:
Communi sensu plane caret, inquimus. Eheu
Quam temere in nosmet legem sancimus iniquam!

Nam vitiis nemo sine nascitur; optimus ille est,
Qui minimis urgetur. Amicus dulcis, ut aequum est,
Cum mea compenset vitiis bona, pluribus hisce
(Si modo plura mihi bona sunt) inclinet, amari
Si volet: hac lege in trutina ponetur eadem.
Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
Postulat, ignoscet verrucis illius. Aequum est,
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.
Denique, quatenus excidi penitus vitium irae,
Cetera item nequeunt stultis haerentia, cur non
Ponderibus modulisque suis ratio utitur, ac res
Ut quaeque est, ita suppliciis delicta coërcet?
Si quis eum servum, patinam qui tollere jussus
Semesos pisces tepidumque ligurierit jus,
In cruce suffigat, Labeone insanior inter
Sanos dicatur. Quanto hoc furiosius atque
Majus peccatum est! Paullum deliquit amicus;
(Quod nisi concedas, habeare insuavis, acerbus,)
Odisti et fugis, ut Rusonem debitor aeris,
Qui, nisi, cum tristes misero venere Kalendae,
Mercedem aut nummos unde unde extricat, amaras
Porrecto jugulo historias, captivus ut, audit.
Comminxit lectum potus, mensave catillum
Euandri manibus tritum dejecit; ob hanc rem,
Aut positum ante mea quia pullum in parte catini
Sustulit esuriens, minus hoc jucundus amicus
Sit mihi? Quid faciam, si furtum fecerit, aut si
Prodiderit commissa fide, sponsumve negarit?

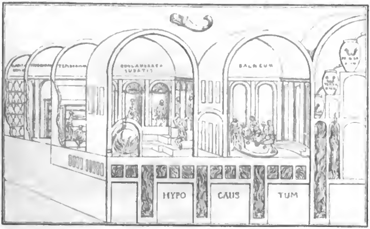
Quis paria esse fere placuit peccata, laborant,
Cum ventum ad verum est: sensus moresque repugnant,
Atque ipsa utilitas, justi prope mater et aequi.
Cum prorepserunt primis animalia terris,
Mutum et turpe pecus, glandem atque cubilia propter
Unguibus et pugnis, dein fustibus, atque ita porro
Pugnabant armis, quae post fabricaverat usus;
Donec verba, quibus voces sensusque notarent,
Nominaque invenere: dehinc absistere bello,
Oppida coeperunt munire, et ponere leges,
Ne quis fur esset, neu latro, neu quis adulter.
Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli
Causa: sed ignotis perierunt mortibus illi,
Quos venerem incertam rapientes more ferarum
Viribus editior caedebat, ut in grege taurus.
Jura inventa metu injusti fateare necesse est,
Tempora si fastosque velis evolvere mundi.
Nec natura potest justo secernere iniquum,
Dividit ut bona diversis, fugienda petendis:
Nec vincet ratio hoc, tantundem ut peccet idemque
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus sacra Divum legerit. Adsit
Regula, peccatis quae poenas irroget aequas,
Ne scutica dignum horribili sectere flagello.
Nam, ut ferula caedas meritum majora subire
Verbera, non vereor; cum dicas esse pares res
Furta latrociniis, et magnis parva mineris
Falce recisurum simili te, si tibi regnum

Digitized by Google

Permittant homines. Si dives qui sapiens est,
Et sutor bonus, et solus formosus, et est rex;
Cur optas quod habes? Non nosti quid pater, inquit,
Chrysippus dicat: Sapiens crepidas sibi nunquam
Nec soleas fecit; sutor tamen est sapiens. Qui?
Ut, quamvis tacet Hermogenes, cantor tamen atque
Optimus est modulator; ut Alfenius vafer, omni
Abjecto instrumento artis, clausaque taberna,
Sutor erat; sapiens operis sic optimus omnis
Est opifex solus, sic rex. Vellunt tibi barbam
Lascivi pueri; quos tu nisi fuste coërces,
Urgeris turba circum te stante, miserque
Rumperis, et latras, magnorum maxime regum.
Ne longum faciam: dum tu quadrante lavatum
Rex ibis, neque te quisquam stipator, ineptum
Praeter Crispinum, sectabitur; et mihi dulces
Ignoscent, si quid peccaro stultus, amici;
Inque vicem illorum patiar delicta libenter,
Privatusque magis vivam te rege beatus.

Digitized by Google

SATIRA IV.

Eupolis atque Cratinus Aristophanesque poëtae,
Atque alii quorum comoedia prisca virorum est,
Si quis erat dignus describi, quod malus aut fur,
Quod moechus foret aut sicarius, aut alioqui
Famosus, multa cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet Lucilius, hosce secutus,
Mutatis tantum pedibus numerisque; facetus,
Emunctae naris, durus componere versus.

Digitized by Google

Nam fuit hoc vitiosus; in hora saepe ducentos,
Ut magnum, versus dictabat stans pede in uno.
Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles:
Garrulus, atque piger scribendi ferre laborem;
Scribendi recte: nam, ut multum, nil moror. Ecce,
Crispinus minimo me provocat. Accipe, si vis,
Accipiam tabulas; detur nobis locus, hora,
Custodes; videamus uter plus scribere possit.
Di bene fecerunt, inopis me quodque pusilli
Finxerunt animi, raro et perpauca loquentis.
At tu conclusas hircinis follibus auras,

Usque laborantes dum ferrum molliat ignis,
Ut mavis, imitare. Beatus Fannius, ultro
Delatis capsis et imagine; cum mea nemo
Scripta legat, volgo recitare timentis, ob hanc rem,
Quod sunt quos genus hoc minime juvat, utpote plures
Culpari dignos. Quemvis media erue turba;
Aut ob avaritiam, aut misera ambitione laborat.

Hic nuptarum insanit amoribus, hic puerorum ;
Hunc capit argenti splendor ; stupet Albius aere ;
Hic mutat merces surgente a sole, ad eum quo
Vespertina tepet regio ; quin per mala praeceps
Fertur, uti pulvis collectus turbine, ne quid
Summa deperdat metuens, aut ampliet ut rem.
Omnes hi metuunt versus, odere poëtas.
Faenum habet in cornu, longe fuge, dummodo risum
Excutiat sibi, non hic cuiquam parcet amico :
Et, quodcunque semel chartis illeverit, omnes
Gestiet a furno redeuntes scire lacuque,
Et pueros et anus. Agedum, pauca accipe contra.
Primum ego me illorum, dederim quibus esse poëtis,
Excerpam numero : neque enim concludere versum
Dixeris esse satis ; neque, si qui scribat, uti nos,
Sermoni propiora, putes hunc esse poëtam.
Ingenium cui sit, cui mens divinior, atque os
Magna sonaturum, des nominis hujus honorem.
Idcirco quidam, comoedia necne poëma
Esset, quaesivere ; quod acer spiritus ac vis
Nec verbis nec rebus inest ; nisi quod pede certo
Differt sermoni sermo merus. At pater ardens
Saevit, quod meretrice nepos insanus amica
Filius, uxorem grandi cum dote recuset,
Ebrius et (magnum quod dedecus) ambulet ante
Noctem cum facibus. Numquid Pomponius istis
Audiret leviora, pater si viveret ? Ergo
Non satis est puris versum perscribere verbis ;

Digitized by Google

Quem si dissolvas, quivis stomachetur eodem
Quo personatus pacto pater. His, ego quae nunc,
Olim quae scripsit Lucilius, eripias si
Tempora certa modosque, et quod prius ordine verbum est,
Posterius facias, praeponens ultima primis;
Non, ut si solvas, "Postquam Discordia tetra
Belli ferratos postes, portasque refregit:"
Invenias etiam disjecti membra poëtae.
Hactenus haec: alias, justum sit necne poëma,
Nunc illud tantum quaeram, meritone tibi sit
Suspectum genus hoc scribendi. Sulcius acer
Ambulat et Caprius, rauci male, cumque libellis,
Magnus uterque timor latronibus: at bene si quis
Et vivat puris manibus, contemnat utrumque.
Ut sis tu similis Caeli Birrique, latronum,
Non ego sum Capri, neque Sulci; cur metuas me?
Nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
Quis manus insudet volgi Hermogenisque Tigelli;
Nec recito cuiquam, nisi amicis, idque coactus,
Non ubivis coramve quibuslibet. In medio qui
Scripta foro recitent, sunt multi, quique lavantes:
Suave locus voci resonat conclusus. Inanes
Hoc juvat, haud illud quaerentes, num sine sensu,
Tempore num faciant alieno. Laedere gaudes,
Inquit, et hoc studio pravus facis. Unde petitum
Hoc in me jacis? est auctor quis denique eorum,
Vixi cum quibus? Absentem qui rodit amicum;
Qui non defendit, alio culpante; solutos 82

Digitized by Google

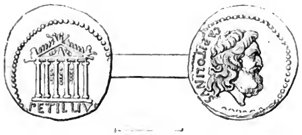
Qui captat risus hominum, famamque dicacis;
Fingere qui non visa potest; commissa tacere
Qui nequit; hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.
Saepe tribus lectis videas coenare quaternos;
E quibus unus amet quavis adspergere cunctos,
Praeter eum qui praebet aquam: post, hunc quoque potus,
Condita cum verax aperit praecordia Liber.
Hic tibi comis, et urbanus, liberque videtur,
Infesto nigris. Ego si risi, quod ineptus
Pastillos Rufillus olet, Gargonius hircum,
Lividus et mordax videor tibi? Mentio si qua
De Capitolini furtis injecta Petilli
Te coram fuerit, defendas, ut tuus est mos:
Me Capitolinus convictore usus amicoque
A puero est, causaque mea permulta rogatus
Fecit, et incolumis laetor quod vivit in urbe:
Sed tamen admiror, quo pacto judicium illud
Fugerit. Hic nigrae sucus loliginis, haec est
Aerugo mera; quod vitium procul afore chartis,
Atque animo prius, ut si quid promittere de me
Possum aliud vere, promitto. Liberius si
Dixero quid, si forte jocosius, hoc mihi juris
Cum venia dabis. Insuevit pater optimus hoc me;
Ut fugerem, exemplis vitiorum quaeque notando.
Cum me hortaretur, parce, frugaliter, atque
Viverem uti contentus eo, quod mi ipse parasset:
Nonne vides, Albi ut male vivat filius, utque
Barrus inops? magnum documentum, ne patriam rem

Digitized by Google

Perdere quis velit. A turpi meretricis amore
Cum deterreret, Scetani dissimilis sis.
Ne sequerer moechas, concessa cum venere uti
Possem: Deprensi non bella est fama Treboni,
Aiebat. Sapiens, vitatu quidque petitu
Sit melius, causas reddet tibi: mi satis est, si
Traditum ab antiquis morem servare, tuamque,
Dum custodis eges, vitam famamque tueri
Incolumem possum: simul ac duraverit aetas
Membra animumque tuum, nabis sine cortice. Sic me
Formabat puerum dictis: et sive jubebat
Ut facerem quid, Habes auctorem quo facias hoc;
Unum ex judicibus selectis objiciebat:
Sive vetabat, An hoc inhonestum et inutile factu
Necne sit, addubites, flagret rumore malo cum
Hic atque ille? Avidos vicinum funus ut aegros
Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit,
Sic teneros animos aliena opprobria saepe
Absterrent vitiis. Ex hoc ego sanus ab illis,
Perniciem quaecunque ferunt, mediocribus et quis
Ignoscas, vitiis teneor; fortassis et istinc
Largiter abstulerit longa aetas, liber amicus,
Consilium proprium: neque enim, cum lectulus aut me
Porticus excepit, desum mihi. Rectius hoc est;
Hoc faciens, vivam melius; sic dulcis amicis
Occurram; hoc quidam non belle; numquid ego illi
Imprudens olim faciam simile? Haec ego mecum
Compressis agito labris; ubi quid datur oti,

Digitized by Google

Illudo chartis. Hoc est mediocribus illis
Ex vitiis unum, cui si concedere nolis,
Multa poëtarum veniet manus, auxilio quae
Sit mihi (nam multo plures sumus) ac veluti te
Judaei cogemus in hanc concedere turbam.

Digitized by Google

SATIRA V.

EGRESSUM magna me excepit Aricia Roma

Hospitio modico; rhetor comes Heliodorus,
Graecorum longe doctissimus; inde Forum Appi,
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
Hoc iter ignavi divisimus, altius ac nos
Praecinctis unum: minus est gravis Appia tardis.
Hic ego, propter aquam, quod erat deterrima, ventri
Indico bellum, coenantes haud animo aequo
Exspectans comites. Jam nox inducere terris
Umbras, et caelo diffundere signa parabat.

Digitized by Google

Tum pueri nautis, pueris convicia nautae
Ingerere. Huc appelle. Treceutos inseris; ohe!
Jam satis est! Dum aes exigitur, dum mula ligatur
Tota abit hora. Mali culices, ranaeque palustres
Avertunt somnos. Absentem ut cantat amicam
Multa prolutus vappa nauta, atque viator
Certatim, tandem fessus dormire viator
Incipit, ac missae pastum retinacula mulae
Nauta piger saxo religat, stertitque supinus.
Jamque dies aderat, nil cum procedere lintrem
Sentimus: donec cerebrosus prosilit unus,
Ac mulae nautaeque caput lumbosque saligno
Fuste dolat: quarta vix demum exponimur hora.
Ora manusque tua lavimus, Feronia, lympha.
Millia tum pransi tria repimus, atque subimus
Impositum saxis late candentibus Anxur.

Digitized by Google

Huc venturus erat Maecenas, optimus atque
Cocceius, missi magnis de rebus uterque
Legati, aversos soliti componere amicos.
Hic oculis ego nigra meis collyria lippus
Illinere. Interea Maecenas advenit atque
Cocceius Capitoque simul Fonteius, ad unguem
Factus homo, Antoni, non ut magis alter, amicus.

Fundos Aufidio Lusco praetore libenter
Linquimus, insani ridentes praemia scribae,
Praetextam et latum clavum prunaeque batillum.
In Mamurrarum lassi deinde urbe manemus, 37

Digitized by Google

Murena praebente domum, Capitone culinam.
Postera lux oritur multo gratissima; namque
Plotius et Varius Sinuessae Virgiliusque
Occurrunt, animae, quales neque candidiores
Terra tulit, neque quis me sit devinctior alter.
O qui complexus et gaudia quanta fuerunt!
Nil ego contulerim jucundo sanus amico.
Proxima Campano ponti quae villula, tectum
Praebuit; et parochi, quae debent, ligna salemque.
Hinc muli Capuae clitellas tempore ponunt.
Lusum it Maecenas, dormitum ego Virgiliusque;
Namque pila lippis inimicum et ludere crudis.
Hinc nos Coccei recipit plenissima villa,

Quae super est Caudi cauponas. Nunc mihi paucis
Sarmenti scurrae pugnam Messique Cicirrhi,
Musa, velim memores, et quo patre natus uterque 53

Digitized by Google

Contulerit lites. Messi clarum genus Osci;
Sarmenti domina exstat. Ab his majoribus orti
Ad pugnam venere. Prior Sarmentus, Equi te
Esse feri similem dico. Ridemus: et ipse
Messius, Accipio: caput et movet. O, tua cornu
Ni foret exsecto frons, inquit, quid faceres, cum
Sic mutilus minitaris? At illi foeda cicatrix
Setosam laevi frontem turpaverat oris.
Campanum in morbum, in faciem permulta jocatus,
Pastorem saltaret uti Cyclopa rogabat;
Nil illi larva aut tragicis opus esse cothurnis.
Multa Cicirrhus ad haec, donasset jamne catenam
Ex voto Laribus, quaerebat? scriba quod esset,
Nihilo deterius dominae jus esse. Rogabat
Denique, cur unquam fugisset; cui satis una
Farris libra foret, gracili sic tamque pusillo?
Prorsus jucunde coenam produximus illam.
Tendimus hinc recta Beneventum; ubi sedulus hospes 71

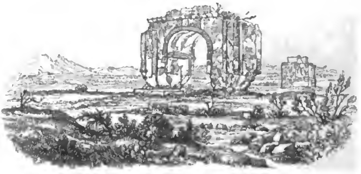
Paene macros arsit, dum turdos versat in igni:
Nam vaga per veterem dilapso flamma culinam
Volcano summum properabat lambere tectum.
Convivas avidos coenam servosque timentes
Tum rapere, atque omnes restinguere velle videres.
Incipit ex illo montes Apulia notos
Ostentare mihi, quos torret Atabulus; et quos
Nunquam erepsemus, nisi nos vicina Trivici

Villa recepisset, lacrimoso non sine fumo,
Udos cum foliis ramos urente camino.
Hic ego mendacem stultissimus usque puellam
Ad mediam noctem exspecto: somnus tamen aufert
Intentum veneri; tum immundo somnia visu
Nocturnam vestem maculant, ventremque supinum.
Quattuor hinc rapimur viginti et millia rhedis,
Mansuri oppidulo, quod versu dicere non est, 87

Digitized by Google

Signis perfacile est: venit vilissima rerum
Hic aqua; sed panis longe pulcherrimus, ultra
Callidus ut soleat humeris portare viator;

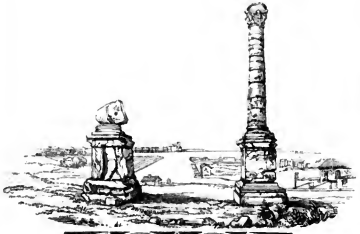

Nam Canusi lapidosus, aquae non ditior urnâ;
Qui locus a forti Diomede est conditus olim.
Flentibus hinc Varius discedit maestus amicis.
Inde Rubos fessi pervenimus, utpote longum
Carpentes iter et factum corruptius imbri.
Postera tempestas melior; via pejor adusque 96

Digitized by Google

Bari moenia piscosi. Dein Gnatia, Lymphis
Iratis exstructa, dedit risusque jocosque,
Dum flamma sine thura liquescere limine sacro
Persuadere cupit. Credat Judaeus Apella,
Non ego: namque Deos didici securum agere aevum;
Nec, si quid miri faciat natura, Deos id
Tristes ex alto caeli demittere tecto.
Brundusium longae finis chartaeque viaeque est.

Digitized by Google

SATIRA VI.

Non, quia, Maecenas, Lydorum quidquid Etruscos
Incoluit fines, nemo generosior est te,
Nec, quod avus tibi maternus fuit atque paternus,
Olim qui magnis legionibus imperitarent,
Ut plerique solent, naso suspendis adunco
Ignotos, ut me libertino patre natum.
Cum referre negas, quali sit quisque parente
Natus, dum ingenuus: persuades hoc tibi vere,
Ante potestatem Tulli atque ignobile regnum,
Multos saepe viros nullis majoribus ortos
Et vixisse probos, amplis et honoribus auctos:
Contra, Laevinum, Valeri genus, unde Superbus
Tarquinius regno pulsus fugit, unius assis
Non unquam pretio pluris licuisse, notante

Digitized by Google

Judice, quo nosti, populo; qui stultus honores
Saepe dat indignis, et famae servit ineptus,
Qui stupet in titulis et imaginibus. Quid oportet
Nos facere, a volgo longe longeque remotos?
Namque esto, populus Laevino mallet honorem
Quam Decio mandare novo; censorque moveret
Appius, ingenuo si non essem patre natus:
Vel merito, quoniam in propria non pelle quiessem.
Sed fulgente trahit constrictos Gloria curru
Non minus ignotos generosis. Quo tibi, Tilli,
Sumere depositum clavum, fierique tribuno?
Invidia accrevit, privato quae minor esset.
Nam ut quisque insanus nigris medium impediit crus
Pellibus, et latum demisit pectore clavum;
Audit continuo, Quis homo hic est? quo patre natus?
Ut si qui aegrotet quo morbo Barrus, haberi
Ut cupiat formosus, eat quacunque, puellis
Injiciat curam quaerendi singula, quali
Sit facie, sura, quali pede, dente, capillo:
Sic qui promittit, cives, urbem sibi curae,
Imperium fore, et Italiam, delubra deorum;
Quo patre sit natus, num ignota matre inhonestus,
Omnes mortales curare et quaerere cogit.
Tune Syri, Damae, aut Dionysi filius, audes
Dejicere e saxo cives, aut tradere Cadmo?
At Novius collega gradu post me sedet uno;
Namque est ille, pater quod erat meus. Hoc tibi Paullus
Et Messala videris? At hic, si plostra ducenta

Concurrantque Foro tria funera, magna sonabit
Cornua quod vincatque tubas: saltem tenet hoc nos.
Nunc ad me redeo, libertino patre natum:
Quem rodunt omnes libertino patre natum:
Nunc, quia sum tibi, Maecenas, convictor; at olim,
Quod mihi pareret legio Romana tribuno.
Dissimile hoc illi est: quia non, ut forsit honorem
Jure mihi invideat quivis, ita te quoque amicum,
Praesertim cautum dignos assumere, prava
Ambitione procul. Felicem dicere non hoc
Me possim, casu quod te sortitus amicum:
Nulla etenim mihi te fors obtulit: optimus olim
Virgilius, post hunc Varius, dixere quid essem.
Ut veni coram; singultim pauca locutus,
(Infans namque pudor prohibebat plura profari)
Non ego me claro natum patre, non ego circum
Me Satureiano vectari rura caballo,
Sed, quod eram, narro. Respondes, ut tuus est mos,
Pauca: abeo; et revocas nono post mense, jubesque
Esse in amicorum numero. Magnum hoc ego duco,
Quod placui tibi, qui turpi secernis honestum,
Non patre praeclaro, sed vita et pectore puro.
Atqui si vitiis mediocribus ac mea paucis
Mendosa est natura, alioqui recta; (velut si
Egregio inspersos reprehendas corpore naevos)
Si neque avaritiam, neque sordes, aut mala lustra
Objiciet vere quisquam mihi; purus et insons
(Ut me collaudem) si et vivo carus amicis:

Causa fuit pater his: qui macro pauper agello
Noluit in Flavi ludum me mittere, magni
Quo pueri magnis e centurionibus orti,
Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto,
Ibant octonis referentes Idibus aera:
Sed puerum est ausus Romam portare, docendum
Artes, quas doceat quivis eques atque senator
Semet prognatos. Vestem servosque sequentes
In magno ut populo si qui vidisset, avita
Ex re praeberi sumptus mihi crederet illos.
Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
Circum doctores aderat. Quid multa? Pudicum,
(Qui primus virtutis honos) servavit ab omni
Non solum facto, verum opprobrio quoque turpi:
Nec timuit, sibi ne vitio quis verteret, olim
Si praeco parvas, aut (ut fuit ipse) coactor
Mercedes sequerer: neque ego essem questus. At hoc nunc
Laus illi debetur, et a me gratia major.
Nil me poeniteat sanum patris hujus: eoque
Non, ut magna dolo factum negat esse suo pars,
Quod non ingenuos habeat clarosque parentes,
Sic me defendam. Longe mea discrepat istis
Et vox et ratio: nam si natura juberet
A certis annis aevum remeare peractum,
Atque alios legere ad fastum quoscunque parentes:
Optaret sibi quisque: meis contentus, honestos
Fascibus et sellis nollem mihi sumere; demens
Judicio volgi, sanus fortasse tuo, quod 98

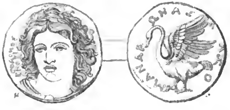
Digitized by Google

Nollem onus (haud unquam solitus) portare molestum.
Nam mihi continuo major quaerenda foret res,
Atque salutandi plures; ducendus et unus
Et comes alter, uti ne solus rusve peregreve
Exirem: plures calones atque caballi
Pascendi; ducenda petorrita. Nunc mihi curto
Ire licet mulo, vel, si libet, usque Tarentum,
Mantica cui lumbos onere ulceret, atque eques armos.
Objiciet nemo sordes mihi, quas tibi, Tilli,
Cum Tiburte via praetorem quinque sequuntur
Te pueri, lasanum portantes oenophorumque.
Hoc ego commodius quam tu, praeclare senator,
Millibus atque aliis, vivo. Quacunque libido est,
Incedo solus; percontor quanti olus ac far;
Fallacem Circum, vespertinumque pererro
Saepe Forum; adsisto divinis; inde domum me
Ad porri et ciceris refero laganique catinum:
Coena ministratur pueris tribus; et lapis albus
Pocula cum cyatho duo sustinet; adstat echinus
Vilis cum patera guttus, Campana supellex.
Deinde eo dormitum, non sollicitus, mihi quod cras
Surgendum sit mane; obeundus Marsya, qui se
Voltum ferre negat Noviorum posse minoris.
Ad quartam jaceo; post hanc vagor; aut ego, lecto
Aut scripto quod me tacitum juvet, ungor olivo,
Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
Ast ubi me fessum sol acrior ire lavatum
Admonuit, fugio Campum lusumque trigonem.

Pransus non avide, quantum interpellet inani
Ventre diem durare, domesticus otior. Haec est
Vita solutorum misera ambitione gravique:
His me consolor victurum suavius, ac si
Quaestor avus, pater atque meus, patruusque fuisset.

Digitized by Google

SATIRA VII.

Proscripti Regis Rupili pus atque venenum
Hybrida quo pacto sit Persius ultus, opinor
Omnibus et lippis notum et tonsoribus esse.
Persius hic permagna negotia dives habebat
Clazomenis, etiam lites cum Rege molestas;
Durus homo, atque odio qui posset vincere Regem;
Confidens, tumidusque; adeo sermonis amari,
Sisennas, Barros ut equis praecurreret albis.
Ad Regem redeo: postquam nihil inter utrumque
Convenit (hoc etenim sunt omnes jure molesti,
Quo fortes, quibus adversum bellum incidit. Inter
Hectora Priamiden, animosum atque inter Achillem
Ira fuit capitalis, ut ultima divideret mors:
Non aliam ob causam, nisi quod virtus in utroque
Summa fuit. Duo si discordia vexet inertes;
Aut si disparibus bellum incidat, ut Diomedi

Cum Lycio Glauco, discedat pigrior, ultro
Muneribus missis) Bruto praetore tenente
Ditem Asiam, Rupili et Persi par pugnat, uti non
Compositum melius cum Bitho Bacchius; in jus
Acres procurrunt, magnum spectaculum uterque.
Persius exponit causam, ridetur ab omni
Conventu; laudat Brutum, laudatque cohortem;

Solem Asiae Brutum appellat; stellasque salubres,
Appellat comites, excepto Rege; canem illum,

Digitized by Google

Invisum agricolis sidus, venisse. Ruebat
Flumen ut hibernum, fertur quo rara securis.
Tum Praenestinus salso multoque fluenti
Expressa arbusto regerit convicia, durus
Vindemiator, et invictus, cui saepe viator
Cessisset, magna compellans voce cuculum.
At Graecus, postquam est Italo perfusus aceto,
Persius exclamat, Per magnos, Brute, deos te
Oro, qui reges consueris tollere, cur non
Hunc Regem jugulas? Operum hoc, mihi crede, tuorum est.

Digitized by Google

SATIRA VIII.

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum;
Cum faber, incertus scamnum faceretne Priapum,
Maluit esse deum. Deus inde ego, furum aviumque
Maxima formido; nam fures dextra coërcet,
Obscoenoque ruber porrectus ab inguine palus;
Ast importunas volucres in vertice arundo
Terret fixa, vetatque novis considere in hortis.
Huc prius angustis ejecta cadavera cellis
Conservus vili portanda locabat in arca.
Hoc miserae plebi stabat commune sepulchrum,
Pantolabo scurrae, Nomentanoque nepoti.

Digitized by Google

Garriret, vicos, urbem laudaret. Ut illi
Nil respondebam: Misere cupis, inquit, abire;
Jamdudum video; sed nil agis; usque tenebo;
Persequar. Hinc quo nunc iter est tibi? Nil opus est te
Circumagi; quendam volo visere, non tibi notum;
Trans Tiberim longe cubat is, prope Caesaris hortos.
Nil habeo quod agam, et non sum piger; usque sequar te.
Demitto auriculas, ut iniquae mentis asellus,
Cum gravius dorso subiit onus. Incipit ille;
Si bene me novi, non Viscum pluris amicum,
Non Varium, facies: nam quis me scribere plures
Aut citius possit versus? quis membra movere
Mollius? Invideat quod et Hermogenes, ego canto.
Interpellandi locus hic erat; Est tibi mater?
Cognati, quis te salvo est opus? Haud mihi quisquam;
Omnes composui. Felices! nunc ego resto:
Confice; namque instat fatum mihi triste, Sabella
Quod puero cecinit divina mota anus urna:
Hunc neque dira venena nec hosticus auferet ensis,
Nec laterum dolor, aut tussis, nec tarda podagra;
Garrulus hunc quando consumet cunque; loquaces,
Si sapiat, vitet, simul atque adoleverit aetas.
Ventum erat ad Vestae, quarta jam parte diei
Praeterita: et casu tunc respondere vadato
Debebat, quod ni fecisset, perdere litem.
Si me amas, inquit, paullum hic ades. Inteream, si
Aut valeo stare, aut novi civilia jura;
Et propero quo scis. Dubius sum quid faciam, inquit;

Tene relinquam, an rem. Me, sodes. Non faciam, ille,
Et praecedere coepit. Ego ut contendere durum est
Cum victore, sequor. Maecenas quomodo tecum?
Hinc repetit. Paucorum hominum, et mentis bene sanae;
Nemo dexterius fortuna est usus. Haberes
Magnum adjutorem, posset qui ferre secundas,
Hunc hominem velles si tradere; dispeream ni
Submosses omnes. Non isto vivimus illic,
Quo tu rere modo: domus hac nec purior ulla est,
Nec magis his aliena malis: nil mi officit unquam,
Ditior hic, aut est quia doctior; est locus uni-
Cuique suus. Magnum narras, vix credibile! Atqui
Sic habet. Accendis, quare cupiam magis illi
Proximus esse. Velis tantummodo; quae tua virtus,
Expugnabis; et est qui vinci possit, eoque
Difficiles aditus primos habet. Haud mihi deero:
Muneribus servos corrumpam; non, hodie si
Exclusus fuero, desistam; tempora quaeram;
Occurram in triviis; deducam. Nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus. Haec dum agit, ecce,
Fuscus Aristius occurrit, mihi carus, et illum
Qui pulchre nosset. Consistimus. Unde venis? et,
Quo tendis? rogat, et respondet. Vellere coepi,
Et pressare manu lentissima brachia, nutans,
Distorquens oculos, ut me eriperet. Male salsus
Ridens dissimulare: meum jecur urere bilis.
Certe nescio quid secreto velle loqui te
Aiebas mecum. Memini bene; sed meliore 68

Digitized by Google

Tempore dicam: hodie tricesima sabbata: vin tu
Curtis Judaeis oppedere? Nulla mihi, inquam,
Religio est. At mi: sum paulo infirmior, unus
Multorum. Ignosces; alias loquar. Huncine solem
Tam nigrum surrexe mihi! Fugit improbus, ac me
Sub cultro linquit. Casu venit obvius illi
Adversarius; et, Quo tu, turpissime? magna
Inclamat voce, et: Licet antestari? Ego vero
Oppono auriculam. Rapit in jus: clamor utrinque;
Undique concursus. Sic me servavit Apollo.

Digitized by Google

SATIRA X.

Lucili, quam sis mendosus, teste Catone
Defensore tuo pervincam, qui male factos
Emendare parat versus. Hoc lenius ille,
Est quo vir melior: longe subtilior illo,
Qui multum puer et loris et funibus udis
Exhortatus, ut esset opem qui ferre poëtis
Antiquis posset contra fastidia nostra,
Grammaticorum equitum doctissimus. Ut redeam illuc.
Nempe incomposito dixi pede currere versus
Lucili. Quis tam Lucili fautor inepte est,
Ut non hoc fateatur? At idem, quod sale multo
Urbem defricuit, charta laudatur eadem.

Digitized by Google

Nec tamen hoc tribuens, dederim quoque cetera; nam sic
Et Laberi mimos, ut pulchra poëmata, mirer.
Ergo non satis est risu diducere rictum
Auditoris; et est quaedam tamen hic quoque virtus.
Est brevitate opus, ut currat sententia, neu se
Impediat verbis lassas onerantibus aures:
Et sermone opus est modo tristi, saepe jocoso,
Defendente vicem modo rhetoris atque poëtae,
Interdum urbani, parcentis viribus, atque
Extenuantis eas consulto. Ridiculum acri
Fortius et melius magnas plerumque secat res.
Illi, scripta quibus comoedia prisca viris est,
Hoc stabant, hoc sunt imitandi; quos neque pulcher
Hermogenes unquam legit, neque simius iste,
Nil praeter Calvum et doctus cantare Catullum.
At magnum fecit, quod verbis Graeca Latinis
Miscuit. O seri studiorum! quine putetis
Difficile et mirum, Rhodio quod Pitholeonti
Contigit? At sermo lingua concinnus utraque
Suavior, ut Chio nota si commixta Falerni est.
Cum versus facias, te ipsum percontor, an et cum
Dura tibi peragenda rei sit causa Petilli,
Scilicet oblitus patriaeque patrisque, Latine
Cum Pedius causas exsudet Poplicola, atque
Corvinus, patriis intermiscere petita
Verba foris malis, Canusini more bilinguis?
Atque ego cum Graecos facerem, natus mare citra,
Versiculos, vetuit me tali voce Quirinus,

Digitized by Google

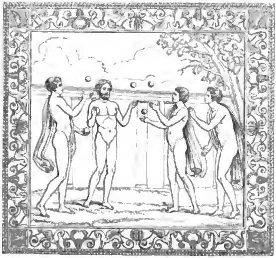
Post mediam noctem visus, cum somnia vera:
In silvam non ligna feras insanius, ac si
Magnas Graecorum malis implere catervas.
Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona, dumque
Defingit Rheni luteum caput; haec ego ludo,
Quae neque in aede sonent certantia judice Tarpa,
Nec redeant iterum atque iterum spectanda theatris.
Arguta meretrice potes Davoque Chremeta
Eludente senem comis garrire libellos
Unus vivorum, Fundani; Pollio regum
Facta canit, pede ter percusso; forte epos acer,
Ut nemo, Varius ducit; molle atque facetum
Virgilio annuerunt gaudentes rure Camenae.
Hoc erat, experto frustra Varrone Atacino
Atque quibusdam aliis, melius quod scribere possem,
Inventore minor: neque ego illi detrahere ausim
Haerentem capiti cum multa laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum, saepe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. Age, quaeso,
Tu nihil in magno doctus reprehendis Homero?

Digitized by Google

Singula quid memorem, quo pacto alterna loquentes
Umbrae cum Sagana resonarent triste et acutum;
Utque lupi barbam variae cum dente colubrae
Abdiderint furtim terris; et imagine cerea
Largior arserit ignis; et ut non testis inultus
Horruerim voces Furiarum et facta duarum?
Nam, displosa sonat quantum vesica, pepedi
Diffissa nate ficus. At illae currere in urbem:
Canidiae dentes, altum Saganae caliendrum
Excidere, atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula, cum magno risuque jocoque videres.

Digitized by Google

SATIRA II.

QUAE virtus et quanta, boni, sit vivere parvo
(Nec meus hic sermo est, sed quae praecepit Ofellus
Rusticus, abnormis sapiens, crassaque Minerva)
Discite, non inter lances mensasque nitentes,
Cum stupet insanis acies fulgoribus, et cum
Acclinis falsis animus meliora recusat;
Verum hic impransi mecum disquirite. Cur hoc?
Dicam, si potero. Male verum examinat omnis
Corruptus judex. Leporem sectatus, equove
Lassus ab indomito, vel (si Romana fatigat
Militia assuetum graecari) seu pila velox, 11

Digitized by Google

Nil comis tragici mutat Lucilius Acci?
Non ridet versus Enni gravitate minores,

Cum de se loquitur non ut majore reprensis?
Quid vetat et nosmet Lucili scripta legentes
Quaerere, num illius, num rerum dura negarit
Versiculos natura magis factos et euntes
Mollius, ac si quis, pedibus quid claudere senis,
Hoc tantum contentus, amet scripsisse ducentos
Ante cibum versus, totidem coenatus: Etrusci
Quale fuit Cassi rapido ferventius amni
Ingenium, capsis quem fama est esse librisque
Ambustum propriis. Fuerit Lucilius, inquam,
Comis et urbanus; fuerit limatior idem,
Quam rudis et Graecis intacti carminis auctor,
Quamque poëtarum seniorum turba; sed ille,
Si foret hoc nostrum fato dilatus in aevum,
Detereret sibi multa; recideret omne quod ultra
Perfectum traheretur; et in versu faciendo
Saepe caput scaberet, vivos et roderet ungues.

Digitized by Google

Q. HORATII FLACCI

SATIRARUM

LIBER SECUNDUS.

SATIRA I.

Sunt quibus in satira videor nimis acer, et ultra
Legem tendere opus; sine nervis altera, quidquid
Composui, pars esse putat, similesque meorum
Mille die versus deduci posse. Trebati,

Digitized by Google

Quid faciam, praescribe. Quiescas. Ne faciam, inquis,
Omnino versus? Aio. Peream male, si non
Optimum erat: verum nequeo dormire. Ter uncti
Transnanto Tiberim, somno quibus est opus alto,
Irriguumque mero sub noctem corpus habento.
Aut, si tantus amor scribendi te rapit, aude
Caesaris invicti res dicere, multa laborum
Praemia laturus. Cupidum, pater optime, vires
Deficiunt: neque enim quivis horrentia pilis
Agmina, nec fracta pereuntes cuspide Gallos,
Aut labentis equo describat vulnera Parthi.
Attamen et justum poteras et scribere fortem,
Scipiadam ut sapiens Lucilius. Haud mihi deero,
Cum res ipsa feret. Nisi dextro tempore, Flacci
Verba per attentam non ibunt Caesaris aurem;
Cui male si palpere, recalcitrat undique tutus.
Quanto rectius hoc quam tristi laedere versu
Pantolabum scurram Nomentanumque nepotem!
Cum sibi quisque timet, quamquam est intactus, et odit.
Quid faciam? Saltat Milonius, ut semel icto
Accessit fervor capiti, numerusque lucernis;
Castor gaudet equis; ovo prognatus eodem,
Pugnis: quot capitum vivunt, totidem studiorum
Millia. Me pedibus delectat claudere verba,
Lucili ritu, nostrûm melioris utroque.
Ille velut fidis arcana sodalibus olim
Credebat libris; neque, si male cesserat, unquam
Decurrens alio, neque si bene: quo fit, ut omnis

Votiva pateat veluti descripta tabella
Vita senis. Sequor hunc, Lucanus an Apulus, anceps:
Nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus,
Missus ad hoc, pulsis (vetus est ut fama) Sabellis,
Quo ne per vacuum Romano incurreret hostis:
Sive quod Apula gens, seu quod Lucania bellum
Incuteret violenta. Sed hic stilus haud petet ultro
Quemquam animantem, et me veluti custodiet ensis
Vagina tectus, quem cur destringere coner,
Tutus ab infestis latronibus? O pater et rex
Juppiter, ut pereat positum rubigine telum,
Nec quisquam noceat cupido mihi pacis! at ille,
Qui me commorit (Melius non tangere! clamo)
Flebit, et insignis tota cantabitur urbe.
Cervius iratus leges minitatur et urnam;
Canidia Albuti, quibus est inimica, venenum;
Grande malum Turius, si quid se judice certes.
Ut, quo quisque valet, suspectos terreat, utque
Imperet hoc natura potens, sic collige mecum:
Dente lupus, cornu taurus petit; unde, nisi intus
Monstratum? Scaevae vivacem crede nepoti
Matrem: nil faciet sceleris pia dextera (mirum,
Ut neque calce lupus quemquam, neque dente petit bos)
Sed mala tollet anum vitiato melle cicuta.
Ne longum faciam; seu me tranquilla senectus
Exspectat, seu Mors atris circumvolat alis;
Dives, inops, Romae, seu fors ita jusserit, exsul;
Quisquis erit vitae, scribam, color. O puer, ut sis

Digitized by Google

Vellem, ait Harpyiis gula digna rapacibus. At vos

Praesentes Austri coquite horum obsonia! Quamquam
Putet aper rhombusque recens, mala copia quando
Aegrum sollicitat stomachum, cum rapula plenus
Atque acidas mavolt inulas. Necdum omnis abacta
Pauperies epulis regum: nam vilibus ovis,
Nigrisque est oleis hodie locus. Haud ita pridem
Galloni praeconis erat acipensere mensa
Infamis. Quid? tunc rhombos minus aequora alebant?
Tutus erat rhombus, tutoque ciconia nido,
Donec vos auctor docuit praetorius. Ergo
Si quis nunc mergos suaves edixerit assos,
Parebit pravi docilis Romana juventus.
Sordidus a tenui victu distabit, Ofello
Judice: nam frustra vitium vitaveris illud, 54

Si te alio pravum detorseris. Avidienus,
Cui Canis ex vero dictum cognomen adhaeret,
Quinquennes oleas est, et silvestria corna;
Ac, nisi mutatum, parcit defundere vinum; et
Cujus odorem olei nequeas perferre (licebit
Ille repotia, natales aliosve dierum
Festos albatus celebret) cornu ipse bilibri
Caulibus instillat, veteris non parcus aceti.
Quali igitur victu sapiens utetur? et horum
Utrum imitabitur? Hac urget lupus, hac canis, aiunt.
Mundus erit, qui non offendat sordibus atque
In neutram partem cultus miser. Hic neque servis,
Albuti senis exemplo, dum munia didit,
Saevus erit; nec sic ut simplex Naevius unctam
Convivis praebebit aquam: vitium hoc quoque magnum.
Accipe nunc, victus tenuis quae quantaque secum
Afferat. Imprimis valeas bene; nam, variae res
Ut noceant homini, credas, memor illius escae,
Quae simplex olim tibi sederit: at simul assis
Miscueris elixa, simul conchylia turdis,
Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
Lenta feret pituita. Vides, ut pallidus omnis
Coena desurgat dubia? Quin corpus onustum
Hesternis vitiis animum quoque praegravat una,
Atque affigit humo divinae particulam aurae.
Alter, ubi dicto citius curata sopori
Membra dedit, vegetus praescripta ad munia surgit.
Hic tamen ad melius poterit transcurrere quondam,

Digitized by Google

Sive diem festum rediens advexerit annus,
Seu recreare volet tenuatum corpus; ubique
Accedent anni, et tractari mollius aetas
Imbecilla volet. Tibi quidnam accedet ad istam,
Quam puer et validus praesumis, mollitiem; seu
Dura valetudo inciderit, seu tarda senectus?
Rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus
Illis nullus erat, sed, credo, hac mente, quod hospes
Tardius adveniens vitiatum commodius, quam
Integrum edax dominus consumeret. Hos utinam inter
Heroas natum tellus me prima tulisset!
Das aliquid famae, quae carmine gratior aurem
Occupet humanam? grandes rhombi patinaeque
Grande ferunt una cum damno dedecus: adde
Iratum patruum, vicinos, te tibi iniquum,
Et frustra mortis cupidum, cum deerit egenti
As, laquei pretium. Jure, inquit, Trausius istis
Jurgatur verbis: Ego vectigalia magna
Divitiasque habeo tribus amplas regibus. Ergo
Quod superat, non est melius quo insumere possis?
Cur eget indignus quisquam, te divite? Quare
Templa ruunt antiqua Deum? Cur, improbe, carae
Non aliquid patriae tanto emetiris acervo?
Uni nimirum recte tibi semper erunt res.
O magnus posthac inimicis risus! Uterne
Ad casus dubios fidet sibi certius? Hic, qui
Pluribus adsuerit mentem corpusque superbum?
An qui, contentus parvo metuensque futuri,

Digitized by Google

In pace, ut sapiens, aptarit idonea bello?
Quo magis his credas; puer hunc ego parvus Ofellum
Integris opibus novi non latius usum,
Quam nunc accisis. Videas metato in agello
Cum pecore et gnatis fortem mercede colonum,
Non ego, narrantem, temere edi luce profesta
Quidquam praeter olus, fumosae cum pede pernae.
Ac mihi seu longum post tempus venerat hospes,
Sive operum vacuo gratus conviva per imbrem
Vicinus, bene erat, non piscibus urbe petitis,
Sed pullo atque haedo: tum pensilis uva secundas
Et nux ornabat mensas, cum duplice ficu:
Post hoc ludus erat culpa potare magistra;
Ac venerata Ceres, ita culmo surgeret alto,
Explicuit vino contractae seria frontis.
Saeviat, atque novos moveat Fortuna tumultus,
Quantum hinc imminuet? Quanto aut ego parcius, aut vos,
O pueri, nituistis, ut huc novus incola venit?
Nam propriae telluris herum natura neque illum,
Nec me, nec quemquam statuit. Nos expulit ille;
Illum aut nequities, aut vafri inscitia juris,
Postremum expellet certe vivacior heres.
Nunc ager Umbreni sub nomine, nuper Ofelli
Dictus, erit nulli proprius; sed cedet in usum
Nunc mihi, nunc alii. Quocirca vivite fortes,
Fortiaque adversis opponite pectora rebus.

Digitized by Google

SATIRA III.

Sic raro scribis, ut toto non quater anno
Membranam poscas, scriptorum quaeque retexens,
Iratus tibi, quod vini somnique benignus
Nil dignum sermone canas. Quid fiet? At ipsis
Saturnalibus huc fugisti. Sobrius ergo
Dic aliquid dignum promissis: incipe. Nil est.
Culpantur frustra calami, immeritusque laborat
Iratis natus paries dis atque poëtis.
Atqui voltus erat multa et praeclara minantis,
Si vacuum tepido cepisset villula tecto.
Quorsum pertinuit stipare Platona Menandro?
Eupolin, Archilochum, comites educere tantos?
Invidiam placare paras virtute relicta?
Contemnere miser: vitanda est improba Siren
Desidia; aut quidquid vita meliore parasti,
Ponendum aequo animo. Di te, Damasippe, Deaeque
Verum ob consilium donent tonsore. Sed unde
Tam bene me nosti? Postquam omnis res mea Janum
Ad medium fracta est, aliena negotia curo,

Digitized by Google

Excussus propriis. Olim nam quaerere amabam
Quo vafer ille pedes lavisset Sisyphus aere,
Quid sculptum infabre, quid fusum durius esset:
Callidus huic signo ponebam millia centum:
Hortos egregiasque domos mercarier unus
Cum lucro noram; unde frequentia Mercuriale
Imposuere mihi cognomen compita. Novi,
Et miror morbi purgatum te illius. Atqui
Emovit veterem mire novus, ut solet, in cor
Trajecto lateris miseri capitisve dolore,
Ut lethargicus hic, cum fit pugil, et medicum urget.
Dum ne quid simile huic, esto ut libet. O bone, ne te
Frustrere: insanis et tu, stultique prope omnes,
Si quid Stertinius veri crepat; unde ego mira
Descripsi docilis praecepta haec, tempore quo me
Solatus jussit sapientem pascere barbam,
Atque a Fabricio non tristem ponte reverti

Nam male re gesta cum vellem mittere operto
Me capite in flumen, dexter stetit, et, Cave faxis
Te quidquam indignum: pudor, inquit, te malus angit,
Insanos qui inter vereare insanus haberi.
Primum nam inquiram, quid sit furere: hoc si erit in te
Solo, nil verbi, pereas quin fortiter, addam.
Quem mala stultitia, et quemcunque inscitia veri
Caecum agit, insanum Chrysippi porticus et grex
Autumat. Haec populos, haec magnos formula reges,
Excepto sapiente, tenet. Nunc accipe, quare
Desipiant omnes aeque ac tu, qui tibi nomen
Insano posuere. Velut silvis, ubi passim
Palantes error certo de tramite pellit,
Ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit; unus utrique
Error, sed variis illudit partibus: hoc te
Crede modo insanum, nihilo ut sapientior ille,
Qui te deridet, caudam trahat. Est genus unum
Stultitiae nihilum metuenda timentis, ut ignes,
Ut rupes fluviosque in campo obstare queratur:
Alterum et huic varum et nihilo sapientius, ignes
Per medios fluviosque ruentis· clamet amica
Mater, honesta soror cum cognatis, pater, uxor:
Hic fossa est ingens! hic rupes maxima! serva!
Non magis audierit quam Fufius ebrius olim,
Cum Ilionam edormit, Catienis mille ducentis,
"Mater te appello," clamantibus. Huic ego volgus
Errori similem cunctum insanire docebo.
Insanit veteres statuas Damasippus emendo:

Digitized by Google

Integer est mentis Damasippi creditor? Esto.
"Accipe quod nunquam reddas mihi," si tibi dicam,
Tune insanus eris, si acceperis? an magis excors,
Rejecta praeda, quam praesens Mercurius fert?

Scribe decem a Nerio; non est satis; adde Cicutae
Nodosi tabulas centum, mille adde catenas:
Effugiet tamen haec sceleratus vincula Proteus.
Cum rapies in jus malis ridentem alienis,
Fiet aper, modo avis, modo saxum et, cum volet, arbor.
Si male rem gerere insani est, contra bene, sani;
Putidius multo cerebrum est, mihi crede, Perilli
Dictantis, quod tu nunquam rescribere possis.
Audire, atque togam jubeo componere, quisquis
Ambitione mala aut argenti pallet amore,
Quisquis luxuria tristive superstitione,
Aut alio mentis morbo calet; huc propius me,
Dum doceo insanire omnes, vos ordine adite.

Digitized by Google

Danda est ellebori multo pars maxima avaris;
Nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.
Heredes Staberi summam incidere sepulcro:
Ni sic fecissent, gladiatorum dare centum
Damnati populo paria, atque epulum arbitrio Arri,
Frumenti quantum metit Africa. Sive ego prave,
Seu recte, hoc volui; ne sis patruus mihi. Credo
Hoc Staberi prudentem animum vidisse. Quid ergo
Sensit, cum summam patrimoni insculpere saxo
Heredes voluit? Quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium, et cavit nihil acrius: ut, si
Forte minus locuples uno quadrante perisset,
Ipse videretur sibi nequior: omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina humanaque pulchris
Divitiis parent; quas qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, justus. Sapiensne? Etiam! et rex,
Et quidquid volet. Hoc, veluti virtute paratum,
Speravit magnae laudi fore. Quid simile isti
Graecus Aristippus, qui servos projicere aurum
In media jussit Libya, quia tardius irent
Propter onus segnes? uter est insanior horum?
Nil agit exemplum, litem quod lite resolvit.
Si quis emat citharas, emptas comportet in unum,
Nec studio citharae nec Musae deditus ulli;
Si scalpra et formas non sutor; nautica vela
Aversus mercaturis: delirus et amens
Undique dicatur merito. Qui discrepat istis,
Qui nummos aurumque recondit, nescius uti

Compositis, metuensque velut contingere sacrum?
Si quis ad ingentem frumenti semper acervum
Porrectus vigilet cum longo fuste, neque illinc
Audeat esuriens dominus contingere granum,
Ac potius foliis parcus vescatur amaris:
Si, positis intus Chii veterisque Falerni
Mille cadis, nihil est, tercentum millibus, acre
Potet acetum: age, si et stramentis incubet unde-
Octoginta annos natus, cui stragula vestis,
Blattarum ac tinearum epulae, putrescat in arca:
Nimirum insanus paucis videatur eo, quod
Maxima pars hominum morbo jactatur eodem.
Filius aut etiam haec libertus ut ebibat heres,
Dis inimice senex, custodis? ne tibi desit?
Quantulum enim summae curtabit quisque dierum,
Ungere si caules oleo meliore, caputque
Coeperis impexa foedum porrigine? Quare,
Si quidvis satis est, perjuras, surripis, aufers
Undique? Tun' sanus? Populum si caedere saxis
Incipias, servosque tuos quos aere pararis,
Insanum te omnes pueri clamentque puellae:
Cum laqueo uxorem interimis, matremque veneno,
Incolumi capite es? Quid enim? Neque tu hoc facis Argis,
Nec ferro, ut demens genitricem occidis Orestes.
An tu reris eum occisa insanisse parente,
Ac non ante malis dementem actum Furiis, quam
In matris jugulo ferrum tepefecit acutum?
Quin ex quo est habitus male tutae mentis Orestes, 137

Digitized by Google

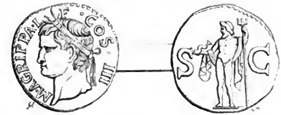

Nil sane fecit quod tu reprehendere possis:
Non Pyladen ferro violare aususve sororem est
Electram; tantum male dicit utrique, vocando
Hanc, Furiam, hunc aliud, jussit quod splendida bilis.
Pauper Opimius argenti positi intus et auri,
Qui Veientanum festis potare diebus
Campana solitus trulla vappamque profestis,
Quondam lethargo grandi est oppressus, ut heres
Jam circum loculos et claves laetus ovansque
Curreret. Hunc medicus multum celer atque fidelis
Excitat hoc pacto: mensam poni jubet, atque
Effundi saccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum; hominem sic erigit: addit et illud:
Ni tua custodis, avidus jam haec auferet heres.
Men' vivo? Ut vivas igitur, vigila: hoc age. Quid vis?
Deficient inopem venae te, ni cibus atque
Ingens accedit stomacho fultura ruenti.
Tu cessas? Agedum sume hoc ptisanarium oryzae.
Quanti emptae? Parvo. Quanti ergo? Octussibus. Eheu!
Quid refert, morbo, an furtis pereamque rapinis? 157

Digitized by Google

Quisnam igitur sanus? Qui non stultus. Quid avarus?
Stultus et insanus. Quid? si quis non sit avarus;
Continuo sanus? Minime. Cur, Stoïce? Dicam.
Non est cardiacus, Craterum dixisse putato,
Hic aeger. Recte est igitur, surgetque? Negabit;
Quod latus aut renes morbo tentantur acuto.
Non est perjurus, neque sordidus; immolet aequis
Hic porcum Laribus: verum ambitiosus et audax;
Naviget Anticyram. Quid enim differt, barathrone
Dones quidquid habes, an nunquam utare paratis?
Servius Oppidius Canusi duo praedia, dives
Antiquo censu, gnatis divisse duobus
Fertur, et hoc moriens pueris dixisse vocatis
Ad lectum: Postquam te talos, Aule, nucesque
Ferre sinu laxo, donare et ludere vidi;
Te, Tiberi, numerare, cavis abscondere tristem:
Extimui ne vos ageret vesania discors;
Tu Nomentanum, tu ne sequerere Cicutam.
Quare per Divos oratus uterque Penates,
Tu cave ne minuas; tu, ne majus facias id
Quod satis esse putat pater, et natura coërcet.
Praeterea ne vos titillet gloria, jure
Jurando obstringam ambo: uter aedilis fueritve
Vestrum praetor, is intestabilis et sacer esto.
In cicere atque faba bona tu perdasque lupinis,
Latus ut in Circo spatiere et aëneus ut stes,
Nudus agris, nudus nummis, insane, paternis?
Scilicet ut plausus, quos fert Agrippa, feras tu,

Digitized by Google

Astuta ingenuum volpes imitata leonem?
Ne quis humasse velit Ajacem, Atrida, vetas cur?
Rex sum. Nil ultra quaero plebeius. Et aequam
Rem imperito; ac si cui videor non justus, inulto
Dicere, quod sentit, permitto. Maxime regum,
Di tibi dent capta classem deducere Troja!
Ergo consulere et mox respondere licebit?
Consule. Cur Ajax heros ab Achille secundus
Putescit, toties servatis clarus Achivis,
Gaudeat ut populus Priami Priamusque inhumato,
Per quem tot juvenes patrio caruere sepulcro?
Mille ovium insanus morti dedit, inclitum Ulixen
Et Menelaum una mecum se occidere clamans.
Tu cum pro vitula statuis dulcem Aulide natam

Digitized by Google

Ante aras, spargisque mola caput, improbe, salsa,
Rectum animi servas? Quorsum? Insanus quid enim Ajax
Fecit cum stravit ferro pecus? abstinuit vim
Uxore et gnato; mala multa precatus Atridis,
Non ille aut Teucrum, aut ipsum violavit Ulixen.
Verum ego, ut haerentes adverso litore naves
Eriperem, prudens placavi sanguine Divos.
Nempe tuo, furiose. Meo; sed non furiosus.
Qui species alias veris, scelerisque tumultu
Permixtas capiet, commotus habebitur; atque,
Stultitiane erret, nihilum distabit, an ira.
Ajax immeritos cum occidit, desipit, agnos;
Cum prudens scelus ob titulos admittis inanes,
Stas animo? et purum est vitio tibi, cum tumidum est, cor?
Si quis lectica nitidam gestare amet agnam,
Huic vestem, ut gnatae, paret ancillas, paret aurum;
Rufam aut Pusillam appellet, fortique marito
Destinet uxorem; interdicto huic omne adimat jus
Praetor, et ad sanos abeat tutela propinquos.
Quid? si quis gnatam pro muta devovet agna,
Integer est animi? Ne dixeris. Ergo, ubi prava
Stultitia, hic summa est insania: qui sceleratus,
Et furiosus erit; quem cepit vitrea fama,
Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis.
Nunc, age, luxuriam et Nomentanum arripe mecum.
Vincet enim stultos ratio insanire nepotes.
Hic simul accepit patrimoni mille talenta,
Edicit, piscator uti, pomarius, auceps.

Unguentarius, ac Tusci turba impia vici,
Cum scurris fartor, cum Velabro omne macellum
Mane domum veniant. Quid tum? Venere frequentes.
Verba facit leno: Quidquid mihi, quidquid et horum
Cuique domi est, id crede tuum; et vel nunc pete, vel cras.
Accipe quid contra juvenis responderit aequus:
In nive Lucana dormis ocreatus, ut aprum
Coenem ego; tu pisces hiberno ex aequore verris;
Segnis ego, indignus qui tantum possideam: aufer!
Sume tibi decies; tibi tantumdem; tibi triplex,
Unde uxor media currit de nocte vocata.
Filius Aesopi detractam ex aure Metellae,
Scilicet ut decies solidum obsorberet, aceto
Diluit insignem baccam; qui sanior, ac si
Illud idem in rapidum flumen jaceretve cloacam?
Quinti progenies Arri, par nobile fratrum,
Nequitia et nugis, pravorum et amore gemellum, 241

Digitized by Google

Luscinias soliti impenso prandere coëmptas,
Quorsum abeant? sanin creta, an carbone notandi?
Aedificare casas, plostello adjungere mures,
Ludere par impar, equitare in arundine longa,
Si quem delectet barbatum, amentia verset.
Si puerilius his, ratio esse evincet, amare,
Nec quidquam differre, utrumne in pulvere, trimus
Quale prius, ludas opus, an meretricis amore
Sollicitus plores: quaero, faciasne quod olim
Mutatus Polemon? ponas insignia morbi,
Fasciolas, cubital, focalia, potus ut ille
Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas,

Postquam est impransi correptus voce magistri?
Porrigis irato puero cum poma, recusat:
Sume, catelle! negat: si non des, optet: amator
Exclusus qui distat, agit ubi secum, eat, an non,
Quo rediturus erat non arcessitus, et haeret
Invisis foribus? Nec nunc, cum me vocat ultro, 262

Digitized by Google

Accedam? an potius mediter finire dolores?
Exclusit; revocat: redeam? non, si obsecret. Ecce
Servus, non paullo sapientior: O here, quae res
Nec modum habet neque consilium, ratione modoque
Tractari non volt. In amore haec sunt mala; bellum,
Pax rursum: haec si quis tempestatis prope ritu
Mobilia, et caeca fluitantia sorte, laboret
Reddere certa sibi, nihilo plus explicet, ac si
Insanire paret certa ratione modoque.
Quid? cum Picenis excerpens semina pomis
Gaudes, si cameram percusti forte, penes te es?
Quid? cum balba feris annoso verba palato,
Aedificante casas qui sanior? Adde cruorem
Stultitiae, atque ignem gladio scrutare. Modo, inquam,
Hellade percussa Marius cum praecipitat se,
Cerritus fuit? an commotae crimine mentis
Absolves hominem, et sceleris damnabis eundem,
Ex more imponens cognata vocabula rebus?
Libertinus erat, qui circum compita siccus
Lautis mane senex manibus currebat: et, Unum,
Quid? tam magnum? addens, unum me surpite morti,
Dis etenim facile est, orabat; sanus utrisque
Auribus atque oculis; mentem, nisi litigiosus,
Exciperet dominus, cum venderet. Hoc quoque volgus
Chrysippus ponit fecunda in gente Meneni.
Juppiter, ingentes qui das adimisque dolores,
Mater ait pueri menses jam quinque cubantis,
Frigida si puerum quartana reliquerit, illo

Digitized by Google

Mane diē, quo tu indicis jejunia, nudus
In Tiberi stabit. Casus medicusve levarit
Aegrum ex praecipiti, mater delira necabit
In gelida fixum ripa, febrimque reducet.
Quone malo mentem concussa? timore deorum.
Haec mihi Stertinius, sapientum octavus, amico
Arma dedit, posthac ne compellarer inultus.
Dixerit insanum qui me, totidem audiet, atque
Respicere ignoto discet pendentia tergo.
Stoice, post damnum sic vendas omnia pluris:
Qua me stultitia (quoniam non est genus unum)
Insanire putas? ego nam videor mihi sanus.
Quid? caput abscissum manibus cum portat Agave
Gnati infelicis, sibi tum furiosa videtur?
Stultum me fateor (liceat concedere veris)
Atque etiam insanum; tantum hoc edissere, quo me
Aegrotare putes animi vitio? Accipe; primum
Aedificas; hoc est, longos imitaris, ab imo
Ad summum totus moduli bipedalis; et idem
Corpore majorem rides Turbonis in armis
Spiritum et incessum: qui ridiculus minus illo?
An quodcunque facit Maecenas, te quoque verum est,
Tantum dissimilem, et tanto certare minorem?
Absentis ranae pullis vituli pede pressis,
Unus ubi effugit, matri denarrat, ut ingens
Bellua cognatos eliserit. Illa rogare,
Quantane? num tantum, sufflans se, magna fuisset?
Major dimidio. Num tantum? Cum magis atque 318

Digitized by Google

Se magis inflaret; Non, si te ruperis, inquit,
Par eris. Haec a te non multum abludit imago.
Adde poëmata nunc; hoc est, oleum adde camino;
Quae si quis sanus fecit, sanus facis et tu.
Non dico horrendam rabiem. Jam desine. Cultum
Majorem censu. Teneas, Damasippe, tuis te.
Mille puellarum, puerorum mille furores.
O major, tandem parcas, insane, minori!

SATIRA IV.

Unde, et quo Catius? Non est mihi tempus aventi
Ponere signa novis praeceptis, qualia vincant
Pythagoran Anytique reum doctumque Platona.
Peccatum fateor, cum te sic tempore laevo
Interpellarim; sed des veniam bonus, oro.
Quod si interciderit tibi nunc aliquid, repetes mox,
Sive est naturae hoc, sive artis, mirus utroque.
Quin id erat curae, quo pacto cuncta tenerem,
Utpote res tenues, tenui sermone peractas.
Ede hominis nomen; simul et, Romanus, an hospes.
Ipsa memor praecepta canam, celabitur auctor.
Longa quibus facies ovis erit, illa memento,
Ut suci melioris et ut magis alba rotundis,
Ponere; namque marem cohibent callosa vitellum.
Caule suburbano, qui siccis crevit in agris
Dulcior: irriguo nihil est elutius horto.
Si vespertinus subito te oppresserit hospes,
Ne gallina malum responset dura palato,
Doctus eris vivam mixto mersare Falerno;
Hoc teneram faciet. Pratensibus optima fungis

Digitized by Google

Natura est; aliis male creditur. Ille salubres
Aestates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante gravem quae legerit arbore solem.
Aufidius forti miscebat mella Falerno,
Mendose; quoniam vacuis committere venis
Nil nisi lene decet: leni praecordia mulso
Prolueris melius. Si dura morabitur alvus,
Mitulus et viles pellent obstantia conchae,
Et lapathi brevis herba, sed albo non sine Coo.
Lubrica nascentes implent conchylia lunae;
Sed non omne mare est generosae fertile testae.
Murice Baiano melior Lucrina peloris:
Ostrea Circeiis, Miseno oriuntur echini;
Pectinibus patulis jactat se molle Tarentum.
Nec sibi coenarum quivis temere adroget artem,
Non prius exacta tenui ratione saporum.
Nec satis est cara pisces avertere mensa,
Ignarum quibus est jus aptius, et quibus assis
Languidus in cubitum jam se conviva reponet.
Umber et iligua nutritus glande rotundas
Curvat aper lances carnem vitantis inertem:
Nam Laurens malus est, ulvis et arundine pinguis.
Vinea submittit capreas non semper edules.
Fecundae leporis sapiens sectabitur armos.
Piscibus atque avibus quae natura et foret aetas,
Ante meum nulli patuit quaesita palatum.
Sunt quorum ingenium nova tantum crustula promit.
Nequaquam satis in re una consumere curam;

Digitized by Google

Ut si quis solum hoc, mala ne sint vina, laboret,
Quali perfundat pisces securus olivo.
Massica si caelo suppones vina sereno,
Nocturna, si quid crassi est, tenuabitur aura,
Et decedet odor nervis inimicus: at illa
Integrum perdunt lino vitiata saporem.
Surrentina vafer qui miscet faece Falerna
Vina, columbino limum bene colligit ovo,
Quatenus ima petit volvens aliena vitellus.
Tostis marcentem squillis recreabis et Afra
Potorem cochlea; nam lactuca innatat acri
Post vinum stomacho: perna magis ac magis hillis
Flagitat immorsus refici; quin omnia malit
Quaecunque immundis fervent allata popinis.
Est operae pretium duplicis pernoscere juris
Naturam. Simplex e dulci constat olivo,
Quod pingui miscere mero muriaque decebit,
Non alia quam qua Byzantia putuit orca.
Hoc ubi confusum sectis inferbuit herbis,
Corycioque croco sparsum stetit; insuper addes
Pressa Venafranae quod bacca remisit olivae.
Picenis cedunt pomis Tiburtia suco;
Nam facie praestant. Venucula convenit ollis;
Rectius Albanam fumo duraveris uvam.
Hanc ego cum malis, ego faecem primus et allec,
Primus et invenior piper album, cum sale nigro
Incretum, puris circumposuisse catillis.
Immane est vitium, dare millia terna macello,

Digitized by Google

Angustoque vagos pisces urgere catino.
Magna movet stomacho fastidia, seu puer unctis
Tractavit calicem manibus, dum furta ligurrit;
Sive gravis veteri craterae limus adhaesit.
Vilibus in scopis, in mappis, in scobe, quantus
Consistit sumptus? neglectis, flagitium ingens.
Ten' lapides varios lutulenta radere palma,
Et Tyrias dare circum inlota toralia vestes,
Oblitum, quanto curam sumptumque minorem
Haec habeant, tanto reprehendi justius illis,
Quae nisi divitibus nequeant contingere mensis?
Docte Cati, per amicitiam divosque rogatus,
Ducere me auditum, perges quocunque, memento.
Nam quamvis memori referas mihi pectore cuncta,
Non tamen interpres tantundem juveris. Adde
Voltum habitumque hominis; quem tu vidisse beatus,
Non magni pendis, quia contigit; at mihi cura
Non mediocris inest, fontes ut adire remotos,
Atque haurire queam vitae praecepta beatae.

SATIRA V.

Hoc quoque, Tiresia, praeter narrata petenti
Responde: quibus amissas reparare queam res
Artibus atque modis. Quid rides? Jamne doloso
Non satis est Ithacam revehi, patriosque Penates
Adspicere? O nulli quidquam mentite, vides ut
Nudus inopsque domum redeam, te vate, neque illic
Aut apotheca procis intacta est, aut pecus: atqui
Et genus et virtus, nisi cum re, vilior alga est.
Quando pauperiem, missis ambagibus, horres,
Accipe, qua ratione queas ditescere. Turdus
Sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc
Res ubi magna nitet, domino sene; dulcia poma,
Et quoscunque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem gustet venerabilior Lare dives;

Digitized by Google

Qui quamvis perjurus erit, sine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus, ne tamen illi
Tu comes exterior, si postulet, ire recuses.
Utne tegam spurco Damae latus? haud ita Trojae
Me gessi, certans semper melioribus. Ergo
Pauper eris. Fortem hoc animum tolerare jubebo:
Et quondam majora tuli. Tu protinus, unde
Divitias aerisque ruam, dic augur, acervos.
Dixi equidem, et dico: captes astutus ubique
Testamenta senum: neu, si vafer unus et alter
Insidiatorem praeroso fugerit hamo,
Aut spem deponas, aut artem illusus omittas.
Magna minorve foro si res certabitur olim,
Vivet uter locuples sine gnatis, improbus ultro
Qui meliorem audax vocet in jus, illius esto
Defensor: fama civem causaque priorem
Sperne, domi si gnatus erit fecundave conjux.
Quinte, puta, aut Publi (gaudent praenomine molles
Auriculae) tibi me virtus tua fecit amicum:
Jus anceps novi, causas defendere possum:
Eripiet quivis oculos citius mihi, quam te
Contemptum cassa nuce pauperet: haec mea cura est,
Ne quid tu perdas, neu sis jocus. Ire domum atque
Pelliculam curare jube: fi cognitor ipse.
Persta, atque obdura, seu rubra Canicula findet
Infantes statuas, seu pingui tentus omaso
Furius hibernas cana nive conspuet Alpes.
Nonne vides (aliquis cubito stantem prope tangens 42

Digitized by Google

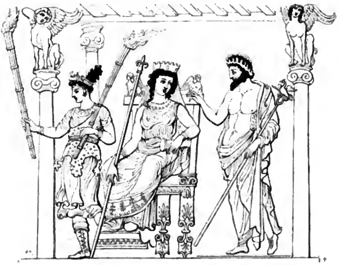
Inquiet) ut patiens! ut amicis aptus! ut acer!
Plures adnabunt thunni, et cetaria crescent.
Si cui praeterea validus male filius in re
Praeclara sublatus aletur, ne manifestum
Caelibis obsequium nudet te, leniter in spem
Adrepe officiosus, ut et scribare secundus
Heres, et, si quis casus puerum egerit Orco,
In vacuum venias: perraro haec alea fallit.
Qui testamentum tradet tibi cunque legendum,
Abnuere, et tabulas a te removere memento;
Sic tamen ut limis rapias quid prima secundo
Cera velit versu; solus, multisne coheres,
Veloci percurre oculo. Plerumque recoctus
Scriba ex quinqueviro corvum deludet hiantem,
Captatorque dabit risus Nasica Corano.
Num furis? an prudens ludis me, obscura canendo?
O Laërtiade, quidquid dicam, aut erit, aut non:
Divinare etenim magnus mihi donat Apollo.
Quid tamen ista velit sibi fabula, si licet, ede.
Tempore quo juvenis Parthis horrendus, ab alto
Demissum genus Aenea, tellure marique
Magnus erit, forti nubet procera Corano
Filia Nasicae, metuentis reddere soldum.
Tum gener hoc faciet; tabulas socero dabit, atque
Ut legat orabit: multum Nasica negatas
Accipiet tandem, et tacitus leget; invenietque
Nil sibi legatum, praeter plorare, suisque.
Illud ad haec jubeo; mulier si forte dolosa

Digitized by Google

Libertusve senem delirum temperet, illis
Accedas socius: laudes, lauderis ut absens.
Adjuvat hoc quoque; sed vincit longe prius ipsum
Expugnare caput. Scribet mala carmina vecors:
Laudato. Scortator erit: cave te roget: ultro
Penelopam facilis potiori trade. Putasne,
Perduci poterit tam frugi tamque pudica,
Quam nequiere proci recto depellere cursu?
Venit enim magnum donandi parca juventus,
Nec tantum veneris quantum studiosa culinae;
Sic tibi Penelope frugi est: quae si semel uno
De sene gustarit tecum partita lucellum,
Ut canis, a corio nunquam absterrebitur uncto.
Me sene, quod dicam, factum est. Anus improba Thebis
Ex testamento sic est elata: cadaver
Unctum oleo largo nudis humeris tulit heres;
Scilicet elabi si posset mortua; credo,
Quod nimium institerat viventi. Cautus adito;
Neu desis operae, neve immoderatus abundes.
Difficilem et morosum offendet garrulus; ultro
Non etiam sileas. Davus sis comicus, atque
Stes capite obstipo, multum similis metuenti.
Obsequio grassare; mone, si increbruit aura,
Cautus uti velet carum caput; extrahe turba
Oppositis humeris; aurem substringe loquaci.
Importunus amat laudari; donec Ohe jam!
Ad caelum manibus sublatis, dixerit, urge et
Crescentem tumidis infla sermonibus utrem.

Digitized by Google

Cum te servitio longo curaque levarit,
Et certum vigilans, Quartae esto partis Ulixes,
Audieris, heres: Ergo nunc Dama sodalis
Nusquam est? unde mihi tam fortem, tamque fidelem?
Sparge subinde; et, si paullum potes, illacrimare. Est
Gaudia prodentem voltum celare. Sepulcrum
Permissum arbitrio sine sordibus exstrue: funus
Egregie factum laudet vicinia. Si quis
Forte coheredum senior male tussiet, huic tu
Dic, ex parte tua, seu fundi sive domus sit
Emptor, gaudentem nummo te addicere. Sed me
Imperiosa trahit Proserpina: vive valeque.

Digitized by Google

SATIRA VI.

Hoc erat in votis: modus agri non ita magnus,
Hortus ubi, et tecto vicinus jugis aquae fons,
Et paullum silvae super his foret. Auctius atque
Di melius fecere. Bene est: nil amplius oro,
Maia nate, nisi ut propria haec mihi munera faxis.
Si neque majorem feci ratione mala rem,
Nec sum facturus vitio culpave minorem;
Si veneror stultus nihil horum: O si angulus ille
Proximus accedat, qui nunc denormat agellum!
O si urnam argenti fors quae mihi monstret, ut illi,
Thesauro invento qui mercenarius agrum
Illum ipsum mercatus aravit, dives amico
Hercule! Si, quod adest, gratum juvat, hac prece te oro:
Pingue pecus domino facias et cetera praeter

Digitized by Google

Ingenium ; utque soles, custos mihi maximus adsis.
Ergo ubi me in montes et in arcem ex urbe removi,
(Quid prius illustrem satiris musaque pedestri ?)
Nec mala me ambitio perdit nec plumbeus Auster
Auctumnusque gravis, Libitinae quaestus acerbae.
Matutine pater, seu Jane libentius audis,

Unde homines operum primos vitaeque labores
Instituunt, (sic Dis placitum) tu carminis esto
Principium. Romae sponsorem me rapis. Eia,
Ne prior officio quisquam respondeat, urge.
Sive Aquilo radit terras, seu bruma nivalem
Interiore diem gyro trahit, ire necesse est.
Postmodo, quod mi obsit, clare certumque locuto,
Luctandum in turba, et facienda injuria tardis.
Quid vis insane ? et quas res agis ? Improbus urget
Iratis precibus ; tu pulses omne quod obstat,
Ad Maecenatem memori si mente recurras.
Hoc juvat, et melli est, non mentiar. At simul atras
Ventum est Esquilias, aliena negotia centum 33

Per caput et circa saliunt latus. Ante secundam
Roscius orabat sibi adesses ad Puteal cras.
De re communi scribae magna atque nova te
Orabant hodie meminisses, Quinte, reverti.
Imprimat his, cura, Maecenas signa tabellis.
Dixeris, Experiar: Si vis, potes, addit, et instat.
Septimus octavo propior jam fugerit annus,
Ex quo Maecenas me coepit habere suorum
In numero, dumtaxat ad hoc, quem tollere rheda
Vellet, iter faciens, et cui concredere nugas
Hoc genus; Hora quota est? Threx est Gallina Syro par?
Matutina parum cautos jam frigora mordent;
Et quae rimosa bene deponuntur in aure.
Per totum hoc tempus subjectior in diem et horam
Invidiae noster. Ludos spectaverit una;
Luserit in Campo; Fortunae filius, omnes.
Frigidus a Rostris manat per compita rumor:
Quicunque obvius est, me consulit; O bone, (nam te
Scire, Deos quoniam propius contingis, oportet:)
Numquid de Dacis audisti? Nil equidem. Ut tu
Semper eris derisor! At omnes Di exagitent me,
Si quidquam. Quid? militibus promissa Triquetra
Praedia Caesar, an est Itala tellure daturus?
Jurantem me scire nihil mirantur ut unum
Scilicet egregii mortalem altique silenti.
Perditur haec inter misero lux, non sine votis:
O rus quando ego te adspiciam? quandoque licebit,
Nunc veterum libris, nunc somno et inertibus horis 61

Digitized by Google

Ducere sollicitae jucunda oblivia vitae?
O quando faba Pythagorae cognata, simulque
Uncta satis pingui ponentur oluscula lardo?
O noctes coenaeque deum! quibus ipse meique,
Ante Larem proprium vescor, vernasque procaces
Pasco libatis dapibus. Prout cuique libido est,
Siccat inaequales calices conviva solutus
Legibus insanis; seu quis capit acria fortis
Pocula, seu modicis uvescit laetius. Ergo
Sermo oritur non de villis domibusve alienis,
Nec, male necne Lepos saltet; sed quod magis ad nos
Pertinet, et nescire malum est, agitamus: utrumne
Divitiis homines, an sint virtute beati;
Quidve ad amicitias, usus rectumne, trahat nos;
Et quae sit natura boni summumque quid ejus.
Cervius haec inter vicinus garrit aniles
Ex re fabellas. Si quis nam laudat Arelli
Sollicitas ignarus opes, sic incipit: Olim
Rusticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepisse cavo, veterem vetus hospes amicum;
Asper, et attentus quaesitis, ut tamen artum
Solveret hospitiis animum.. Quid multa? neque ille
Sepositi ciceris, nec longae invidit avenae;
Aridum et ore ferens acinum, semesaque lardi
Frusta dedit, cupiens varia fastidia coena
Vincere tangentis male singula dente superbo:
Cum pater ipse domus palea porrectus in horna
Esset ador loliumque, dapis meliora relinquens. 89

Digitized by Google

Tandem urbanus ad hunc, Quid te juvat, inquit, amice,
Praerupti nemoris patientem vivere dorso?
Vis tu homines urbemque feris praeponere silvis?
Carpe viam (mihi crede) comes; terrestria quando
Mortales animas vivunt sortita, neque ulla est
Aut magno aut parvo leti fuga: quo, bone, circa,
Dum licet, in rebus jucundis vive beatus;
Vive memor quam sis aevi brevis. Haec ubi dicta
Agrestem pepulere, domo levis exsilit: inde
Ambo propositum peragunt iter, urbis aventes
Moenia nocturni subrepere. Jamque tenebat
Nox medium caeli spatium, cum ponit uterque
In locuplete domo vestigia; rubro ubi cocco
Tincta super lectos canderet vestis eburnos,
Multaque de magna superessent fercula coena,
Quae procul exstructis inerant hesterna canistris.
Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit
Agrestem, veluti succinctus cursitat hospes,
Continuatque dapes; nec non verniliter ipsis
Fungitur officiis, praelambens omne quod affert.
Ille cubans gaudet mutata sorte bonisque
Rebus agit laetum convivam; cum subito ingens
Valvarum strepitus lectis excussit utrumque.
Currere per totum pavidi conclave, magisque
Exanimes trepidare, simul domus alta Molossis
Personuit canibus. Tum rusticus, Haud mihi vita
Est opus hac, ait, et valeas: me silva cavusque
Tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.

SATIRA VII.

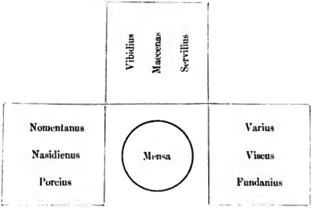
Jamdudum ausculto, et cupiens tibi dicere servus
Pauca, reformido. Davusne? Ita, Davus, amicum
Mancipium domino, et frugi quod sit satis; hoc est,
Ut vitale putes. Age, libertate Decembri
(Quando ita majores voluerunt) utere; narra.
Pars hominum vitiis gaudet constanter, et urget
Propositum; pars multa natat, modo recta capessens,
Interdum pravis obnoxia. Saepe notatus
Cum tribus annellis, modo laeva Priscus inani,
Vixit inaequalis, clavum ut mutaret in horas;
Aedibus ex magnis subito se conderet, unde
Mundior exiret vix libertinus honeste.
Jam moechus Romae, jam mallet doctus Athenis
Vivere, Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.

Scurra Volanerius, postquam illi justa cheragra
Contudit articulos, qui pro se tolleret atque
Mitteret in phimum talos, mercede diurna
Conductum pavit: quanto constantior isdem
In vitiis, tanto levius miser ac prior illo,
Qui jam contento, jam laxo fune laborat.
Non dices hodie, quorsum haec tam putida tendant,
Furcifer? Ad te, inquam. Quo pacto, pessime? Laudas
Fortunam et mores antiquae plebis; et idem,
Si quis ad illa Deus subito te agat, usque recuses;
Aut quia non sentis quod clamas rectius esse,
Aut quia non firmus rectum defendis, et haeres,
Nequicquam coeno cupiens evellere plantam.
Romae rus optas, absentem rusticus urbem
Tollis ad astra levis. Si nusquam es forte vocatus
Ad coenam, laudas securum olus; ac, velut usquam
Vinctus eas, ita te felicem dicis, amasque,
Quod nusquam tibi sit potandum. Jusserit ad se
Maecenas serum sub lumina prima venire
Convivam: Nemon' oleum feret ocius? ecquis
Audit? cum magno blateras clamore, fugisque.
Mulvius et scurrae tibi non referenda precati
Discedunt. Etenim fateor me, dixerit ille,
Duci ventre levem; nasum nidore supinor;
Imbecillus, iners, si quid vis, adde, popino.
Tu, cum sis quod ego, et fortassis nequior, ultro
Insectere velut melior, verbisque decoris
Obvolvas vitium? Quid, si me stultior ipso 42

Quingentis empto drachmis deprenderis? Aufer
Me voltu terrere; manum stomachumque teneto,
Dum, quae Crispini docuit me janitor, edo.
Te conjux aliena capit, meretricula Davum;
Peccat uter nostrum cruce dignius? Acris ubi me
Natura intendit, sub clara nuda lucerna
Quaecumque excepit turgentis verbera caudae,
Clunibus aut agitavit equum lasciva supinum,
Dimittit neque famosum neque sollicitum, ne
Ditior aut formae melioris meiat eodem.
Tu, cum projectis insignibus, annulo equestri
Romanoque habitu, prodis ex judice Dama
Turpis, odoratum caput obscurante lacerna:
Non es quod simulas? Metuens induceris, atque
Altercante libidinibus tremis ossa pavore.
Quid refert, uri, virgis ferroque necari
Auctoratus eas; an turpi clausus in arca,
Quo te demisit peccati conscia herilis,
Contractum genibus tangas caput? Estne marito
Matronae peccantis in ambo justa potestas?
In corruptorem vel justior. Illa tamen se
Non habitu mutatve loco, peccatve superne,
Cum te formidet mulier, neque credat amanti:
Ibis sub furcam prudens, dominoque furenti
Committes rem omnem, et vitam, et cum corpore famam.
Evasti: metues, credo, doctusque cavebis;
Quaeres quando iterum paveas, iterumque perire
Possis, o toties servus! Quae bellua ruptis,

Cum semel effugit, reddit se prava catenis?
Non sum moechus, ais: neque ego, hercule, fur, ubi vasa
Praetereo sapiens argentea. Tolle periclum,
Jam vaga prosiliet frenis natura remotis.
Tune mihi dominus, rerum imperiis hominumque
Tot tantisque minor, quem ter vindicta quaterque
Imposita haud unquam misera formidine privet?
Adde super dictis, quod non levius valeat; nam
Sive vicarius est, qui servo paret (uti mos
Vester ait) seu conservus; tibi quid sum ego? Nempe
Tu, mihi qui imperitas, alii servis miser, atque
Duceris ut nervis alienis mobile lignum.
Quisnam igitur liber? Sapiens, sibi qui imperiosus;
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent;
Responsare cupidinibus, contemnere honores
Fortis; et in se ipso totus, teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per leve morari;
In quem manca ruit semper fortuna. Potesne
Ex his ut proprium quid noscere? Quinque talenta
Poscit te mulier, vexat, foribusque repulsum
Perfundit gelida: rursus vocat. Eripe turpi
Colla jugo: Liber, liber sum, dic age. Non quis;
Urget enim dominus mentem non lenis, et acres
Subjectat lasso stimulos, versatque negantem.
Vel cum Pausiaca torpes, insane, tabella,
Qui peccas minus atque ego, cum Fulvi Rutubaeque
Aut Pacideiani contento poplite miror
Proelia, rubrica picta aut carbone; velut si

Re vera pugnent, feriant, vitentque moventes
Arma viri ? Nequam et cessator Davus ; at ipse
Subtilis veterum judex et callidus audis.
Nil ego, si ducor libo fumante ; tibi ingens
Virtus atque animus coenis responsat opimis?
Obsequium ventris mihi perniciosius est : cur ?
Tergo plector enim ; qui tu impunitior illa,
Quae parvo sumi nequeunt, obsonia captas ?
Nempe inamarescunt epulae sine fine petitae,
Illusique pedes vitiosum ferre recusant
Corpus. An hic peccat, sub noctem qui puer uvam
Furtiva mutat strigili ? qui praedia vendit,
Nil servile, gulae parens, habet ? Adde, quod idem
Non horam tecum esse potes ; non otia recte
Ponere ; teque ipsum vitas, fugitivus et erro,
Jam vino quaerens, jam somno fallere curam :
Frustra : nam comes atra premit sequiturque fugacem.
Unde mihi lapidem ? Quorsum est opus ? Unde sagittas ?
Aut insanit homo, aut versus facit. Ocius hinc te
Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino.

SATIRA VIII.

Ut Nasidieni juvit te coena beati?
Nam mihi quaerenti convivam, dictus here illic
De medio potare die. Sic, ut mihi nunquam
In vita fuerit melius. Da, si grave non est,
Quae prima iratum ventrem placaverit esca.
In primis Lucanus aper: leni fuit Austro
Captus, ut aiebat coenae pater; acria circum
Rapula, lactucae, radices, qualia lassum
Pervellunt stomachum, siser, allec, faecula Coa.
His ubi sublatis, puer alte cinctus acernam
Gausape purpureo mensam pertersit, et alter
Sublegit quodcunque jaceret inutile, quodque
Posset coenantes offendere: ut Attica virgo
Cum sacris Cereris, procedit fuscus Hydaspes
Caecuba vina ferens; Alcon, Chium maris expers.
Hic herus; Albanum, Maecenas, sive Falernum
Te magis appositis delectat; habemus utrumque.

Digitized by Google

Divitias miseras! Sed quis coenantibus una,
Fundani, pulchre fuerit tibi, nosse laboro.
Summus ego, et prope me Viscus Thurinus, et infra,
Si memini, Varius; cum Servilio Balatrone
Vibidius, quos Maecenas adduxerat umbras.
Nomentanus erat super ipsum, Porcius infra,
Ridiculus totas semel obsorbere placentas.
Nomentanus ad hoc, qui, si quid forte lateret,
Indice monstraret digito: nam cetera turba,
Nos, inquam, coenamus aves, conchylia, pisces,
Longe dissimilem noto celantia sucum;
Ut vel continuo patuit, cum passeris assi, et
Ingustata mihi porrexerat ilia rhombi.
Post hoc me docuit, melimela rubere minorem
Ad lunam delecta: quid hoc intersit, ab ipso
Audieris melius. Tum Vibidius Balatroni:
Nos, nisi damnose bibimus, moriemur inulti:
Et calices poscit majores. Vertere pallor
Tum parochi faciem, nil sic metuentis ut acres
Potores; vel quod male dicunt liberius, vel
Fervida quod subtile exsurdant vina palatum.
Invertunt Allifanis vinaria tota
Vibidius Balatroque, secutis omnibus; imi
Convivae lecti nihilum nocuere lagenis.
Affertur squillas inter murena natantes
In patina porrecta. Sub hoc herus, Haec gravida, inquit,
Capta est, deterior post partum carne futura.
His mixtum jus est; oleo, quod prima Venafri

Digitized by Google

Pressit cella ; garo de sucis piscis Hiberi ;
Vino quinquenni, verum citra mare nato,
Dum coquitur (cocto Chium sic convenit, ut non
Hoc magis ullum aliud) pipere albo, non sine aceto,
Quod Methymnaeam vitio mutaverit uvam.
Erucas virides, inulas ego primus amaras
Monstravi incoquere, inlotos Curtillus echinos,
Ut melius muria, quod testa marina remittat.
Interea suspensa graves aulaea ruinas
In patinam fecere, trahentia pulveris atri
Quantum non Aquilo Campanis excitat agris.
Nos majus veriti, postquam nihil esse pericli
Sensimus, erigimur. Rufus, posito capite, ut si
Filius immaturus obisset, flere. Quis esset
Finis, ni sapiens sic Nomentanus amicum
Tolleret: Heu, Fortuna! quis est crudelior in nos
Te Deus? Ut semper gaudes illudere rebus
Humanis! Varius mappa compescere risum
Vix poterat. Balatro suspendens omnia naso,
Haec est condicio vivendi, aiebat; eoque
Responsura tuo nunquam est par fama labori.
Tene, ut ego accipiar laute, torquerier omni
Sollicitudine districtum, ne panis adustus,
Ne male conditum jus apponatur, ut omnes
Praecincti recte pueri comptique ministrent?
Adde hos praeterea casus; aulaea ruant si,
Ut modo; si patinam pede lapsus frangat agaso.
Sed convivatoris, uti ducis, ingenium res

Digitized by Google

Adversae nudare solent, celare secundae.
Nasidienus ad haec: Tibi Di, quaecunque preceris,
Commoda dent; ita vir bonus es, convivaque comis.
Et soleas poscit. Tum in lecto quoque videres
Stridere secreta divisos aure susurros.
Nullos his mallem ludos spectasse: sed illa
Redde, age, quae deinceps risisti. Vibidius dum
Quaerit de pueris, num sit quoque fracta lagena,
Quod sibi poscenti non dantur pocula; dumque
Ridetur fictis rerum, Balatrone secundo;
Nasidiene, redis mutatae frontis, ut arte
Emendaturus fortunam. Deinde secuti
Mazonomo pueri magno discerpta ferentes
Membra gruis, sparsi sale multo non sine farre;
Pinguibus et ficis pastum jecur anseris albae,
Et leporum avolsos, ut multo suavius, armos,
Quam si cum lumbis quis edit. Tum pectore adusto
Vidimus et merulas poni, et sine clune palumbes;
Suaves res, si non causas narraret earum et
Naturas dominus; quem nos sic fugimus ulti,
Ut nihil omnino gustaremus, velut illis
Canidia afflasset pejor serpentibus Afris.

Q. HORATII FLACCI

EPISTOLARUM

LIBER PRIMUS.

EPISTOLA I.

AD MAECENATEM.

Prima dicte mihi, summa dicende Camena,
Spectatum satis, et donatum jam rude, quaeris,
Maecenas, iterum antiquo me includere ludo.
Non eadem est aetas, non mens. Veianius, armis
4

Digitized by Google

Herculis ad postem fixis, latet abditus agro,
Ne populum extrema toties exoret arena.
Est mihi purgatam crebro qui personet aurem:
Solve senescentem mature sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, et ilia ducat.
Nunc itaque et versus et cetera ludicra pono;
Quid verum atque decens curo et rogo, et omnis in hoc sum;
Condo et compono quae mox depromere possim.
Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter:
Nullius addictus jurare in verba magistri,
Quo me cunque rapit tempestas, deferor hospes.
Nunc agilis fio, et mersor civilibus undis,
Virtutis verae custos rigidusque satelles:
Nunc in Aristippi furtim praecepta relabor,
Et mihi res, non me rebus, subjungere conor.
Ut nox longa, quibus mentitur amica, diesque

Digitized by Google

Longa videtur opus debentibus; ut piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum;
Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quae spem
Consiliumque morantur agendi naviter id, quod
Aeque pauperibus prodest, locupletibus aeque;
Aeque neglectum pueris senibusque nocebit.
Restat, ut his ego me ipse regam solerque elementis:
Non possis oculo quantum contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi;
Nec, quia desperes invicti membra Glyconis,
Nodosa corpus nolis prohibere cheragra.
Est quadam prodire tenus, si non datur ultra.
Fervet avaritia miseroque cupidine pectus:
Sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolorem
Possis, et magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes: sunt certa piacula, quae te
Ter pure lecto poterunt recreare libello.
Invidus, iraeundus, iners, vinosus, amator,
Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,
Si modo culturae patientem commodet aurem.
Virtus est vitium fugere, et sapientia prima
Stultitia caruisse. Vides, quae maxima credis
Esse mala, exiguum censum, turpemque repulsam,
Quanto devites animi capitisque labore.
Impiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes:
Ne cures ea, quae stulte miraris et optas,
Discere, et audire, et meliori credere non vis?

Digitized by Google

Quis circum pagos et circum compita pugnax
Magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
Cui sit condicio dulcis sine pulvere palmae?
Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.
O cives, cives, quaerenda pecunia primum est;
Virtus post nummos: haec Janus summus ab imo
Prodocet; haec recinunt juvenes dictata senesque,
Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto.
Est animus tibi, sunt mores, et lingua fidesque,
Sed quadringentis sex septem millia desunt;
Plebs eris. At pueri ludentes, Rex eris, aiunt,
Si recte facies. Hic murus aëneus esto,
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.
Roscia, dic sodes, melior lex, an puerorum est
Nenia, quae regnum recte facientibus offert,
Et maribus Curiis et decantata Camillis?
Isne tibi melius suadet, qui, rem facias; rem,
Si possis recte, si non, quocunque modo rem;
Ut propius spectes lacrimosa poëmata Pupi:
An qui, Fortunae te responsare superbae
Liberum et erectum, praesens hortatur et aptat?
Quodsi me populus Romanus forte roget, cur
Non, ut porticibus, sic judiciis fruar isdem;
Nec sequar aut fugiam, quae diligit ipse vel odit:
Olim quod volpes aegroto cauta leoni
Respondit, referam: Quia me vestigia terrent
Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.
Bellua multorum es capitum. Nam quid sequar? aut quem?
76

Pars hominum gestit conducere publica: sunt qui
Crustis et pomis viduas venentur avaras,
Excipiantque senes, quos in vivaria mittant:
Multis occulto crescit res fenore. Verum
Esto aliis alios rebus studiisque teneri;
Idem eadem possunt horam durare probantes?
Nullus in orbe sinus Baiis praelucet amoenis,

Si dixit dives, lacus et mare sentit amorem
Festinantis heri; cui si vitiosa libido
Fecerit auspicium, cras ferramenta Teanum
Tolletis, fabri. Lectus genialis in aula est:
Nil ait esse prius, melius nil caelibe vita;
Si non est, jurat bene solis esse maritis.
Quo teneam voltus mutantem Protea nodo?
Quid pauper? Ride: mutat coenacula, lectos,

Balnea, tonsores; conducto navigio aeque
Nauseat ac locuples, quem ducit priva triremis.
Si curatus inaequali tonsore capillos
Occurri, rides; si forte subucula pexae
Trita subest tunicae, vel si toga dissidet impar,
Rides. Quid, mea cum pugnat sententia secum;
Quod petiit, spernit; repetit quod nuper omisit;
Aestuat, et vitae disconvenit ordine toto;
Diruit, aedificat, mutat quadrata rotundis?
Insanire putas sollemnia me, neque rides,
Nec medici credis, nec curatoris egere
A praetore dati; rerum tutela mearum
Cum sis, et prave sectum stomacheris ob unguem
De te pendentis, te respicientis amici.
Ad summam: sapiens uno minor est Jove, dives,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum;
Praecipue sanus, nisi cum pituita molesta est.

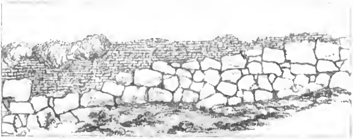

EPISTOLA II.

AD LOLLIUM.

TROJANI belli scriptorem, maxime Lolli,
Dum tu declamas Romae, Praeneste relegi;

Qui, quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,
Plenius ac melius Chrysippo et Crantore dicit.
Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.
Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
Graecia Barbariae lento collisa duello,
Stultorum regum et populorum continet aestus.

Digitized by Google

Antenor censet belli praecidere causam.
Quid Paris? ut salvus regnet vivatque beatus,
Cogi posse negat. Nestor componere lites
Inter Peliden festinat et inter Atriden;
Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque.
Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi.
Seditione, dolis, scelere, atque libidine et ira
Iliacos intra muros peccatur et extra.
Rursus, quid virtus et quid sapientia possit,
Utile proposuit nobis exemplar Ulixen;
Qui domitor Trojae, multorum providus urbes
Et mores hominum inspexit; latumque per aequor,
Dum sibi, dum sociis reditum parat, aspera multa
Pertulit, adversis rerum immersabilis undis.
Sirenum voces et Circae pocula nosti;

Quae si cum sociis stultus cupidusque bibisset,
Sub domina meretrice fuisset turpis et excors,
Vixisset canis immundus, vel amica luto sus.
Nos numerus sumus, et fruges consumere nati, 27

Digitized by Google

Sponsi Penelopae, nebulones, Alcinoique
In cute curanda plus aequo operata juventus;
Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, et
Ad strepitum citharae cessatum ducere curam.
Ut jugulent homines, surgunt de nocte latrones;
Ut te ipsum serves, non expergisceris? Atqui
Si noles sanus, curres hydropicus; et ni
Posces ante diem librum cum lumine, si non
Intendes animum studiis et rebus honestis,
Invidia vel amore vigil torquebere. Nam cur,
Quae laedunt oculum, festinas demere; si quid
Est animum, differs curandi tempus in annum?
Dimidium facti, qui coepit, habet: sapere aude;
Incipe: Qui recte vivendi prorogat horam,
Rusticus exspectat dum defluat amnis; at ille
Labitur, et labetur in omne volubilis aevum.
Quaeritur argentum, puerisque beata creandis
Uxor, et incultae pacantur vomere silvae:
Quod satis est cui contingit, nihil amplius optet.
Non domus et fundus, non aeris acervus et auri
Aegroto domini deduxit corpore febres,
Non animo curas. Valeat possessor oportet,
Si comportatis rebus bene cogitat uti.
Qui cupit aut metuit, juvat illum sic domus et res,
Ut lippum pictae tabulae, fomenta podagram,
Auriculas citharae collecta sorde dolentes.
Sincerum est nisi vas, quodcunque infundis, acescit.
Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas.

Semper avarus eget: certum voto pete finem.
Invidus alterius macrescit rebus opimis:
Invidia Siculi non invenere tyranni
Majus tormentum. Qui non moderabitur irae,
Infectum volet esse, dolor quod suaserit et mens,
Dum poenas odio per vim festinat inulto.
Ira furor brevis est: animum rege; qui, nisi paret,
Imperat: hunc frenis, hunc tu compesce catena.
Fingit equum tenera docilem cervice magister
Ire viam qua monstret eques. Venaticus, ex quo
Tempore cervinam pellem latravit in aula,
Militat in silvis catulus. Nunc adbibe puro
Pectore verba puer, nunc te melioribus offer.
Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu. Quodsi cessas, aut strenuus anteis;
Nec tardum opperior, nec praecedentibus insto.

Digitized by Google

EPISTOLA III.

AD JULIUM FLORUM.

Juli Flore, quibus terrarum militet oris
Claudius Augusti privignus, scire laboro.
Thracane vos, Hebrusque nivali compede vinctus,
An freta vicinas inter currentia turres,
An pingues Asiae campi collesque morantur?
Quid studiosa cohors operum struit? Hoc quoque curo;
Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
Bella quis et paces longum diffundit in aevum?
Quid Titius, Romana brevi venturus in ora,
Pindarici fontis qui non expalluit haustus,
Fastidire lacus et rivos ausus apertos?
Ut valet? ut meminit nostri? fidibusne Latinis
Thebanos aptare modos studet, auspice Musa?
An tragica desaevit et ampullatur in arte?
Quid mihi Celsus agit? monitus multumque monendus,

Digitized by Google

Privatas ut quaerat opes, et tangere vitet
Scripta, Palatinus quaecunque recepit Apollo;

Ne, si forte suas repetitum venerit olim
Grex avium plumas, moveat cornicula risum
Furtivis nudata coloribus. Ipse quid audes?
Quae circumvolitas agilis thyma? non tibi parvum
Ingenium, non incultum est, et turpiter hirtum.
Seu linguam causis acuis, seu civica jura
Respondere paras, seu condis amabile carmen,
Prima feres hederae victricis praemia: quodsi
Frigida curarum fomenta relinquere posses,
Quo te caelestis sapientia duceret, ires.
Hoc opus, hoc studium parvi properemus et ampli,
Si patriae volumus, si nobis vivere cari.
Debes hoc etiam rescribere, si tibi curae,
Quantae conveniat, Munatius: an male sarta
Gratia nequidquam coit, et rescinditur. At, vos
Seu calidus sanguis seu rerum inscitia vexat
Indomita cervice feros, ubicunque locorum
Vivitis, indigni fraternum rumpere foedus,
Pascitur in vestrum reditum votiva juvenca.

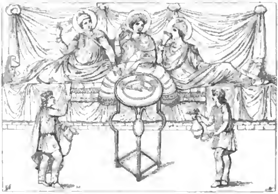
Digitized by Google

EPISTOLA IV.

AD ALBIUM TIBULLUM.

Albi, nostrorum sermonum candide judex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
Scribere quod Cassi Parmensis opuscula vincat?
An tacitum silvas inter reptare salubres,
Curantem quidquid dignum sapiente bonoque est?
Non tu corpus eras sine pectore. Di tibi formam,
Di tibi divitias dederunt, artemque fruendi.
Quid voveat dulci nutricula majus alumno,
Qui sapere et fari possit quae sentiat, et cui
Gratia, fama, valetudo contingat abunde,
Et mundus victus, non deficiente crumena?
Inter spem curamque, timores inter et iras,
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum:
Grata superveniet, quae non sperabitur, hora.
Me pinguem et nitidum bene curata cute vises,
Cum ridere voles, Epicuri de grege porcum.

EPISTOLA V.

AD TORQUATUM.

SI potes Archiacis conviva recumbere lectis,
Nec modica coenare times olus omne patella,
Supremo te sole domi, Torquate, manebo.
Vina bibes, iterum Tauro diffusa palustres
Inter Minturnas Sinuessanumque Petrinum.
Si melius quid habes, arcesse, vel imperium fer.
Jamdudum splendet focus, et tibi munda supellex.
Mitte leves spes, et certamina divitiarum,
Et Moschi causam: cras nato Caesare festus
Dat veniam somnumque dies; impune licebit
Aestivam sermone benigno tendere noctem.
Quo mihi fortunam, si non conceditur uti?
Parcus ob heredis curam nimiumque severus

Assidet insano. Potare et spargere flores
Incipiam, patiarque vel inconsultus haberi.
Quid non ebrietas designat? Operta recludit;
Spes jubet esse ratas; ad proelia trudit inertem;
Sollicitis animis onus eximit; addocet artes.
Fecundi calices quem non fecere disertum?
Contracta quem non in paupertate solutum?
Haec ego procurare et idoneus imperor, et non
Invitus; ne turpe toral, ne sordida mappa
Corruget nares; ne non et cantharus et lanx
Ostendat tibi te; ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminet; ut coëat par
Jungaturque pari. Butram tibi, Septiciumque,
Et nisi coena prior potiorque puella Sabinum
Detinet, assumam. Locus est et pluribus umbris;
Sed nimis arta premunt olidae convivia caprae.
Tu, quotus esse velis, rescribe; et rebus omissis,
Atria servantem postico falle clientem. 31

EPISTOLA VI.

AD NUMICIUM.

Nil admirari prope res est una, Numici,
Solaque, quae possit facere et servare beatum.
Hunc solem, et stellas, et decedentia certis
Tempora momentis, sunt qui formidine nulla
Imbuti spectent. Quid censes munera terrae?
Quid maris extremos Arabas ditantis et Indos?
Ludicra quid, plausus et amici dona Quiritis?
Quo spectanda modo, quo sensu credis et ore?
Qui timet his adversa, fere miratur eodem
Quo cupiens pacto: pavor est utrobique molestus:
Improvisa simul species exterret utrumque:
Gaudeat, an doleat; cupiat, metuatne; quid ad rem.
Si, quidquid vidit melius pejusve sua spe,
Defixis oculis, animoque et corpore torpet?
Insani sapiens nomen ferat, aequus iniqui;

Digitized by Google

Ultra quam satis est virtutem si petat ipsam.
I nunc, argentum et marmor vetus, aeraque et artes
Suspice; cum gemmis Tyrios mirare colores:
Gaude quod spectant oculi te mille loquentem:
Navus mane forum, et vespertinus pete tectum;
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mutus; et (indignum, quod sit pejoribus ortus)
Hic tibi sit potius, quam tu mirabilis illi.
Quidquid sub terra est, in apricum proferet aetas,
Defodiet condetque nitentia. Cum bene notum
Porticus Agrippae, et via te conspexerit Appi,
Ire tamen restat Numa quo devenit et Ancus.

Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
Quaere fugam morbi. Vis recte vivere? quis non?
Si virtus hoc una potest dare, fortis omissis
Hoc age deliciis. Virtutem verba putas, et
Lucum ligna? cave ne portus occupet alter:
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas.
Mille talenta rotundentur, totidem altera, porro et
Tertia succedant, et quae pars quadrat acervum.

Digitized by Google

Scilicet uxorem cum dote, fidemque, et amicos,
Et genus, et formam regina Pecunia donat:
Ac bene nummatum decorat Suadela, Venusque.

Mancipiis locuples eget aeris Cappadocum rex:
Ne fueris hic tu. Chlamydes Lucullus, at aiunt,
Si posset centum scenae praebere rogatus,
Qui possum tot? ait: tamen et quaeram, et quot habebo
Mittam: post paullo scribit, sibi millia quinque
Esse domi chlamydum; partem, vel tolleret omnes.
Exilis domus est, ubi non et multa supersunt,
Et dominum fallunt, et prosunt furibus. Ergo
Si res sola potest facere et servare beatum,
Hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas.
Si fortunatum species et gratia praestat,
Mercemur servum, qui dictet nomina, laevum

Qui fodicet latus, et cogat trans pondera dextram
Porrigere: Hic multum in Fabia valet, ille Velina;
Cui libet hic fasces dabit, eripietque curule
Cui volet importunus ebur: Frater, Pater, adde;
Ut cuique est aetas, ita quemque facetus adopta.
Si, bene qui coenat, bene vivit; lucet, eamus
Quo ducit gula: piscemur, venemur; ut olim
Gargilius, qui mane plagas, venabula, servos,
Differtum transire forum populumque jubebat,
Unus ut e multis populo spectante referret
Emptum mulus aprum. Crudi tumidique lavemur,
Quid deceat, quid non, obliti; Caerite cera
Digni; remigium vitiosum Ithacensis Ulixei,
Cui potior patria fuit interdicta voluptas.
Si, Mimnermus uti censet, sine amore jocisque
Nil est jucundum, vivas in amore jocisque.
Vive, vale: si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti; si non, his utere mecum.

Digitized by Google

EPISTOLA VII.

AD MAECENATEM.

Quinque dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax desideror. Atqui
Si me vivere vis, sanum recteque valentem,
Quam mihi das aegro, dabis aegrotare timenti,
Maecenas, veniam; dum ficus prima calorque
Designatorem decorat lictoribus atris:
Dum pueris omnis pater et matercula pallet;
Officiosaque sedulitas, et opella forensis
Adducit febres, et testamenta resignat.
Quodsi bruma nives Albanis illinet agris,

Digitized by Google

Ad mare descendet vates tuus, et sibi parcet,
Contractusque leget; te, dulcis amice, reviset
Cum Zephyris, si concedes, et hirundine prima.
Non, quo more piris vesci Calaber jubet hospes,
Tu me fecisti locupletem. Vescere sodes.
Jam satis est. At tu quantum vis tolle. Benigne.
Non invisa feres pueris munuscula parvis.
Tam teneor dono quam si dimittar onustus.
Ut libet: haec porcis hodie comedenda relinques.
Prodigus et stultus donat quae spernit et odit;
Haec seges ingratos tulit, et feret omnibus annis.
Vir bonus et sapiens dignis ait esse paratus;
Nec tamen ignorat quid distent aera lupinis:
Dignum praestabo me etiam pro laude merentis.
Quodsi me noles usquam discedere, reddes
Forte latus, nigros angusta fronte capillos;
Reddes dulce loqui; reddes ridere decorum, et
Inter vina fugam Cinarae maerere protervae.
Forte per angustam tenuis volpecula rimam
Repserat in cumeram frumenti; pastaque rursus
Ire foras pleno tendebat corpore frustra:
Cui mustela procul, Si vis, ait, effugere istinc,
Macra cavum repetes artum, quem macra subisti.
Hac ego si compellor imagine, cuncta resigno:
Nec somnum plebis laudo, satur altilium, nec
Otia divitiis Arabum liberrima muto.
Saepe verecundum laudasti; rexque paterque
Audisti coram; nec verbo parcius absens: 38

Digitized by Google

Inspice, si possum donata reponere laetus.
Haud male Telemachus, proles patientis Ulixei;
Non est aptus equis Ithace locus, ut neque planis
Porrectus spatiis, nec multae prodigus herbae:
Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.
Parvum parva decent: mihi jam non regia Roma,
Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum.
Strenuus et fortis, causisque Philippus agendis
Clarus, ab officiis octavam circiter horam
Dum redit, atque Foro nimium distare Carinas
Jam grandis natu queritur; conspexit, ut aiunt,
Adrasum quendam vacua tonsoris in umbra
Cultello proprios purgantem leniter ungues.
Demetri, (puer hic non laeve jussa Philippi
Accipiebat) abi, quaere, et refer; unde domo; quis;
Cujus fortunae; quo sit patre, quove patrono.
It, redit, et narrat, Volteium nomine Menam,
Praeconem, tenui censu, sine crimine notum;
Et properare loco, et cessare, et quaerere, et uti,
Gaudentem parvisque sodalibus, et lare certo,
Et ludis, et post decisa negotia Campo.
Scitari libet ex ipso quodcunque refers: dic
Ad coenam veniat. Non sane credere Mena:
Mirari secum tacitus. Quid multa? Benigne,
Respondet. Neget ille mihi? Negat improbus, et te
Negligit aut horret. Volteium mane Philippus
Vilia vendentem tunicato scruta popello
Occupat, et salvere jubet prior. Ille Philippo

Excusare laborem et mercenaria vincla,
Quod non mane domum venisset; denique quod non
Providisset eum. Sic ignovisse putato
Me tibi, si coenas hodie mecum. Ut libet. Ergo
Post nonam venies; nunc i, rem strenuus auge.
Ut ventum ad coenam est; dicenda tacenda locutus,
Tandem dormitum dimittitur. Hic, ubi saepe
Occultum visus decurrere piscis ad hamum,
Mane cliens et jam certus conviva, jubetur
Rura suburbana indictis comes ire Latinis.
Impositus mannis, arvum caelumque Sabinum
Non cessat laudare. Videt ridetque Philippus:
Et sibi dum requiem, dum risus undique quaerit,
Dum septem donat sestertia, mutua septem
Promittit, persuadet uti mercetur agellum.
Mercatur: ne te longis ambagibus ultra
Quam satis est morer; ex nitido fit rusticus, atque
Sulcos et vineta crepat mera, praeparat ulmos,
Immoritur studiis, et amore senescit habendi.
Verum ubi oves furto, morbo periere capellae,
Spem mentita seges, bos est enectus arando;
Offensus damnis, media de nocte caballum
Arripit, iratusque Philippi tendit ad aedes.
Quem simul adspexit scabrum intonsumque Philippus,
Durus, ait, Voltei, nimis attentusque videris
Esse mihi. Pol, me miserum, patrone, vocares,
Si velles, inquit, verum mihi ponere nomen.
Quod te per Genium dextramque deosque Penates 91

Obsecro et obtestor, vitae me redde priori.
Qui semel adspexit quantum dimissa petitis
Praestent, mature redeat, repetatque relicta.
Metiri se quemque suo modulo ac pede, verum est. 98

EPISTOLA VIII.

AD CELSUM ALBINOVANUM.

CELSO gaudere et bene rem gerere Albinovano,
Musa rogata refer, comiti scribaeque Neronis.
Si quaeret, quid agam; dic, multa et pulchra minantem,
Vivere nec recte, nec suaviter: haud quia grando
Contuderit vites, oleamque momorderit aestus,
Nec quia longinquis armentum aegrotet in agris;
Sed quia mente minus validus quam corpore toto,
Nil audire velim, nil discere, quod levet aegrum;
Fidis offendar medicis, irascar amicis;
Cur me funesto properent arcere veterno;

Quae nocuere sequar, fugiam quae profore credam :
Romae Tibur amem ventosus, Tibure Romam.
Post haec, ut valeat, quo pacto rem gerat et se,
Ut placeat juveni, percontare, utque cohorti.
Si dicet, Recte ; primum gaudere ; subinde
Praeceptum auriculis hoc instillare memento :
Ut tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus.

Digitized by Google

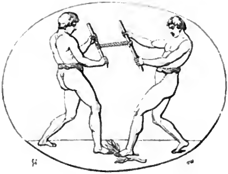

EPISTOLA IX.

AD CLAUDIUM NERONEM.

Septimius, Claudi, nimirum intelligit unus
Quanti me facias: nam cum rogat, et prece cogit,
Scilicet ut tibi se laudare et tradere coner,
Dignum mente domoque legentis honesta Neronis;
Munere cum fungi propioris censet amici,
Quid possim videt, ac novit me valdius ipso.
Multa quidem dixi, cur excusatus abirem:
Sed timui, mea ne finxisse minora putarer,
Dissimulator opis propriae, mihi commodus uni.
Sic ego, majoris fugiens opprobria culpae,
Frontis ad urbanae descendi praemia. Quodsi
Depositum laudas ob amici jussa pudorem,
Scribe tui gregis hunc, et fortem crede bonumque.

Digitized by Google

EPISTOLA X.

AD FUSCUM ARISTIUM.

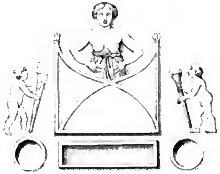
Urbis amatorem Fuscum salvere jubemus
Ruris amatores, hac in re scilicet una
Multum dissimiles, at cetera paene gemelli,
Fraternis animis quidquid negat alter, et alter,
Annuimus pariter vetuli notique columbi.
Tu nidum servas, ego laudo ruris amoeni
Rivos, et musco circumlita saxa, nemusque.
Quid quaeris? Vivo et regno, simul ista reliqui,
Quae vos ad caelum fertis rumore secundo:
Utque sacerdotis fugitivus, liba recuso;
Pane egeo jam mellitis potiore placentis.
Vivere naturae si convenienter oportet,
Ponendaeque domo quaerenda est area primum,
Novistine locum potiorem rure beato? 11

Digitized by Google

Est ubi plus tepeant hiemes? ubi gratior aura
Leniat et rabiem Canis, et momenta Leonis,
Cum semel accepit Solem furibundus acutum?
Est ubi divellat somnos minus invida cura?
Deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
Quam quae per pronum trepidat cum murmure rivum?
Nempe inter varias nutritur silva columnas,
Laudaturque domus longos quae prospicit agros.
Naturam expellas furca, tamen usque recurret,
Et mala perrumpet furtim fastidia victrix.
Non, qui Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certius accipiet damnum, propiusve medullis,
Quam qui non poterit vero distinguere falsum.
Quem res plus nimio delectavere secundae,
Mutatae quatient: si quid mirabere, pones
Invitus: fuge magna: licet sub paupere tecto
Reges et regum vita praecurrere amicos.
Cervus equum pugna melior communibus herbis
Pellebat, donec minor in certamine longo
Imploravit opes hominis, frenumque recepit:
Sed postquam victor violens discessit ab hoste,
Non equitem dorso, non frenum depulit ore.
Sic qui pauperiem veritus, potiore metallis
Libertate caret, dominum vehit improbus, atque
Serviet aeternum; quia parvo nesciet uti.
Cui non conveniet sua res, ut calceus olim, 42

Digitized by Google

Si pede major erit, subvertet; si minor, uret.
Laetus sorte tua vives sapienter, Aristi;
Nec me dimittes incastigatum, ubi plura
Cogere quam satis est, ac non cessare videbor.
Imperat aut servit collecta pecunia cuique,
Tortum digna sequi potius quam ducere funem.
Haec tibi dictabam post fanum putre Vacunae,
Excepto quod non simul esses, cetera laetus.

Digitized by Google

EPISTOLA XI.

AD BULLATIUM.

Quid tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos?
Quid concinna Samos? quid Croesi regia Sardis?
Smyrna quid, et Colophon? majora minorane fama?
Cunctane prae Campo et Tiberino flumine sordent?
An venit in votum Attalicis ex urbibus una?
An Lebedum laudas, odio maris atque viarum?
Scis, Lebedus quid sit; Gabiis desertior atque
Fidenis vicus; tamen illic vivere vellem,
Oblitusque meorum, obliviscendus et illis,
Neptunum procul e terra spectare furentem.
Sed neque qui Capua Romam petit, imbre lutoque
Adspersus, volet in caupona vivere; nec qui 12

Digitized by Google

Frigus collegit, furnos et balnea laudat,
Ut fortunatam plene praestantia vitam;
Nec, si te validus jactaverit Auster in alto,
Idcirco navem trans Aegaeum mare vendas.
Incolumi Rhodos et Mytilene pulchra facit, quod
Paenula solstitio, campestre nivalibus auris,
Per brumam Tiberis, Sextili mense caminus.
Dum licet, ac voltum servat Fortuna benignum,
Romae laudetur Samos, et Chios, et Rhodos absens
Tu quamcunque Deus tibi fortunaverit horam,
Grata sume manu; neu dulcia differ in annum;
Ut, quocunque loco fueris, vixisse libenter
Te dicas: nam si ratio et prudentia curas,
Non locus effusi late maris arbiter, aufert;
Caelum, non animum mutant qui trans mare currunt.
Strenua nos exercet inertia: navibus atque
Quadrigis petimus bene vivere. Quod petis, hic est;
Est Ulubris, animus si te non deficit aequus.

Digitized by Google

EPISTOLA XII.

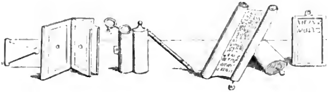
AD ICCIUM.

Fructibus Agrippae Siculis, quos colligis, Icci,
Si recte frueris, non est, ut copia major
Ab Jove donari possit tibi. Tolle querelas;
Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.
Si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis, nil
Divitiae poterunt regales addere majus.
Si forte in medio positorum abstemius, herbis
Vivis et urtica, sic vives protinus, ut te
Confestim liquidus Fortunae rivus inauret;
Vel quia naturam mutare pecunia nescit,
Vel quia cuncta putas una virtute minora.
Miramur, si Democriti pecus edit agellos

Digitized by Google

Cultaque, dum peregre est animus sine corpore velox:
Cum tu inter scabiem tantam, et contagia lucri,
Nil parvum sapias, et adhuc sublimia cures:
Quae mare compescant causae; quid temperet annum;
Stellae sponte sua, jussaene vagentur et errent;
Quid premat obscurum lunae, quid proferat orbem;
Quid velit et possit rerum concordia discors;
Empedocles, an Stertinium deliret acumen.
Verum, seu pisces, seu porrum et caepe trucidas,
Utere Pompeio Grospho; et si quid petet, ultro
Defer: nil Grosphus nisi verum orabit et aequum.
Vilis amicorum est annona, bonis ubi quid deest.
Ne tamen ignores quo sit Romana loco res:
Cantaber Agrippae, Claudi virtute Neronis
Armenius cecidit: jus imperiumque Phraates
Caesaris accepit genibus minor: aurea fruges
Italiae pleno defundit Copia cornu. 29

Digitized by Google

EPISTOLA XIII.

AD VINIUM ASSELLAM.

Ut proficiscentem docui te saepe diuque,
Augusto reddes signata volumina, Vini.
Si validus, si laetus erit, si denique poscet;
Ne studio nostri pecces, odiumque libellis
Sedulus importes, opera vehemente minister.
Si te forte meae gravis uret sarcina chartae,
Abjicito potius, quam quo perferre juberis
Clitellas ferus impingas, Asinaeque paternum
Cognomen vertas in risum, et fabula fias.
Viribus uteris per clivos, flumina, lamas:
Victor propositi simul ac perveneris illuc,
Sic positum servabis onus, ne forte sub ala
Fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum;
Ut vinosa glomus furtivae Pyrrhia lanae;
Ut cum pileolo soleas conviva tribulis.

Digitized by Google

Ne volgo narres te sudavisse ferendo
Carmina, quae possint oculos auresque morari
Caesaris: oratus multa prece, nitere porro.
Vade, vale, cave ne titubes, mandataque frangas.

Digitized by Google

EPISTOLA XIV.

AD VILLICUM SUUM.

Villice silvarum et mihi me reddentis agelli,
Quem tu fastidis, habitatum quinque focis, et
Quinque bonus solitum Variam dimittere patres;
Certemus spinas animone ego fortius, an tu
Evellas agro; et melior sit Horatius, an res.
Me quamvis Lamiae pietas et cura moratur,
Fratrem maerentis, rapto de fratre dolentis
Insolabiliter; tamen istuc mens animusque
Fert, et amat spatiis obstantia rumpere claustra.
Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum:

Digitized by Google

Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.
Stultus uterque locum immeritum causatur inique;
In culpa est animus, qui se non effugit unquam.
Tu mediastinus tacita prece rura petebas,
Nunc urbem et ludos et balnea villicus optas.
Me constare mihi scis, et discedere tristem,
Quandocunque trahunt invisa negotia Romam.
Non eadem miramur; eo disconvenit inter
Meque et te: nam, quae deserta et inhospita tesqua
Credis, amoena vocat mecum qui sentit, et odit
Quae tu pulchra putas. Fornix tibi et uncta popina
Incutiunt urbis desiderium, video; et quod
Angulus iste feret piper et thus ocius uva;
Nec vicina subest vinum praebere taberna
Quae possit tibi: nec meretrix tibicina, cujus
Ad strepitum salias terrae gravis: et tamen urges
Jampridem non tacta ligonibus arva, bovemque
Disjunctum curas, et strictis frondibus exples:
Addit opus pigro rivus, si decidit imber,
Multa mole docendus aprico parcere prato.
Nunc, age, quid nostrum concentum dividat, audi.
Quem tenues decuere togae nitidique capilli,
Quem scis immunem Cinarae placuisse rapaci,
Quem bibulum liquidi media de luce Falerni,
Coena brevis juvat, et prope rivum somnus in herba;
Nec lusisse pudet, sed non incidere ludum.
Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat; non odio obscuro morsuque venenat:

Digitized by Google

Rident vicini glebas et saxa moventem.
Dum servis urbana diaria rodere mavis;
Horum tu in numerum voto ruis: invidet usum
Lignorum et pecoris tibi calo argutus et horti.
Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.
Quam scit uterque, libens, censebo, exerceat artem.

EPISTOLA XV.

AD NUMONIUM VALAM.

Quae sit hiems Veliae, quod caelum, Vala, Salerni,
Quorum hominum regio, et qualis via (nam mihi Baias
Musa supervacuas Antonius, et tamen illis
Me facit invisum, gelida cum perluor unda
Per medium frigus. Sane murteta relinqui,
Dictaque cessantem nervis elidere morbum
Sulfura contemni, vicus gemit, invidus aegris,
Qui caput et stomachum supponere fontibus audent
Clusinis, Gabiosque petunt et frigida rura.
Mutandus locus est, et deversoria nota
Praeteragendus equus: Quo tendis? Non mihi Cumas
Est iter aut Baias, laeva stomachosus habena

Digitized by Google

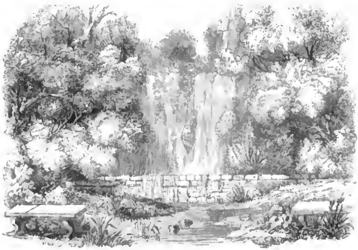
Dicet eques: sed equi frenato est auris in ore.)
Major utrum populum frumenti copia pascat;
Collectosne bibant imbres, puteosne perennes
Jugis aquae; (nam vina nihil moror illius orae.
Rure meo possum quidvis perferre patique;
Ad mare cum veni, generosum et lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum spe divite manet
In venas animumque meum, quod verba ministret,
Quod me Lucanae juvenem commendet amicae.)
Tractus uter plures lepores, uter educet apros:
Utra magis pisces et echinos aequora celent;
Pinguis ut inde domum possim Phaeaxque reverti;
Scribere te nobis, tibi nos accredere, par est.
Maenius, ut rebus maternis atque paternis
Fortiter absumptis urbanus coepit haberi,
Scurra vagus, non qui certum praesepe teneret,
Impransus non qui civem dignosceret hoste;
Quaelibet in quemvis opprobria fingere saevus;
Pernicies et tempestas barathrumque macelli,
Quidquid quaesierat, ventri donabat avaro.
Hic, ubi nequitiae fautoribus et timidis nil
Aut paullum abstulerat, patinas coenabat omasi,
Vilis et agninae, tribus ursis quod satis esset;
Scilicet ut ventres lamna candente nepotum
Diceret urendos corrector Bestius. Idem
Quidquid erat nactus praedae majoris, ubi omne
Verterat in fumum et cinerem, Non hercule miror,
Aiebat, si qui comedunt bona; cum sit obeso

Digitized by Google

Nil melius turdo, nil volva pulchrius ampla.
Nimirum hic ego sum; nam tuta et parvula laudo,
Cum res deficiunt, satis inter vilia fortis:
Verum ubi quid melius contingit et unctius, idem
Vos sapere et solos aio bene vivere, quorum
Conspicitur nitidis fundata pecunia villis. 46

Digitized by Google

EPISTOLA XVI.

AD QUINCTIUM.

Ne perconteris, fundus meus, optime Quincti,
Arvo pascat herum, an baccis opulentet olivae,
Pomisne, an pratis, an amicta vitibus ulmo:
Scribetur tibi forma loquaciter, et situs agri.
Continui montes, ni dissocientur opaca
Valle; sed ut veniens dextrum latus adspiciat Sol,
Laevum discedens curru fugiente vaporet.
Temperiem laudes. Quid? si rubicunda benigni
Corna vepres et pruna ferant? si quercus et ilex
Multa fruge pecus, multa dominum juvet umbra?

Digitized by Google

Dicas adductum propius frondere Tarentum.
Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
Frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus,
Infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
Hae latebrae dulces, etiam, si credis, amoenae,
Incolumem tibi me praestant Septembribus horis
Tu recte vivis, si curas esse quod audis.
Jactamus jampridem omnis te Roma beatum;
Sed vereor ne cui de te plus quam tibi credas,
Neve putes alium sapiente bonoque beatum;
Neu, si te populus sanum recteque valentem
Dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
Dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.
Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.
Si quis bella tibi terra pugnata marique
Dicat, et his verbis vacuas permulceat aures;
Tene magis salvum populus velit, an populum tu,
Servet in ambiguo, qui consulit et tibi et urbi,
Juppiter; Augusti laudes agnoscere possis.
Cum pateris sapiens emendatusque vocari,
Respondesne tuo, dic sodes, nomine? Nempe
Vir bonus et prudens dici delector ego ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet; ut si
Detulerit fasces indigno, detrahet idem.
Pone, meum est, inquit: pono, tristisque recedo.
Idem si clamet furem, neget esse pudicum,
Contendat laqueo collum pressisse paternum,
Mordear opprobriis falsis mutemque colores?

Falsus honor juvat, et mendax infamia terret,
Quem, nisi mendosum et medicandum? Vir bonus est quis?
Qui consulta patrum, qui leges juraque servat;
Quo multae magnaeque secantur judice lites;
Quo res sponsore et quo causae teste tenentur.
Sed videt hunc omnis domus et vicinia tota
Introrsum turpem, speciosum pelle decora.
Nec furtum feci, nec fugi, si mihi dicat
Servus: Habes pretium, loris non ureris, aio.
Non hominem occidi. Non pasces in cruce corvos.
Sum bonus, et frugi. Renuit negitatque Sabellus:
Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
Suspectos laqueos, et opertum milvius hamum.
Oderunt peccare boni virtutis amore;
Tu nihil admittes in te formidine poenae:
Sit spes fallendi, miscebis sacra profanis:
Nam de mille fabae modiis cum surripis unum,
Damnum est, non facinus, mihi pacto lenius isto.
Vir bonus, omne forum quem spectat et omne tribunal,
Quandocunque Deos vel porco vel bove placat,
Iane pater, clare, clare cum dixit, Apollo:
Labra movet metuens audiri: Pulchra Laverna,
Da mihi fallere, da justo sanctoque videri;
Noctem peccatis, et fraudibus objice nubem.
Qui melior servo, qui liberior sit avarus,
In triviis fixum cum se demittit ob assem,
Non video: nam qui cupiet, metuet quoque; porro
Qui metuens vivet, liber mihi non erit unquam.

Digitized by Google

Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui
Semper in augenda festinat et obruitur re.
Vendere cum possis captivum, occidere noli:
Serviet utiliter: sine pascat durus aretque;
Naviget ac mediis hiemet mercator in undis;
Annonae prosit; portet frumenta penusque.
Vir bonus et sapiens audebit dicere; Pentheu,
Rector Thebarum, quid me perferre patique
Indignum coges? Adimam bona. Nempe pecus, rem,
Lectos, argentum: tollas licet. In manicis et
Compedibus saevo te sub custode tenebo.
Ipse Deus, simul atque volam, me solvet. Opinor,
Hoc sentit, Moriar. Mors ultima linea rerum est.

Digitized by Google

EPISTOLA XVII.

AD SCAEVAM.

Quamvis, Scaeva, satis per te tibi consulis, et scis
Quo tandem pacto deceat majoribus uti;
Disce, docendus adhuc quae censet amiculus; ut si
Caecus iter monstrare velit: tamen adspice, si quid
Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.
Si te grata quies et primam somnus in horam
Delectat; si te pulvis strepitusque rotarum,
Si laedit caupona; Ferentinum ire jubebo:
Nam neque divitibus contingunt gaudia solis;
Nec vixit male, qui natus moriensque fefellit.
Si prodesse tuis, paulloque benignius ipsum
Te tractare voles, accedes siccus ad unctum.
Si pranderet olus patienter, regibus uti
Nollet Aristippus. Si sciret regibus uti,
Fastidiret olus, qui me notat. Utrius horum
Verba probes et facta, doce; vel junior audi,

Digitized by Google

Cur sit Aristippi potior sententia ; namque
Mordacem Cynicum sic eludebat, ut aiunt :
Scurror ego ipse mihi, populo tu : rectius hoc et
Splendidius multo est. Equus ut me portet, alat rex,
Officium facio : tu poscis vilia rerum
Dante minor, quamvis fers te nullius egentem.
Omnis Aristippum decuit color et status et res,
Tentantem majora, fere praesentibus aequum :
Contra, quem duplici panno patientia velat,
Mirabor vitae via si conversa decebit.
Alter purpureum non exspectabit amictum,
Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet,
Personamque feret non inconcinnus utramque :
Alter Mileti textam cane pejus et angui
Vitabit chlamydem ; morietur frigore, si non
Rettuleris pannum : refer, et sine vivat ineptus.
Res gerere et captos ostendere civibus hostes,
Attingit solium Jovis et caelestia tentat.
Principibus placuisse viris, non ultima laus est.
Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
Sedit, qui timuit ne non succederet. Esto :
Quid ? qui pervenit, fecitne viriliter ? Atqui
Hic est, aut nusquam, quod quaerimus. Hic onus horret,
Ut parvis animis et parvo corpore majus ;
Hic subit, et perfert. Aut virtus nomen inane est,
Aut decus et pretium recte petit experiens vir.
Coram rege suo de paupertate tacentes
Plus poscente ferent ; distat, sumasne pudenter, 41

Digitized by Google

An rapias. Atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
Indotata mihi soror est, paupercula mater,
Et fundus nec vendibilis nec pascere firmus,
Qui dicit, clamat, Victum date: succinit alter,
Et mihi dividuo findetur munere quadra.
Sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
Plus dapis, et rixae multo minus invidiaeque.
Brundisium comes aut Surrentum ductus amoenum,

Qui queritur salebras et acerbum frigus et imbres,
Aut cistam effractam et subducta viatica plorat;
Nota refert meretricis acumina, saepe catellam,
Saepe periscelidem raptam sibi flentis; uti mox
Nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
Nec semel irrisus triviis attollere curat
Fracto crure planum, licet illi plurima manet
Lacrima, per sanctum juratus dicat Osirim;
Credite, non ludo; crudeles, tollite claudum.
Quaere peregrinum, vicinia rauca reclamat. 62

Digitized by Google

EPISTOLA XVIII.

AD LOLLIUM.

Si bene te novi, metues, liberrime Lolli,
Scurrantis speciem praebere, professus amicum.
Ut matrona meretrici dispar erit atque
Discolor, infido scurrae distabit amicus.
Est huic diversum vitio vitium prope majus,
Asperitas agrestis et inconcinna gravisque,
Quae se commendat tonsa cute, dentibus atris;
Dum volt libertas dici mera, veraque virtus.
Virtus est medium vitiorum, et utrinque reductum.
Alter in obsequium plus aequo pronus, et imi

Digitized by Google

Derisor lecti, sic nutum divitis horret,
Sic iterat voces, et verba cadentia tollit,
Ut puerum saevo credas dictata magistro
Reddere, vel partes mimum tractare secundas.
Alter rixatur de lana saepe caprina;
Propugnat nugis armatus. Scilicet, ut non
Sit mihi prima fides; et, vere quod placet, ut non
Acriter elatrem? Pretium aetas altera sordet.
Ambigitur quid enim? Castor sciat, an Dolichos plus;
Brundisium Minuci melius via ducat, an Appi.
Quem damnosa Venus, quem praeceps alea nudat,
Gloria quem supra vires et vestit et ungit,
Quem tenet argenti sitis importuna famesque,
Quem paupertatis pudor et fuga, dives amicus,
Saepe decem vitiis instructior, odit et horret:
Aut, si non odit, regit; ac, veluti pia mater,
Plus quam se sapere et virtutibus esse priorem
Volt: et ait prope vera; Meae (contendere noli)
Stultitiam patiuntur opes; tibi parvula res est:
Arta decet sanum comitem toga; desine mecum
Certare. Eutrapelus cuicunque nocere volebat,
Vestimenta dabat pretiosa: beatus enim jam
Cum pulchris tunicis sumet nova consilia et spes;
Dormiet in lucem; scorto postponet honestum
Officium; nummos alienos pascet; ad imum
Threx erit, aut olitoris aget mercede caballum.
Arcanum neque tu scrutaberis illius unquam;
Commissumque teges, et vino tortus et ira.

Digitized by Google

Nec tua laudabis studia, aut aliena reprendes ;
Nec, cum venari volet ille, poëmata panges.
Gratia sic fratrum geminorum, Amphionis atque
Zethi, dissiluit, donec suspecta severo
Conticuit lyra. Fraternis cessisse putatur
Moribus Amphion : tu cede potentis amici
Lenibus imperiis ; quotiesque educet in agros
Aetolis onerata plagis jumenta canesque,
Surge, et inhumanae senium depone Camenae,
Coenes ut pariter pulmenta laboribus empta ;
Romanis sollemne viris opus, utile famae
Vitaeque et membris ; praesertim cum valeas, et
Vel cursu superare canem vel viribus aprum,
Possis. Adde, virilia quod speciosius arma
Non est qui tractet : scis quo clamore coronae
Proelia sustineas campestria : denique saevam
Militiam puer et Cantabrica bella tulisti
Sub duce, qui templis Parthorum signa refigit,
Nunc, et si quid abest, Italis adjudicat armis.
Ac, ne te retrahas et inexcusabilis absis,
Quamvis nil extra numerum fecisse modumque
Curas, interdum nugaris rure paterno :
Partitur lintres exercitus ; Actia pugna
Te duce per pueros hostili more refertur ;
Adversarius est frater ; lacus, Hadria ; donec
Alterutrum velox Victoria fronde coronet.
Consentire suis studiis qui crediderit te,
Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.

Digitized by Google

Protinus ut moneam (si quid monitoris eges tu)
Quid de quoque viro, et cui dicas, saepe videto.
Percontatorem fugito: nam garrulus idem est;
Nec retinent patulae commissa fideliter aures;
Et semel emissum volat irrevocabile verbum.
Non ancilla tuum jecur ulceret ulla, puerve,
Intra marmoreum venerandi limen amici:
Ne dominus pueri pulchri caraeve puellae
Munere te parvo beet, aut incommodus angat.
Qualem commendes, etiam atque etiam adspice: ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, et quondam non dignum tradimus: ergo
Quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri;
Ut penitus notum, si tentent crimina, serves,
Tuterisque tuo fidentem praesidio: qui
Dente Theonino cum circumroditur, ecquid
Ad te post paullo ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet;
Et neglecta solent incendia sumere vires.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici;
Expertus metuit. Tu, dum tua navis in alto est,
Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
Oderunt hilarem tristes, tristemque jocosi,
Sedatum celeres, agilem navumque remissi;
Potores [*bibuli media de nocte Falerni*
Oderunt] porrecta negantem pocula; quamvis
Nocturnos jures te formidare vapores.
Deme supercilio nubem: plerumque modestus 94

Digitized by Google

Occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi.
Inter cuncta leges et percontabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter aevum;
Num te semper inops agitet vexetque cupido,
Num pavor, et rerum mediocriter utilium spes:
Virtutem doctrina paret, naturane donet;
Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum;
Quid pure tranquillet, honos, an dulce lucellum,
An secretum iter et fallentis semita vitae.
Me quoties reficit gelidus Digentia rivus,
Quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus;
Quid sentire putas? quid credis, amice, precari?
Sit mihi quod nunc est; etiam minus: et mihi vivam
Quod superest aevi, si quid superesse volunt Di:
Sit bona librorum et provisae frugis in annum
Copia; neu fluitem dubiae spe pendulus horae.
Sed satis est orare Jovem quae donat et aufert:
Det vitam, det opes: aequum mi animum ipse parabo.

Digitized by Google

EPISTOLA XIX.

AD MAECENATEM.

PRISCO si credis, Maecenas docte, Cratino,
Nulla placere diu nec vivere carmina possunt,
Quae scribuntur aquae potoribus: ut male sanos
Adscripsit Liber Satyris Faunisque poëtas,
Vina fere dulces oluerunt mane Camenae.
Laudibus arguitur vini vinosus Homerus:
Ennius ipse pater nunquam nisi potus ad arma
Prosiluit dicenda. Forum putealque Libonis
Mandabo siccis, adimam cantare severis.
Hoc simul edixi, non cessavere poëtae
Nocturno certare mero, putere diurno.
Quid si quis voltu torvo ferus, et pede nudo,
Exiguaeque togae simulet textore Catonem,
Virtutemne repraesentet moresque Catonis? 14

Rupit Iarbitam Timagenis aemula lingua,
Dum studet urbanus, tenditque disertus haberi.
Decipit exemplar vitiis imitabile: quodsi
Pallerem casu, biberent exsangue cuminum.
O imitatores, servum pecus, ut mihi saepe
Bilem, saepe jocum vestri movere tumultus!
Libera per vacuum posui vestigia princeps;
Non aliena meo pressi pede: qui sibi fidit
Dux regit examen. Parios ego primus iambos
Ostendi Latio; numeros animosque secutus
Archilochi, non res et agentia verba Lycamben.
Ac, ne me foliis ideo brevioribus ornes,
Quod timui mutare modos et carminis artem:
Temperat Archilochi Musam pede mascula Sappho;
Temperat Alcaeus; sed rebus et ordine dispar,
Nec socerum quaerit quem versibus oblinat atris;
Nec sponsae laqueum famoso carmine nectit.
Hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinus
Volgavi fidicen: juvat immemorata ferentem
Ingenuis oculisque legi manibusque teneri.
Scire velis, mea cur ingratus opuscula lector
Laudet ametque domi, premat extra limen iniquus?
Non ego ventosae plebis suffragia venor
Impensis coenarum, et tritae munere vestis:
Non ego nobilium scriptorum auditor et ultor,
Grammaticas ambire tribus et pulpita dignor:
Hinc illae lacrimae. Spissis indigna theatris
Scripta pudet recitare, et nugis addere pondus,

Si dixi; Rides, ait, et Jovis auribus ista
Servas: fidis enim manare poëtica mella
Te solum, tibi pulcher. Ad haec ego naribus uti
Formido; et, luctantis acuto ne secer ungui,
Displicet iste locus, clamo, et diludia posco.
Ludus enim genuit trepidum certamen, et iram;
Ira truces inimicitias, et funebre bellum.

Digitized by Google

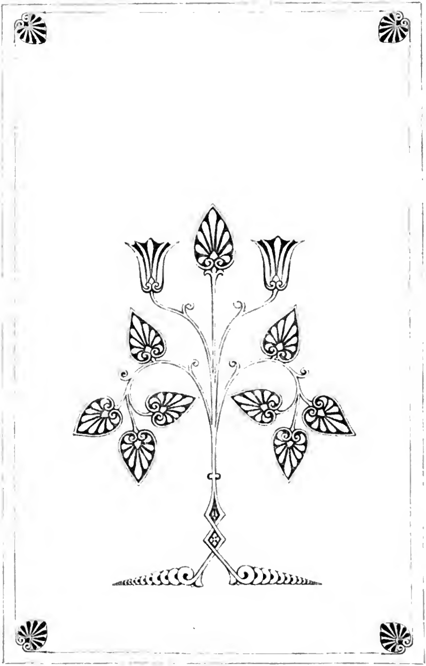
EPISTOLA XX.

AD LIBRUM SUUM.

VERTUMNUM Janumque, liber, spectare videris;
Scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus.
Odisti claves, et grata sigilla pudico:
Paucis ostendi gemis, et communia laudas,
Non ita nutritus. Fuge quo descendere gestis:
Non erit emisso reditus tibi. Quid miser egi?
Quid volui? dices, ubi quis te laeserit; et scis
In breve te cogi, cum plenus languet amator.
Quodsi non odio peccantis desipit augur,
Carus eris Romae, donec te deserat aetas.
Contrectatus ubi manibus sordescere volgi
Coeperis, aut tineas pasces taciturnus inertes, 12

Aut fugies Uticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.
Ridebit monitor non exauditus; ut ille
Qui male parentem in rupes protrusit asellum
Iratus: quis enim invitum servare laboret?
Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem
Occupet extremis in vicis balba senectus.
Cum tibi sol tepidus plures admoverit aures;
Me libertino natum patre, et in tenui re
Majores pennas nido extendisse loqueris;
Ut, quantum generi demas, virtutibus addas:
Me primis Urbis belli placuisse domique,
Corporis exigui, praecanum, solibus aptum,
Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.
Forte meum si quis te percontabitur aevum;
Me quater undenos sciat implevisse Decembres,
Collegam Lepidum quo duxit Lollius anno. 28

Digitized by Google

Digitized by Google

Q. HORATII FLACCI

EPISTOLARUM

LIBER SECUNDUS.

EPISTOLA I.

AD AUGUSTUM.

Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes; in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Caesar. 4

Digitized by Google

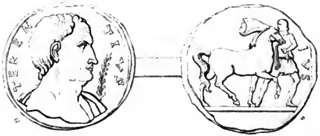
Romulus, et Liber pater, et cum Castore Pollux,
Post ingentia facta Deorum in templa recepti,
Dum terras hominumque colunt genus, aspera bella
Componunt, agros assignant, oppida condunt;
Ploravere suis non respondere favorem
Speratum meritis. Diram qui contudit hydram,

Notaque fatali portenta labore subegit,
Comperit invidiam supremo fine domari.
Urit enim fulgore suo, qui praegravat artes
Infra se positas: exstinctus amabitur idem.
Praesenti tibi maturos largimur honores,
Jurandasque tuum per nomen ponimus aras,
Nil oriturum alias, nil ortum tale fatentes.
Sed tuus hic populus, sapiens et justus in uno, 18

Te nostris ducibus, te Graiis anteferendo,
Cetera nequaquam simili ratione modoque
Aestimat; et, nisi quae terris semota suisque
Temporibus defuncta videt, fastidit et odit:
Sic fautor veterum, ut tabulas peccare vetantes,
Quas bis quinque viri sanxerunt, foedera regum
Vel Gabiis vel cum rigidis aequata Sabinis,
Pontificum libros, annosa volumina vatum,
Dictitet Albano Musas in monte locutas.
Si, quia Graecorum sunt antiquissima quaeque
Scripta vel optima, Romani pensantur eadem
Scriptores trutina, non est quod multa loquamur:
Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.
Venimus ad summum fortunae: pingimus, atque
Psallimus, et luctamur Achivis doctius unctis.
Si meliora dies, ut vina, poëmata reddit,
Scire velim, chartis pretium quotus arroget annus.
Scriptor abhinc annos centum qui decidit, inter
Perfectos veteresque referri debet? an inter
Viles atque novos? Excludat jurgia finis.
Est vetus atque probus, centum qui perficit annos.
Quid? qui deperiit minor uno mense vel anno,
Inter quos referendus erit? veteresne poëtas,
An quos et praesens et postera respuat aetas?
Iste quidem veteres inter ponetur honeste,
Qui vel mense brevi vel toto est junior anno.
Utor permisso, caudaeque pilos ut equinae
Paullatim vello, et demo unum, demo et item unum,

Dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
Qui redit in fastos, et virtutem aestimat annis,
Miraturque nihil nisi quod Libitina sacravit.
Ennius, et sapiens et fortis, et alter Homerus,
Ut critici dicunt, leviter curare videtur,
Quo promissa cadant et somnia Pythagorea.
Naevius in manibus non est, et mentibus haeret
Paene recens? adeo sanctum est vetus omne poëma.
Ambigitur quotiens uter utro sit prior; aufert
Pacuvius docti famam senis, Accius alti;
Dicitur Afrani toga convenisse Menandro;
Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi;
Vincere Caecilius gravitate, Terentius arte.

Hos ediscit, et hos arto stipata theatro
Spectat Roma potens; habet hos numeratque poëtas
Ad nostrum tempus, Livi scriptoris ab aevo.
Interdum volgus rectum videt; est ubi peccat.
Si veteres ita miratur laudatque poëtas, 64

Digitized by Google

Ut nihil anteferat, nihil illis comparet, errat:
Si quaedam nimis antique, si pleraque dure
Dicere credit eos, ignave multa fatetur,
Et sapit, et mecum fecit, et Jove judicat aequo.
Non equidem insector, delendaque carmina Livi
Esse reor, memini quae plagosum mihi parvo
Orbilium dictare: sed emendata videri

Pulchraque, et exactis minimum distantia, miror:
Inter quae verbum emicuit si forte decorum, et
Si versus paullo concinnior unus et alter,
Injuste totum ducit venditque poëma.
Indignor quidquam reprehendi, non quia crasse
Compositum illepideve putetur, sed quia nuper;
Nec veniam antiquis, sed honorem et praemia posci.
Recte necne crocum floresque perambulet Attae 79

Digitized by Google

Fabula si dubitem, clament periisse pudorem
Cuncti paene patres; ea cum reprehendere coner
Quae gravis Aesopus, quae doctus Roscius egit:
Vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, ducunt;
Vel quia turpe putant parere minoribus, et quae
Imberbes didicere, senes perdenda fateri.
Jam Saliare Numae carmen qui laudat, et illud
Quod mecum ignorat, solus volt scire videri;
Ingeniis non ille favet plauditque sepultis,
Nostra sed impugnat, nos nostraque lividus odit.
Quod si tam Graecis novitas invisa fuisset
Quam nobis; quid nunc esset vetus? aut quid haberet
Quod legeret tereretque viritim publicus usus?
Ut primum positis nugari Graecia bellis
Coepit, et in vitium fortuna labier aequa;
Nunc athletarum studiis, nunc arsit equorum:
Marmoris aut eboris fabros aut aeris amavit;
Suspendit picta voltum mentemque tabella;
Nunc tibicinibus, nunc est gavisa tragoedis:
Sub nutrice puella velut si luderet infans,
Quod cupide petiit, mature plena reliquit.
Quid placet aut odio est, quod non mutabile credas?
Hoc paces habuere bonae, ventique secundi.
Romae dulce diu fuit et sollemne reclusa
Mane domo vigilare, clienti promere jura,
Cautos nominibus rectis expendere nummos,
Majores audire, minori dicere per quae
Crescere res posset, minui damnosa libido. 107

Digitized by Google

Mutavit mentem populus levis, et calet uno
Scribendi studio; pueri patresque severi
Fronde comas vincti coenant, et carmina dictant.
Ipse ego, qui nullos me adfirmo scribere versus,
Invenior Parthis mendacior; et prius orto
Sole vigil calamum et chartas et scrinia posco.
Navem agere ignarus navis timet: abrotonum aegro
Non audet, nisi qui didicit, dare: quod medicorum est,
Promittunt medici; tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique poëmata passim.
Hic error tamen et levis haec insania quantas
Virtutes habeat, sic collige: vatis avarus
Non temere est animus; versus amat, hoc studet unum;
Detrimenta, fugas servorum, incendia ridet;
Non fraudem socio, puerove incogitat ullam
Pupillo; vivit siliquis et pane secundo:
Militiae quamquam piger et malus, utilis urbi;
Si das hoc, parvis quoque rebus magna juvari.
Os tenerum pueri balbumque poëta figurat;
Torquet ab obscoenis jam nunc sermonibus aurem;
Mox etiam pectus praeceptis format amicis,
Asperitatis et invidiae corrector et irae;
Recte facta refert; orientia tempora notis
Instruit exemplis; inopem solatur et aegrum.
Castis cum pueris ignara puella mariti
Disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
Poscit opem chorus, et praesentia numina sentit;
Caelestes implorat aquas docta prece blandus;

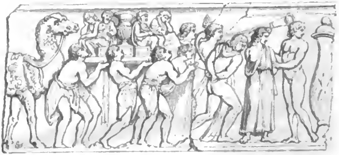
Digitized by Google

Avertit morbos, metuenda pericula pellit;
Impetrat et pacem, et locupletem frugibus annum.
Carmine Di superi placantur, carmine Manes.
Agricolae prisci, fortes, parvoque beati,
Condita post frumenta, levantes tempore festo
Corpus et ipsum animum spe finis dura ferentem,
Cum sociis operum, pueris, et conjuge fida,
Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
Floribus et vino Genium, memorem brevis aevi.
Fescennina per hunc inventa licentia morem
Versibus alternis opprobria rustica fudit;
Libertasque recurrentes accepta per annos
Lusit amabiliter; donec jam saevus apertam
In rabiem coepit verti jocus, et per honestas
Ire domos impune minax. Doluere cruento
Dente lacessiti; fuit intactis quoque cura
Condicione super communi: quin etiam lex
Poenaque lata, malo quae nollet carmine quemquam
Describi: vertere modum, formidine fustis
Ad bene dicendum delectandumque redacti.
Graecia capta ferum victorem cepit, et artes
Intulit agresti Latio; sic horridus ille
Defluxit numerus Saturnius, et grave virus
Munditiae pepulere: sed in longum tamen aevum
Manserunt, hodieque manent vestigia ruris.
Serus enim Graecis admovit acumina chartis,
Et post Punica bella quietus, quaerere coepit
Quid Sophocles et Thespis et Aeschylus utile ferrent.

Tentavit quoque rem, si digne vertere posset;
Et placuit sibi, natura sublimis et acer;
Nam spirat tragicum satis, et feliciter audet;
Sed turpem putat inscite metuitque lituram.
Creditur, ex medio quia res arcessit, habere
Sudoris minimum; sed habet comoedia tanto
Plus oneris, quanto veniae minus. Adspice, Plautus
Quo pacto partes tutetur amantis ephebi;
Ut patris attenti; lenonis ut insidiosi:
Quantus sit Dossennus edacibus in parasitis;
Quam non adstricto percurrat pulpita socco.
Gestit enim nummum in loculos demittere; post hoc
Securus, cadat, an recto stet fabula talo.
Quem tulit ad scenam ventoso Gloria curru,
Exanimat lentus spectator, sedulus inflat:
Sic leve, sic parvum est, animum quod laudis avarum
Subruit aut reficit. Valeat res ludicra, si me
Palma negata macrum, donata reducit opimum.
Saepe etiam audacem fugat hoc terretque poëtam, 182

Quod numero plures, virtute et honore minores,
Indocti stolidique, et depugnare parati,
Si discordet eques, media inter carmina poscunt
Aut ursum aut pugiles: his nam plebecula plaudit.
Verum equitis quoque jam migravit ab aure voluptas
Omnis, ad incertos oculos et gaudia vana.
Quattuor aut plures aulaea premuntur in horas,
Dum fugiunt equitum turmae peditumque catervae;
Mox trahitur manibus regum fortuna retortis;
Esseda festinant, pilenta, petorrita, naves;
Captivum portatur ebur, captiva Corinthus.

Si foret in terris, rideret Democritus, seu
Diversum confusa genus panthera camelo,
Sive elephas albus volgi converteret ora:
Spectaret populum ludis attentius ipsis,
Ut sibi praebentem mimo spectacula plura:
Scriptores autem narrare putaret asello
Fabellam surdo. Nam quae pervincere voces

Digitized by Google

Evaluere sonum, referunt quem nostra theatra?
Garganum mugire putes nemus, aut mare Tuscum.
Tanto cum strepitu ludi spectantur, et artes,
Divitiaeque peregrinae, quibus oblitus actor
Cum stetit in scena, concurrit dextera laevae.
Dixit adhuc aliquid? Nil sane. Quid placet ergo?
Lana Tarentino violas imitata veneno.
Ac ne forte putes me, quae facere ipse recusem,
Cum recte tractent alii, laudare maligne;
Ille per extentum funem mihi posse videtur
Ire poëta, meum qui pectus inaniter angit,
Irritat, mulcet, falsis terroribus implet
Ut magus; et modo me Thebis, modo ponit Athenis.
Verum age, et his, qui se lectori credere malunt,
Quam spectatoris fastidia ferre superbi,
Curam redde brevem, si munus Apolline dignum
Vis complere libris, et vatibus addere calcar,
Ut studio majore petant Helicona virentem.
Multa quidem nobis facimus mala saepe poëtae,
(Ut vincta egomet caedam mea) cum tibi librum
Sollicito damus, aut fesso; cum laedimur, unum
Si quis amicorum est ausus reprehendere versum;
Cum loca jam recitata revolvimus irrevocati;
Cum lamentamur non apparere labores
Nostros, et tenui deducta poëmata filo:
Cum speramus eo rem venturam, ut, simul atque
Carmina rescieris nos fingere, commodus ultro
Arcessas, et egere vetes, et scribere cogas.

Digitized by Google

Sed tamen est operae pretium cognoscere, quales
Aedituos habeat belli spectata domique
Virtus, indigno non committenda poëtae.
Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Choerilus, incultis qui versibus et male natis
Rettulit acceptos, regale nomisma, Philippos.

Sed veluti tractata notam labemque remittunt
Atramenta, fere scriptores carmine foedo
Splendida facta linunt. Idem rex ille, poëma
Qui tam ridiculum tam care prodigus emit,
Edicto vetuit, ne quis se, praeter Apellem,

Digitized by Google

Pingeret, aut alius Lysippo duceret aera
Fortis Alexandri voltum simulantia. Quodsi
Judicium subtile videndis artibus illud
Ad libros et ad haec Musarum dona vocares,
Boeotûm in crasso jurares aëre natum.
At neque dedecorant tua de se judicia, atque
Munera, quae multa dantis cum laude tulerunt,
Dilecti tibi Virgilius Variusque poëtae:
Nec magis expressi voltus per aënea signa,
Quam per vatis opus mores animique virorum
Clarorum apparent. Nec sermones ego mallem
Repentes per humum, quam res componere gestas,
Terrarumque situs et flumina dicere, et arces
Montibus impositas, et barbara regna, tuisque
Auspiciis totum confecta duella per orbem,
Claustraque custodem pacis cohibentia Janum,
Et formidatam Parthis, te principe, Romam,
Si, quantum cuperem, possem quoque: sed neque parvum
Carmen majestas recipit tua; nec meus audet
Rem tentare pudor, quam vires ferre recusent.
Sedulitas autem stulte, quem diligit, urget;
Praecipue cum se numeris commendat et arte:
Discit enim citius, meminitque libentius illud
Quod quis deridet, quam quod probat et veneratur.
Nil moror officium quod me gravat: ac neque ficto
In pejus voltu proponi cereus usquam,
Nec prave factis decorari versibus opto:
Ne rubeam pingui donatus munere, et una

Cum scriptore meo capsa porrectus aperta,
Deferar in vicum vendentem thus et odores
Et piper, et quidquid chartis amicitur ineptis.

Digitized by Google

EPISTOLA II.

AD JULIUM FLORUM.

Flore, bono claroque fidelis amice Neroni,
Si quis forte velit puerum tibi vendere natum
Tibure vel Gabiis, et tecum sic agat; Hic et
Candidus, et talos a vertice pulcher ad imos,
Fiet eritque tuus nummorum milibus octo,
Verna ministeriis ad nutus aptus heriles;
Litterulis Graecis imbutus, idoneus arti
Cuilibet; argilla quidvis imitaberis uda:
Quin etiam canet indoctum, sed dulce bibenti.
Multa fidem promissa levant, ubi plenius aequo
Laudat venales, qui volt extrudere, merces:
Res urget me nulla; meo sum pauper in aere.
Nemo hoc mangonum faceret tibi: non temere a me
Quivis ferret idem. Semel hic cessavit, et, ut fit,
In scalis latuit metuens pendentis habenae;
Des nummos, excepta nihil te si fuga laedat;
Ille ferat pretium, poenae securus, opinor.
Prudens emisti vitiosum; dicta tibi est lex:
Insequeris tamen hunc, et lite moraris iniqua?
Dixi me pigrum proficiscenti tibi, dixi
Talibus officiis prope mancum; ne mea saevus
Jurgares ad te quod epistola nulla rediret.
Quid tum profeci, mecum facientia jura
Si tamen attentas? Quereris super hoc etiam, quod

Digitized by Google

Exspectata tibi non mittam carmina mendax.
Luculli miles collecta viatica multis
Aerumnis, lassus dum noctu stertit, ad assem
Perdiderat: post hoc vehemens lupus, et sibi et hosti
Iratus pariter, jejunis dentibus acer,
Praesidium regale loco dejecit, ut aiunt,
Summe munito, et multarum divite rerum.
Clarus ob id factum, donis ornatur honestis;
Accipit et bis dena super sestertia nummûm.
Forte sub hoc tempus castellum evertere praetor
Nescio quod cupiens, hortari coepit eundem
Verbis, quae timido quoque possent addere mentem.
I, bone, quo virtus tua te vocat; i pede fausto,
Grandia laturus meritorum praemia. Quid stas?
Post haec ille catus, quantumvis rusticus: Ibit,
Ibit eo quo vis, qui zonam perdidit, inquit.
Romae nutriri mihi contigit, atque doceri
Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles.
Adjecere bonae paullo plus artis Athenae;
Scilicet ut vellem curvo dignoscere rectum,
Atque inter silvas Academi quaerere verum.
Dura sed emovere loco me tempora grato,
Civilisque rudem belli tulit aestus in arma,
Caesaris Augusti non responsura lacertis.
Unde simul primum me dimisere Philippi,
Decisis humilem pennis, inopemque paterni
Et laris et fundi, paupertas impulit audax
Ut versus facerem: sed, quod non desit, habentem

Digitized by Google

Quae poterunt unquam satis expurgare cicutae,
Ni melius dormire putem quam scribere versus?
Singula de nobis anni praedantur euntes;
Eripuere jocos, venerem, convivia, ludum;
Tendunt extorquere poëmata; quid faciam vis?
Denique non omnes eadem mirantur amantque:
Carmine tu gaudes; hic delectatur ïambis;
Ille Bioneis sermonibus, et sale nigro.
Tres mihi convivae prope dissentire videntur,
Poscentes vario multum diversa palato.
Quid dem? quid non dem? renuis tu, quod jubet alter;
Quod petis, id sane est invisum acidumque duobus.
Praeter cetera, me Romaene poëmata censes
Scribere posse, inter tot curas totque labores?
Hic sponsum vocat, hic auditum scripta, relictis
Omnibus officiis: cubat hic in colle Quirini,
Hic extremo in Aventino; visendus uterque;
Intervalla vides humane commoda. Verum
Purae sunt plateae, nihil ut meditantibus obstet.
Festinat calidus mulis gerulisque redemptor;
Torquet nunc lapidem, nunc ingens machina tignum;
Tristia robustis luctantur funera plaustris;
Hac rabiosa fugit canis, hac lutulenta ruit sus:
I nunc, et versus tecum meditare canoros.
Scriptorum chorus omnis amat nemus, et fugit urbem,
Rite cliens Bacchi somno gaudentis et umbra:
Tu me inter strepitus nocturnos atque diurnos
Vis canere, et contracta sequi vestigia vatum?

Digitized by Google

Ingenium, sibi quod vacuas desumpsit Athenas,
Et studiis annos septem dedit, insenuitque
Libris et curis, statua taciturnius exit
Plerumque, et risu populum quatit: hic ego rerum
Fluctibus in mediis, et tempestatibus urbis,
Verba lyrae motura sonum connectere digner?
Frater erat Romae consulti rhetor, ut alter
Alterius sermone meros audiret honores;
Gracchus ut hic illi, foret huic ut Mucius ille.
Qui minus argutos vexat furor iste poëtas?
Carmina compono, hic elegos. "Mirabile visu
Caelatumque novem Musis opus!" Adspice primum,
Quanto cum fastu, quanto molimine circum-
Spectemus vacuam Romanis vatibus aedem;
Mox etiam, si forte vacas, sequere, et procul audi
Quid ferat, et quare sibi nectat uterque coronam.
Caedimur, et totidem plagis consumimus hostem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
Discedo Alcaeus puncto illius: ille meo quis?
Quis, nisi Callimachus? si plus adposcere visus,
Fit Mimnermus, et optivo cognomine crescit.
Multa fero, ut placem genus irritabile vatum,
Cum scribo, et supplex populi suffragia capto:
Idem, finitis studiis, et mente recepta,
Obturem patulas impune legentibus aures.
Ridentur mala qui componunt carmina: verum
Gaudent scribentes, et se venerantur, et ultro,
Si taceas, laudant quidquid scripsere, beati.

Digitized by Google

At qui legitimum cupiet fecisse poëma,
Cum tabulis animum censoris sumet honesti;
Audebit quaecunque parum splendoris habebunt,
Et sine pondere erunt, et honore indigna ferentur,
Verba movere loco, quamvis invita recedant,
Et versentur adhuc intra penetralia Vestae.
Obscurata diu populo bonus eruet, atque
Proferet in lucem speciosa vocabula rerum,
Quae priscis memorata Catonibus atque Cethegis
Nunc situs informis premit et deserta vetustas:
Adsciscet nova, quae genitor produxerit usus.
Vehemens et liquidus puroque simillimus amni,
Fundet opes, Latiumque beabit divite lingua:
Luxuriantia compescet; nimis aspera sano
Levabit cultu; virtute carentia tollet:
Ludentis speciem dabit; et torquebitur, ut qui
Nunc Satyrum, nunc agrestem Cyclopa movetur.

Digitized by Google

Praetulerim scriptor delirus inersque videri,
Dum mea delectent mala me, vel denique fallant,
Quam sapere, et ringi. Fuit haud ignobilis Argis,
Qui se credebat miros audire tragoedos,
In vacuo laetus sessor plausorque theatro;
Cetera qui vitae servaret munia recto
More, bonus sane vicinus, amabilis hospes,
Comis in uxorem, posse qui ignoscere servis,
Et signo laeso non insanire lagenae;
Posset qui rupem et puteum vitare patentem.
Hic ubi cognatorum opibus curisque refectus
Expulit helleboro morbum bilemque meraco,
Et redit ad sese: Pol, me occidistis, amici,
Non servastis, ait, cui sic extorta voluptas,
Et demptus per vim mentis gratissimus error.
Nimirum sapere est abjectis utile nugis,
Et tempestivum pueris concedere ludum;
Ac non verba sequi fidibus modulanda Latinis,
Sed verae numerosque modosque ediscere vitae.
Quocirca mecum loquor haec, tacitusque recordor:
Si tibi nulla sitim finiret copia lymphae,
Narrares medicis: quod quanto plura parasti,
Tanto plura cupis, nulline faterier audes?
Si volnus tibi monstrata radice vel herba
Non fieret levius, fugeres, radice vel herba
Proficiente nihil, curarier. Audieras, cui
Rem Di donarent, illi decedere pravam
Stultitiam; et cum sis nihilo sapientior, ex quo

Digitized by Google

Plenior es, tamen uteris monitoribus isdem?
At si divitiae prudentem reddere possent,
Si cupidum timidumque minus te; nempe ruberes,
Viveret in terris te si quis avarior uno.
Si proprium est quod quis libra mercatur et aere,
Quaedam, si credis consultis, mancipat usus:
Qui te pascit ager, tuus est; et villicus Orbi,
Cum segetes occat tibi mox frumenta daturas,
Te dominum sentit. Das nummos; accipis uvam,
Pullos, ova, cadum temeti: nempe modo isto
Paullatim mercaris agrum, fortasse trecentis,
Aut etiam supra, nummorum millibus emptum.
Quid refert, vivas numerato nuper an olim?
Emptor Aricini quondam Veientis et arvi
Emptum coenat olus, quamvis aliter putat; emptis
Sub noctem gelidam lignis calefactat aënum;
Sed vocat usque suum, qua populus adsita certis
Limitibus vicina refugit jurgia; tamquam
Sit proprium quidquam, puncto quod mobilis horae
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc morte suprema
Permutet dominos, et cedat in altera jura.
Sic quia perpetuus nulli datur usus, et heres
Heredem alterius, velut unda supervenit undam;
Quid vici prosunt, aut horrea? quidve Calabris
Saltibus adjecti Lucani, si metit Orcus
Grandia cum parvis, non exorabilis auro?
Gemmas, marmor, ebur, Tyrrhena sigilla, tabellas,
Argentum, vestes Gaetulo murice tinctas, 181

Digitized by Google

Sunt qui non habeant; est qui non curat habere.
Cur alter fratrum cessare, et ludere, et ungi
Praeferat Herodis palmetis pinguibus; alter,

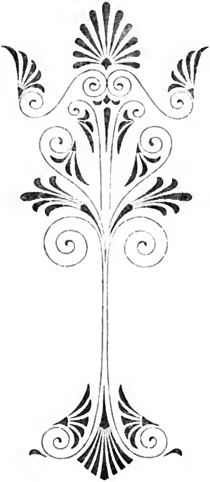
Dives et importunus, ad umbram lucis ab ortu
Silvestrem flammis et ferro mitiget agrum;
Scit Genius, natale comes qui temperat astrum,
Naturae Deus humanae, mortalis in unum-
Quodque caput, voltu mutabilis, albus et ater.
Utar, et ex modico, quantum res poscet, acervo
Tollam; nec metuam quid de me judicet heres,
Quod non plura datis invenerit; et tamen idem
Scire volam quantum simplex hilarisque nepoti
Discrepet, et quantum discordet parcus avaro.
Distat enim, spargas tua prodigus, an neque sumptum
Invitus facias, neque plura parare labores;
Ac potius, puer ut festis Quinquatribus olim,
Exiguo gratoque fruaris tempore raptim.
Pauperies immunda *domus* procul absit: ego, utrum
Nave ferar magna an parva, ferar unus et idem.
Non agimur tumidis velis aquilone secundo;
Non tamen adversis aetatem ducimus austris; 202

Digitized by Google

Viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re,
Extremi primorum, extremis usque priores.
Non es avarus: abi: quid? cetera jam simul isto
Cum vitio fugere? Caret tibi pectus inani
Ambitione? Caret mortis formidine et ira?
Somnia, terrores magicos, miracula, sagas,
Nocturnos lemures, portentaque Thessala rides?
Natales grate numeras? Ignoscis amicis?
Lenior et melior fis accedente senecta?
Quid te exempta levat spinis de pluribus una?
Vivere si recte nescis, decede peritis.
Lusisti satis, edisti satis, atque bibisti:
Tempus abire tibi est; ne potum largius aequo
Rideat et pulset lasciva decentius aetas.

Digitized by Google

Digitized by Google

Q. HORATII FLACCI

DE ARTE POETICA

LIBER.

AD PISONES.

Humano capiti cervicem pictor equinam
Jungere si velit, et varias inducere plumas,
Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa superne;

Digitized by Google

Spectatum admissi risum teneatis, amici?
Credite, Pisones, isti tabulae fore librum
Persimilem, cujus, velut aegri somnia, vanae
Fingentur species; ut nec pes, nec caput uni
Reddatur formae. Pictoribus atque poëtis
Quidlibet audendi semper fuit aequa potestas.
Scimus, et hanc veniam petimusque damusque vicissim:
Sed non ut placidis coëant immitia; non ut
Serpentes avibus geminentur, tigribus agni.
Inceptis gravibus plerumque et magna professis
Purpureus, late qui splendeat, unus et alter
Adsuitur pannus; cum lucus et ara Dianae, 16

Et properantis aquae per amoenos ambitus agros,
Aut flumen Rhenum, aut pluvius describitur arcus:
Sed nunc non erat his locus. Et fortasse cupressum
Scis simulare; quid hoc, si fractis enatat exspes
Navibus, aere dato qui pingitur? Amphora coepit
Institui; currente rota cur urceus exit?
Denique sit quidvis, simplex dumtaxat et unum.
Maxima pars vatum, pater et juvenes patre digni,
Decipimur specie recti: brevis esse laboro,
Obscurus fio; sectantem levia nervi
Deficiunt animique; professus grandia, turget;
Serpit humi tutus nimium timidusque procellae.
Qui variare cupit rem prodigialiter unam,
Delphinum silvis appingit, fluctibus aprum.
In vitium ducit culpae fuga, si caret arte.
Aemilium circa ludum faber unus et ungues
Exprimet, et molles imitabitur aere capillos;
Infelix operis summa, quia ponere totum
Nesciet. Hunc ego me, si quid componere curem,
Non magis esse velim, quam naso vivere pravo,
Spectandum nigris oculis nigroque capillo.
Sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam
Viribus; et versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri. Cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.
Ordinis haec virtus erit et venus, aut ego fallor,
Ut jam nunc dicat jam nunc debentia dici,
Pleraque differat, et praesens in tempus omittat.

Hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor.
In verbis etiam tenuis cautusque serendis,
Dixeris egregie, notum si callida verbum
Reddiderit junctura novum. Si forte necesse est
Indiciis monstrare recentibus abdita rerum,
Fingere cinctutis non exaudita Cethegis
Continget; dabiturque licentia sumpta pudenter.
Et nova fictaque nuper habebunt verba fidem, si
Graeco fonte cadent, parce detorta. Quid autem
Caecilio Plautoque dabit Romanus ademptum
Virgilio Varioque? Ego cur, acquirere pauca
Si possum, invideor, cum lingua Catonis et Enni
Sermonem patrium ditaverit, et nova rerum
Nomina protulerit? Licuit, semperque licebit,
Signatum praesente nota producere nomen.
Ut silvae foliis pronos mutantur in annos;
Prima cadunt: ita verborum vetus interit aetas,
Et juvenum ritu florent modo nata vigentque.
Debemur morti nos nostraque; sive receptus 63

Terra Neptunus classes aquilonibus arcet,
Regis opus; sterilisve diu palus, aptaque remis,
Vicinas urbes alit, et grave sentit aratrum;
Seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis,
Doctus iter melius; mortalia facta peribunt:
Nedum sermonum stet honos, et gratia vivax.
Multa renascentur, quae jam cecidere; cadentque
Quae nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
Quem penes arbitrium est et jus et norma loquendi.
Res gestae regumque ducumque, et tristia bella,
Quo scribi possent numero, monstravit Homerus.
Versibus impariter junctis querimonia primum;
Post etiam inclusa est voti sententia compos.
Quis tamen exiguos elegos emiserit auctor,
Grammatici certant, et adhuc sub judice lis est.
Archilochum proprio rabies armavit iambo:
Hunc socci cepere pedem grandesque cothurni,
Alternis aptum sermonibus, et populares
Vincentem strepitus, et natum rebus agendis.
Musa dedit fidibus Divos, puerosque Deorum,
Et pugilem victorem, et equum certamine primum,
Et juvenum curas, et libera vina referre.
Descriptas servare vices operumque colores,
Cur ego, si nequeo ignoroque, poëta salutor?
Cur nescire, pudens prave, quam discere malo?
Versibus exponi tragicis res comica non volt:
Indignatur item privatis, ac prope socco
Dignis carminibus narrari coena Thyestae.

Singula quaeque locum teneant sortita decenter.
Interdum tamen et vocem comoedia tollit,
Iratusque Chremes tumido delitigat ore:
Et tragicus plerumque dolet sermone pedestri.
Telephus et Peleus, cum pauper et exsul, uterque

Projicit ampullas et sesquipedalia verba,
Si curat cor spectantis tetigisse querela.
Non satis est pulchra esse poëmata; dulcia sunto,
Et, quocunque volent, animum auditoris agunto.
Ut ridentibus arrident, ita flentibus adsunt
Humani voltus: si vis me flere, dolendum est
Primum ipsi tibi: tunc tua me infortunia laedent,
Telephe, vel Peleu; male si mandata loqueris, 104

Digitized by Google

Aut dormitabo, aut ridebo. Tristia maestum
Voltum verba decent; iratum plena minarum;
Ludentem lasciva; severum seria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum; juvat, aut impellit ad iram,
Aut ad humum maerore gravi deducit, et angit;
Post effert animi motus interprete lingua.
Si dicentis erunt fortunis absona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.
Intererit multum, Divusne loquatur, an heros;

Maturusne senex, an adhuc florente juventa
Fervidus; et matrona potens, an sedula nutrix;
Mercatorne vagus, cultorne virentis agelli;
Colchus, an Assyrius; Thebis nutritus, an Argis.
Aut famam sequere, aut sibi convenientia finge.
Scriptor honoratum si forte reponis Achillem:

Digitized by Google

Impiger, iracundus, inexorabilis, acer,
Jura neget sibi nata, nihil non arroget armis. 122

Digitized by Google

Sit Medea ferox invictaque, flebilis Ino,
Perfidus Ixion, Io vaga, tristis Orestes.

Si quid inexpertum scenae committis, et audes
Personam formare novam, servetur ad imum
Qualis ab incepto processerit, et sibi constet.
Difficile est proprie communia dicere: tuque
Rectius Iliacum carmen deducis in actus,
Quam si proferres ignota indictaque primus.
Publica materies privati juris erit, si
Non circa vilem patulumque moraberis orbem;
Nec verbo verbum curabis reddere fidus
Interpres; nec desilies imitator in artum,
Unde pedem proferre pudor vetet, aut operis lex.

Digitized by Google

Nec sic incipies, ut scriptor cyclicus olim:
"Fortunam Priami cantabo et nobile bellum."
Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.
Quanto rectius hic, qui nil molitur inepte:
"Dic mihi, Musa, virum, captae post tempora Trojae.
Qui mores hominum multorum vidit, et urbes."
Non fumum ex fulgore, sed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut speciosa dehinc miracula promat,
Antiphaten, Scyllamque, et cum Cyclope Charybdin:

Nec reditum Diomedis ab interitu Meleagri,
Nec gemino bellum Trojanum orditur ab ovo.
Semper ad eventum festinat; et in medias res,
Non secus ac notas, auditorem rapit; et quae
Desperat tractata nitescere posse, relinquit;
Atque ita mentitur, sic veris falsa remiscet,
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.
Tu, quid ego, et populus mecum desideret, audi:
Si plausoris eges aulaea manentis, et usque
Sessuri, donec cantor, Vos plaudite, dicat,

Digitized by Google

Aetatis cujusque notandi sunt tibi mores,
Mobilibusque decor naturis dandus et annis.
Reddere qui voces jam scit puer, et pede certo
Signat humum, gestit paribus colludere, et iram
Colligit ac ponit temere, et mutatur in horas.
Imberbus juvenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis canibusque et aprici gramine campi;
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper;
Utilium tardus provisor, prodigus aeris,
Sublimis, cupidusque, et amata relinquere pernix.
Conversis studiis, aetas animusque virilis
Quaerit opes et amicitias, inservit honori;
Commisisse cavet quod mox mutare laboret.
Multa senem circumveniunt incommoda; vel quod
Quaerit, et inventis miser abstinet, ac timet uti;
Vel quod res omnes timide gelideque ministrat,
Dilator, spe longus, iners, avidusque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, castigator censorque minorum.
Multa ferunt anni venientes commoda secum,
Multa recedentes adimunt: ne forte seniles
Mandentur juveni partes, pueroque viriles,
Semper in adjunctis aevoque morabimur aptis.
Aut agitur res in scenis, aut acta refertur:
Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quam quae sunt oculis subjecta fidelibus, et quae
Ipse sibi tradit spectator. Non tamen intus
Digna geri, promes in scenam; multaque tolles 183

Digitized by Google

Ex oculis, quae mox narret facundia praesens.
Ne pueros coram populo Medea trucidet,

Aut humana palam coquat exta nefarius Atreus,
Aut in avem Procne vertatur, Cadmus in anguem.
Quodcunque ostendis mihi sic, incredulus odi.
Neve minor, neu sit quinto productior actu
Fabula, quae posci volt, et spectata reponi:
Nec Deus intersit, nisi dignus vindice nodus
Inciderit: nec quarta loqui persona laboret.
Actoris partes chorus officiumque virile
Defendat; neu quid medios intercinat actus,
Quod non proposito conducat et haereat apte.
Ille bonis faveatque, et consilietur amice;

Et regat iratos, et amet pacare tumentes:
Ille dapes laudet mensae brevis; ille salubrem
Justitiam, legesque, et apertis otia portis;
Ille tegat commissa, Deosque precetur et oret,
Ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.
Tibia non, ut nunc orichalco vincta, tubaeque
Aemula; sed tenuis simplexque foramine pauco
Adspirare et adesse choris erat utilis, atque
Nondum spissa nimis complere sedilia flatu;
Quo sane populus numerabilis, utpote parvus
Et frugi castusque verecundusque coïbat.
Postquam coepit agros extendere victor, et urbes
Latior amplecti murus, vinoque diurno
Placari Genius festis impune diebus,

Digitized by Google

Accessit numerisque modisque licentia major,
Indoctus quid enim saperet, liberque laborum,
Rusticus urbano confusus, turpis honesto?
Sic priscae motumque et luxuriem addidit arti
Tibicen, traxitque vagus per pulpita vestem:

Sic etiam fidibus voces crevere severis,
Et tulit eloquium insolitum facundia praeceps;
Utiliumque sagax rerum, et divina futuri,
Sortilegis non discrepuit sententia Delphis.
Carmine qui tragico vilem certavit ob hircum,
Mox etiam agrestes Satyros nudavit, et asper
Incolumi gravitate jocum tentavit; eo quod
Illecebris erat et grata novitate morandus
Spectator, functusque sacris, et potus, et exlex.
Verum ita risores, ita commendare dicaces
Conveniet Satyros, ita vertere seria ludo;
Ne quicunque Deus, quicunque adhibebitur heros,
Regali conspectus in auro nuper et ostro, 228

Digitized by Google

Migret in obscuras humili sermone tabernas;
Aut, dum vitat humum, nubes et inania captet.
Effutire leves indigna Tragoedia versus,
Ut festis matrona moveri jussa diebus,
Intererit Satyris paullum pudibunda protervis.
Non ego inornata et dominantia nomina solum
Verbaque, Pisones, Satyrorum scriptor amabo;
Nec sic enitar tragico differre colori,
Ut nihil intersit, Davusne loquatur et audax
Pythias emuncto lucrata Simone talentum,
An custos famulusque Dei Silenus alumni.

Ex noto fictum carmen sequar, ut sibi quivis
Speret idem; sudet multum frustraque laboret
Ausus idem: tantum series juncturaque pollet;
Tantum de medio sumptis accedit honoris.
Silvis deducti caveant, me judice, Fauni,
Ne, velut innati triviis ac paene forenses,
Aut nimium teneris juvenentur versibus unquam;

Digitized by Google

Aut immunda crepent ignominiosaque dicta :
Offenduntur enim quibus est equus, et pater, et res ;
Nec, si quid fricti ciceris probat et nucis emptor,
Aequis accipiunt animis, donantve corona.
Syllaba longa brevi subjecta vocatur iambus,
Pes citus ; unde etiam trimetris accrescere jussit
Nomen iambeis, cum senos redderet ictus,
Primus ad extremum similis sibi. Non ita pridem,
Tardior ut paullo graviorque veniret ad aures,
Spondeos stabiles in jura paterna recepit
Commodus et patiens ; non ut de sede secunda
Cederet aut quarta socialiter : hic et in Acci
Nobilibus trimetris apparet rarus, et Enni
In scenam missos cum magno pondere versus,
Aut operae celeris nimium curaque carentis,
Aut ignoratae premit artis crimine turpi.
Non quivis videt immodulata poëmata judex ;
Et data Romanis venia est indigna poëtis.
Idcircone vager scribamque licenter ? An omnes
Visuros peccata putem mea, tutus et intra
Spem veniae cautus ? Vitavi denique culpam,
Non laudem merui. Vos exemplaria Graeca 268

Nocturna versate manu, versate diurna.
At vestri proavi Plautinos et numeros et
Laudavere sales; nimium patienter utrumque,
Ne dicam stulte, mirati; si modo ego et vos
Scimus inurbanum lepido seponere dicto,
Legitimumque sonum digitis callemus et aure.
Ignotum tragicae genus invenisse Camenae
Dicitur, et plaustris vexisse poëmata Thespis,
Quae canerent agerentque peruncti faecibus ora.
Post hunc personae pallaeque repertor honestae
Aeschylus et modicis instravit pulpita tignis,

Et docuit magnumque loqui, nitique cothurno.
Successit vetus his comoedia, non sine multa
Laude; sed in vitium libertas excidit, et vim
Dignam lege regi: lex est accepta, chorusque
Turpiter obticuit, sublato jure nocendi.
Nil intentatum nostri liquere poëtae:
Nec minimum meruere decus, vestigia Graeca 286

Digitized by Google

Ausi deserere, et celebrare domestica facta;
Vel qui praetextas, vel qui docuere togatas.
Nec virtute foret clarisve potentius armis,
Quam lingua, Latium, si non offenderet unum-
Quemque poëtarum limae labor et mora. Vos, o
Pompilius sanguis, carmen reprehendite, quod non

Multa dies et multa litura coërcuit, atque
Perfectum decies non castigavit ad unguem.
Ingenium misera quia fortunatius arte
Credit, et excludit sanos Helicone poëtas
Democritus, bona pars non ungues ponere curat,
Non barbam; secreta petit loca, balnea vitat.
Nanciscetur enim pretium nomenque poëtae,
Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam
Tonsori Licino commiserit. O ego laevus,
Qui purgor bilem sub verni temporis horam!
Non alius faceret meliora poëmata: verum
Nil tanti est; ergo fungar vice cotis, acutum
Reddere quae ferrum valet, exsors ipsa secandi:

Munus et officium, nil scribens ipse, docebo;
Unde parentur opes; quid alat formetque poëtam;
Quid deceat, quid non; quo virtus, quo ferat error.
Scribendi recte, sapere est et principium et fons:
Rem tibi Socraticae poterunt ostendere chartae:

Verbaque provisam rem non invita sequentur.
Qui didicit patriae quid debeat, et quid amicis,
Quo sit amore parens, quo frater amandus et hospes,
Quod sit conscripti, quod judicis officium, quae
Partes in bellum missi ducis; ille profecto
Reddere personae scit convenientia cuique.
Respicere exemplar vitae morumque jubebo
Doctum imitatorem, et vivas hinc ducere voces.
Interdum speciosa locis morataque recte
Fabula, nullius veneris, sine pondere et arte,
Valdius oblectat populum meliusque moratur,
Quam versus inopes rerum, nugaeque canorae. 322

Digitized by Google

Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo
Musa loqui, praeter laudem nullius avaris.
Romani pueri longis rationibus assem
Discunt in partes centum diducere. Dicat
Filius Albini, Si de quincunce remota est
Uncia, quid superat? Poteras dixisse, Triens. Eu!
Rem poteris servare tuam. Redit uncia, quid fit?
Semis. At haec animos aerugo et cura peculi
Cum semel imbuerit, speramus carmina fingi
Posse linenda cedro, et levi servanda cupresso?
Aut prodesse volunt, aut delectare poëtae,
Aut simul et jucunda et idonea dicere vitae.
Quidquid praecipies, esto brevis; ut cito dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles:
Omne supervacuum pleno de pectore manat.
Ficta voluptatis causa sint proxima veris;
Nec, quodcunque volet, poscat sibi fabula credi;
Neu pransae Lamiae vivum puerum extrahat alvo.
Centuriae seniorum agitant expertia frugis;
Celsi praetereunt austera poëmata Ramnes:
Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando, pariterque monendo;
Hic meret aera liber Sosiis; hic et mare transit,
Et longum noto scriptori prorogat aevum.
Sunt delicta tamen quibus ignovisse velimus:
Nam neque chorda sonum reddit quem volt manus et mens,
Poscentique gravem persaepe remittit acutum;
Nec semper feriet quodcunque minabitur arcus.

Digitized by Google

Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendar maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura. Quid ergo est?
Ut scriptor si peccat idem librarius usque,
Quamvis est monitus, venia caret; ut citharoedus
Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem:
Sic mihi, qui multum cessat, fit Choerilus ille,
Quem bis terve bonum, cum risu miror; et idem
Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.
Verum operi longo fas est obrepere somnum.
Ut pictura, poësis: erit, quae, si propius stes,
Te capiat magis, et quaedam, si longius abstes:
Haec amat obscurum, volet haec sub luce videri,
Judicis argutum quae non formidat acumen:
Haec placuit semel, haec decies repetita placebit.
O major juvenum, quamvis et voce paterna
Fingeris ad rectum, et per te sapis, hoc tibi dictum
Tolle memor; certis medium et tolerabile rebus
Recte concedi: consultus juris et actor
Causarum mediocris abest virtute diserti
Messalae, nec scit quantum Cascellius Aulus;
Sed tamen in pretio est: mediocribus esse poëtis
Non homines, non Di, non concessere columnae.
Ut gratas inter mensas symphonia discors,
Et crassum unguentum, et Sardo cum melle papaver
Offendunt; poterat duci quia coena sine istis:
Sic animis natum inventumque poëma juvandis,
Si paullum summo decessit, vergit ad imum.

Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,
Indoctusque pilae discive trochive quiescit;

Ne spissae risum tollant impune coronae:
Qui nescit, versus tamen audet fingere! Quidni?
Liber et ingenuus, praesertim census equestrem
Summam nummorum, vitioque remotus ab omni.
Tu nihil invita dices faciesve Minerva;
Id tibi judicium est, ea mens: si quid tamen olim
Scripseris, in Maeci descendat judicis aures,
Et patris, et nostras, nonumque prematur in annum,
Membranis intus positis. Delere licebit,
Quod non edideris; nescit vox missa reverti.
Silvestres homines sacer interpresque deorum
Caedibus et victu foedo deterruit Orpheus;

Dictus ob hoc lenire tigres, rabidosque leones;
Dictus et Amphion, Thebanae conditor arcis
Saxa movere sono testudinis, et prece blanda
Ducere quo vellet. Fuit haec sapientia quondam,
Publica privatis secernere, sacra profanis,
Concubitu prohibere vago, dare jura maritis,
Oppida moliri, leges incidere ligno:
Sic honor et nomen divinis vatibus atque
Carminibus venit. Post hos insignis Homerus,
Tyrtaeusque mares animos in Martia bella 402

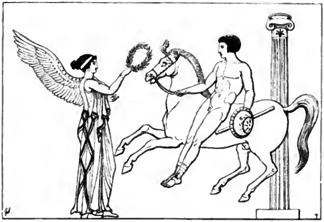
Digitized by Google

Versibus exacuit; dictae per carmina sortes;
Et vitae monstrata via est; et gratia regum
Pieriis tentata modis; ludusque repertus,
Et longorum operum finis: ne forte pudori
Sit tibi Musa lyrae solers, et cantor Apollo.

Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quaesitum est: ego nec studium sine divite vena;
Nec rude quid possit video ingenium; alterius sic
Altera poscit opem res, et conjurat amice.
Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitque puer; sudavit et alsit;
Abstinuit venere et vino; qui Pythia cantat
Tibicen, didicit prius extimuitque magistrum.
Nec satis est dixisse, Ego mira poëmata pango:
Occupet extremum scabies; mihi turpe relinqui est,

Digitized by Google

Et, quod non didici, sane nescire fateri.
Ut praeco, ad merces turbam qui cogit emendas,
Assentatores jubet ad lucrum ire poëta
Dives agris, dives positis in fenore nummis.
Si vero est, unctum qui recte ponere possit,
Et spondere levi pro paupere, et eripere atris
Litibus implicitum, mirabor si sciet inter-
Noscere mendacem verumque beatus amicum.
Tu seu donaris, seu quid donare voles cui,
Nolito ad versus tibi factos ducere plenum
Laetitiae; clamabit enim, Pulchre! bene! recte!
Pallescet super his; etiam stillabit amicis
Ex oculis rorem; saliet, tundet pede terram.
Ut qui conducti plorant in funere, dicunt
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo; sic 432

Digitized by Google

Derisor vero plus laudatore movetur.
Reges dicuntur multis urgere culullis,
Et torquere mero, quem perspexisse laborant,
An sit amicitia dignus: si carmina condes,
Nunquam te fallant animi sub volpe latentes.
Quinctilio si quid recitares, Corrige sodes
Hoc, aiebat, et hoc: melius te posse negares,
Bis terque expertum frustra, delere jubebat,
Et male tornatos incudi reddere versus.
Si defendere delictum quam vertere malles,
Nullum ultra verbum aut operam insumebat inanem;
Quin sine rivali teque et tua solus amares.
Vir bonus et prudens versus reprehendet inertes,
Culpabit duros, incomptis adlinet atrum
Transverso calamo signum, ambitiosa recidet
Ornamenta, parum claris lucem dare coget,
Arguet ambigue dictum, mutanda notabit;
Fiet Aristarchus; non dicet: Cur ego amicum
Offendam in nugis? Hae nugae seria ducent
In mala derisum semel exceptumque sinistre.
Ut mala quem scabies aut morbus regius urget,
Aut fanaticus error et iracunda Diana,
Vesanum tetigisse timent fugiuntque poëtam,
Qui sapiunt; agitant pueri, incautique sequuntur.
Hic, dum sublimis versus ructatur, et errat,
Si veluti merulis intentus decidit auceps
In puteum foveamve, licet, Succurrite, longum
Clamet, Io cives! non sit qui tollere curet:

Google

Si curet quis opem ferre, et demittere funem,
Qui scis an prudens huc se projecerit, atque
Servari nolit? Dicam, Siculique poëtae
Narrabo interitum: Deus immortalis haberi
Dum cupit Empedocles, ardentem frigidus Aetnam

Insiluit. Sit jus liceatque perire poëtis:
Invitum qui servat, idem facit occidenti:
Nec semel hoc fecit; nec, si retractus erit, jam
Fiet homo, et ponet famosae mortis amorem.
Nec satis apparet cur versus factitet; utrum
Minxerit in patrios cineres, an triste bidental
Moverit incestus: certe furit, ac velut ursus
Objectos caveae valuit si frangere clathros,

Indoctum doctumque fugat recitator acerbus:
Quem vero arripuit, tenet occiditque legendo,
Non missura cutem, nisi plena cruoris, hirudo.

LONDINI: EXCUDEBANT VIZETELLII FRATRES. MDCCCXLIX.

Digitized by Google

HORACE.

LIST OF ILLUSTRATIONS.

THE DRAWINGS FROM THE ANTIQUE BY GEORGE SCHARF, JUN.

THE ORNAMENTS BY OWEN JONES, ARCHITECT.

ODES—BOOK I.

Digitized by Google

LIST OF ILLUSTRATIONS.

* This interesting coin, with figure holding two rudders, "bimaris," belongs to W. R. Hamilton, Esq.

Digitized by Google

LIST OF ILLUSTRATIONS.

Digitized by Google

BOOK II.

Digitized by Google

BOOK III.

Digitized by Google

LIST OF ILLUSTRATIONS.

Digitized by Google

BOOK IV.

Digitized by Google

CARMEN SECULARE.

EPODON LIBER.

Digitized by Google

LIST OF ILLUSTRATIONS.

SATIRES—BOOK I.

Digitized by Google

LIST OF ILLUSTRATIONS.

SATIRES—BOOK II.

Digitized by Google

EPISTLES—BOOK I.

LIST OF ILLUSTRATIONS.

EPISTLES—BOOK II.

DE ARTE POETICA.

Digitized by Google

LIST OF ILLUSTRATIONS.

005700237

Digitized by Google

Digitized by Google